

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA DĚJIN UMĚNÍ

Architektura krytých plaveckých bazénů

na území České republiky

magisterská diplomová práce

Bc. Jana Kieseewetterová

prof. PhDr. Rostislav Švácha, CSc.

Olomouc, 2019

Prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci vypracovala samostatně s vyznačením všech použitých pramenů a spoluautorství. Souhlasím se zveřejněním diplomové práce podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů. Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, ve znění pozdějších předpisů

V Olomouci dne 18. června 2019

.....

podpis

Poděkování:

Za odborné vedení práce, cenné připomínky, rady a podporu děkuji zejména prof. PhDr. Rostislavu Šváchovi, CSc.

Neskonale velký dík patří mým rodičům za bezmeznou trpělivost, laskavost a velkorysou podporu ve studiích.

Obsah

1 Úvod	1
2 Volný čas	5
2.1 Teorie poválečných sociologů	7
2.2 Funkce volného času	10
2.3. Volný čas v poválečném období	11
2.3.1 Volný čas jako rozptýlení	13
3 Plavání, plování	15
3.1 Plavání do vzniku samostatné Československé republiky	16
3.2 Plavání mezi válkami	21
3.3 Plavání v letech 1939–1948	26
3.4 Plavání v letech 1948-1958	27
3.5 Plavání v letech 1959-1989	32
3.6 Plavání po roce 1989	37
4 Vývoj krytých bazénů	39
4.1 Plovárny do vzniku halových lázní	41
4.1.1 Říční koupaliště u Rakovníka	42
4.1.2 Městské lázně v Brně – Zábrdovicích	42
4.2 Nejstarší halové bazény	44
4.2.1 Městské lázně v Liberci	45
4.4 Plavecké stadiony	49
4.4.1 Městské lázně v Hradci Králové	57
4.4.2 Městské lázně ve Zlíně	58
4.4.3 Plavecký stadion v Olomouci	60
4.4.4 Plavecký stadion Praha – Podolí	61
4.4.5 Plavecký stadion v Českých Budějovicích	62
4.4.6 Plavecký stadion Brno – Za Lužánkami	64

4.4.7 Sportovní hala s bazénem v Novém Jičíně.....	66
4.4.8 Městské lázně v Chomutově.....	67
4.4.9 Městský bazén v Liberci.....	68
4.4.10 Plavecký stadion Ostrava – Poruba	69
4.4.11 Městský bazén v Tachově	70
4.4.12 Městský bazén v Litomyšli.....	72
5 Závěr	73
Seznam pramenů.....	76
Seznam literatury – abecedně	77
Seznam literatury – chronologicky	83
Seznam internetových zdrojů	88
Seznam použitých zkratek	89
Obrazová příloha – seznam	90
Obrazová příloha	99
Anotace	148

1 Úvod

Téma své diplomní práce jsem si zvolila z čistě osobních důvodů. Téměř deset let jsem závodně plavala a plavecké bazény mne každý den obklopovaly. Troufám si říct, že plavání ale i prostor plaveckých areálů mne samotnou ovlivnil. V průběhu studia dějin umění jsem začala přemýšlet o architektuře, která napomáhá člověka formovat. Přestala jsem nahlížet na plavecké bazény jen z jejich funkční stránky. Tak se zrodilo téma „*Architektura krytých plaveckých bazénů na území České republiky*“.

Thomas van Leeuwen ve své knize *The Springboard in the Pond* popisuje bazén jako nenáročnou díru v zemi. Žádná jiná stavba se bazénu nepodobá. Dle Leeuwena má více vznešenosti a složitosti i garáž nebo parkovací stání. Ale těm chybí síla a schopnost inspirovat.¹ Bazén v historii plnil nejrůznější funkce od pompézních dekorací až po naprosto účelové zařízení. Plavecké bazény a koupaliště inspirovaly mnoho umělců. Staly se dějištěm zápletek v románech nebo podnětem pro malíře a fotografy.

Svou diplomní práci rozdělím do tří kapitol. V úvodní kapitole bych se ráda zaměřila na problematiku volného času, jako nového fenoménu v poválečném období. Zvětšující se volný čas umožnil i obyčejným pracujícím lidem prodloužit jejich den. Ten mohl člověk využít mnoha způsoby, nejlépe tak aby daná aktivita podpořila pracovní morálku. Jednou z těch vhodných aktivit byl sport – tedy i plavání. Zároveň si musíme uvědomit, že i dnes čeští vrcholoví plavci trénují ve svém volném čase. Díky zvětšujícímu se volnému času se zvyšovala potřeba vhodných prostorů. Stát tedy musel zajistit výstavbou krytých hal, aby bylo možné provozovat plavání celoročně za každého počasí.

Při studiu volného času v poválečném období budu vycházet zejména ze sociologických prací z šedesátých let 20. století (Blanka

¹ Thomas van Leeuwen, *The Springboard in the Pond: An Intimate History of the Swimming Pool*, Massachusetts 2000, s. 2.

Filipcová, Milada Švigová, Radovan Richta, Radoslav Selucký, Joffre Dumazedier, Jean Fourastié).

Druhou kapitolu věnuji vývoji plaveckého sportu v Čechách zejména z pohledu dějin Českého svazu plaveckých sportů. Pokusím se také nastínit potřebu krytých plaveckých bazénů.

Pro mé bádání byl stěžejním fondem „Československý amatérský plavecký svaz“ v Národním archivu. Zejména jsem využila zápisy z valných hromad z doby vzniku svazu a zápisy z jednání či korespondence z období politických změn, které ovlivňovaly chod plaveckého svazu. Zajímavostí je, že zapisovatelem ve dvacátých letech byl architekt Václav Kolátor. Druhým důležitým fondem pro nahlédnutí do vývoje a činnosti svazu je sbírka „Plavání“ a osobní sbírky Ladislava Hauptmanna² a Václava Kolátora v Archivu tělesné výchovy a sportu Národního muzea.

Kromě archivního bádání jsem se zaměřila také na periodika. Nejvíce mi pomohly časopisy *Plavectví* a *Vodní sporty*. Po 2. světové válce byl časopis *Vodní sporty* obnoven a sloužil zejména pro informování plavecké obce o změnách ve vedení svazu. Svaz zde také zveřejňoval vzorové plány a programy plavání.

S novodobější historií mi nejvíce pomohla publikace Vladimíra Srba *Století plaveckých sportů v našich zemích* vydaná ke stému výročí od vzniku Českého amateurský plaveckého svazu v roce 1919. Vladimír Srb stál dlouhou dobu v čele Českého svazu plaveckých sportů a Českého svazu tělovýchovy. Jeho kniha mi pomohla utřídit informace zejména z období přelomu osmdesátých a devadesátých let minulého století.

Poslední kapitolu věnuji samotnému vývoji krytých plaveckých bazénů od jejich počátků na konci 19. století a plovací architektury až po současnou architektonickou tvorbu. Pokusím se odlišit sportovní bazény od

² Ing. Ladislav Hauptmann byl jedním ze zakladatelů Českého amatérského plaveckého svazu, významným mezinárodním rozhodčím. V roce 1934 se stal předsedou LEN (Evropská plavecká liga). V roce 1954 jmenován čestným členem FINA (Mezinárodní plavecká federace).

lázní a určit, jak se první kryté lázně lišily od svých nástupců po druhé světové válce. Poválečným stavbám budu věnovat největší pozornost. Ke každému určenému typu vyberu příklady a ty podrobněji rozeberu a popíšu s největším důrazem na plavecké stadiony sloužící primárně pro sportovní plavání. V závěru kapitoly se také pokusím o popis ocelových konstrukcí hojně využívaných od sedmdesátých let 20. století.

Nejzásadnější především inspiračním zdrojem pro mou diplomní práci je obsáhlá reprezentativní monografie Rostislava Šváchy a jeho kolektivu *Naprej! Česká sportovní architektura 1567-2012* vydaná v roce 2012. Jde o u nás dosud jedinou publikaci svého druhu, která se podrobněji zabývá vývojem sportovní architektury.

V roce 2000 publikoval časopis *Umění* studii Markéty Svobodové *Když se led proboří...Lázně, plovárny a bazény v české architektuře 19. a 20. století*. Svobodová představila rozmanitost a vývoj stavebních typů jako součást kulturněhistorického fenoménu.

Důležitým zdrojem ke studiu výstavby plaveckých bazénů je kniha vydaná ve třicátých letech Václavem Kolátorem a Alexandrem Hofbauerem *Lázně*. Kolátor se zaměřuje na praktické rady pro výstavbu lázní i plaveckých stadionů. Své teoretické texty doplňuje o praktické příklady zejména ze zahraničí. Obdobným způsobem koncipoval Rudolf Ortner svou knihu *Sportbauten* vydanou v roce 1956 v Mnichově. Ortner se zabývá výstavbou sportovních staveb různého druhu. Bazénům věnuje samostatnou obsáhlou kapitolu.

Ze zahraničních zdrojů bych ráda zmínila knihu Thomase van Leeuwena *The Springboard in the Pond*. Autora zajímá mimo jiné i vztah lidí k vodě a plavání. Ve své knize se zabývá hlavně soukromými bazény, ale nechybí exkurz do veřejných předchůdců.

Bylo by chybou, kdybych opomněla časopis *Architektura* a později *Architektura ČSR*. Zde se objevovaly domácí i zahraniční realizace a technické novinky.

2 Volný čas

Pojem „volný čas“ nemá dlouhou historii. Lze ho použít až v momentě, kdy má společnost striktně ohraničenou pracovní dobu jako specifický časový úsek. Pracovní doba souvisí s odlišnou lokalitou od bydliště a mzdou, kterou za vynaložený čas pracovník získá. V Čechách se slovní spojení volný čas používá až od druhé poloviny 20. století a vychází z německého „Freizeit“.

Na volný čas lze nahlížet ze dvou pohledů. Za prvé se jedná o čas, kdy není člověk v práci – negativní vymezení. Z pozitivního hlediska jde o kladnou hodnotu v životě člověka. Volný čas poskytuje nezávislý a svobodný prostor. Pozitivní pohled na volný čas se skrývá i ve francouzském slově „loisir“ či anglickém „leisure“, které se používají dodnes. Termíny obsahují prvek radosti ze svobody, nejen čas jako zbytkovou záležitost.³

Volný čas byl dříve pokládán jen za výsadu vyšších společenských vrstev. Měnil se společně s proměnami charakteru práce. Po zdokonalení techniky lidé začali pracovat na směny a pracovní doba se prodlužovala. To způsobilo nedostatek volného času pracovníků. Tato situace vedla kromě jiného i k různým reformním snahám dělníků. Úspěchem těchto hnutí se stalo zavedení osmihodinové pracovní doby. Pro dělníky nastal problém a museli si položit otázku – jak mají naložit s volným časem?⁴

Volného času měl během 20. století již v podstatě každý člověk dostatek. Pracovní doba se postupně zkrátila až o třetinu, tedy z 60 na 40 hodin a volný čas se prodloužil z 36 na 56 hodin. Někteří badatelé dokonce tvrdí, že se pracovní společnost změnila na „společnost volného času neboli Freizeitgesellschaft“.⁵ Důležité se staly tři okamžiky: přesunutí

³ Michal Kaplánek, Volný čas – moderní pojem s dlouhou historií, in: Michal Kaplánek (ed.), *Čas volnosti – čas výchovy*, Brno 2013, s. 23-28.

⁴ Kaplánek, Volný čas – moderní pojem s dlouhou historií..., (pozn. 3), s. 41.

⁵ Karel Metyš, Konsum a volný čas, *Sociologický časopis*, 1956, č. 6, s. 756.

práce do továren a úřadů, zmechanizování a zautomatizování práce, a nakonec vnímání práce jen jako omezení volného času, které je pro člověka nežádoucí.⁶

S úpravou pracovního času souvisí samozřejmě rozvoj techniky. Prodloužení školní docházky vede k pozdějšímu nástupu mladých a produktivních lidí do práce. Více odpočinku má také za následek prodlužování života a celkové zlepšení zdravotního stavu. S časem můžeme také spojit dřívější odchod do důchodu nebo prodlužování dovolené.⁷

Tématikou volného času se začaly ve 20. století zabývat vědní obory jako sociologie, psychologie, filozofie, politologie, ale i teologie. Již výše jsem zmínila rozdílnost pojmů. Francouzští a angličtí odborníci celkově k problematice a studiu volného času přistupovali s možností pocitu svobody a všestranného rozvoje osobnosti. Čeština, němčina a ruština vymezují volný čas pouze na základě kvantitativního pohledu, tedy jako něco, co člověku zbyde po povinnostech.⁸

⁶ Metyš, Konsum a volný čas..., (pozn. 5), s. 757.

⁷ Miroslav Dismar, Volný čas a kulturní život, Praha 1966, s. 58.

⁸ Kaplánek, Volný čas – moderní pojem s dlouhou historií..., (pozn. 3), s. 28.

2.1 Teorie poválečných sociologů

V roce 1949 byla sociologie označena za buržoazní vědu a dekretem ministerstva školství zrušena. K obnovení sociologie přispěli Jaroslav Klofáč a Vojtěch Tlustý. Na konci padesátých let 20. století vyšlo jejich významné dílo *Současná empirická sociologie*. Vědní disciplína se střetla s novými politickými poměry.⁹ Vývoj sociologie v Československé republice byl umožněn až od let šedesátých díky usnesení sekretariátu Ústředního výboru Komunistické strany Československé z roku 1965. Předmětné usnesení rozvoj sociologie povolilo s podmínkou východiska z marxismu-leninismu.¹⁰

Jedna z českých nejvýznamnějších socioložek šedesátých let 20. století Blanka Filipcová nejčastěji čerpala z díla Joffreho Dumazediera a definici volného času postavila na rozdílnosti v cílech pracovních činností a volného času. U pracovní doby dominuje naplnění cíle, povinnost, ale i transcendence čili účast na dějinách lidstva pomocí přesáhnutí sebe sama. Dle Filipcové hlavním cílem pracovní činnosti je přetváření přírody zejména pro vznik podmínek nezbytných pro lidský rozvoj. Oproti tomu volný čas postrádá úplně tu část ohledně nezbytnosti. Hranice nezbytnosti může být proměnná a lze ji vymezit různými způsoby.¹¹

Joffre Dumazedier se ve svém díle zabýval myšlenkou, že hlavním prvkem lidského pokroku není materiální blahobyť, ale právě všeobecná existence volného času. Z toho důvodu přichází s označením dnešní společnosti jako „*společnost volného času*“.¹²

Český sociolog Radoslav Selucký se domníval, že fenomén volného času by měl být vždy vymezován pouze vůči pracovní době, povinnostem,

⁹ Jan Sedláček, Česká sociologie v letech 1965-1989, *Sociologický časopis*, 2004, č. 5, s. 715.

¹⁰ Eduard Urbánek, *Systém marxistické sociologie: teorie a metody v soudobé sociologii, konfrontace marxistické sociologie s buržoazní sociologií*, Praha 1981, s. 7.

¹¹ Blanka Filipcová, Sociologický výzkum města Ostravy: úvodní informace, in: Blanka Filipcová, *Volný čas a kultura v průmyslovém městě*, Praha 1974, s. 15-17.

¹² Joffre Dumazedier, Volný čas, *Sociologický časopis*, 1966, č. 3, s. 443-447.

ale i neodkladným záležitostí v lidském životě. Dle Seluckého nemá být volný čas charakteristický pro lenost či zahálčivost. Konkrétně definuje zkoumaný pojem jako „*část dne, týdne či roku, v níž člověk nemusí konat své povinnosti, ale může činit to, co právě chce, co se mu líbí a co si zvolí*“.¹³ Podle Seluckého nelze vymezit volný čas jen ve spojení s mimopracovní dobou. Čas strávený mimo práci oproti volnému není naplněn svobodnou vůlí, ale povinnostmi.¹⁴

Do opozice se postavil sociolog Miroslav Disman, který čerpá z marxistické sociologie. Základem jeho definice je volný čas jako součást mimopracovní doby; „*část mimopracovní doby, která je věnována učení, zvyšování kvalifikace, veřejné činnosti, odpočinku atd., tedy jest to ta doba, kterou lidé využívají sami ke svému všestrannému rozvoji*“.¹⁵ I přes to Disman počítá s psychologickým aspektem a nezapomíná na vliv volného času při formování osobnosti člověka.¹⁵

Podle Milady Švigové volný čas poskytuje podmínky, díky kterým se může naplňovat lidská potřeba po poznání a objevování. Je každého osobní věc k čemu volný čas využije. Obdobný postoj měl i Bertrand Russell: „*umění inteligentně vyplnit volný čas je posledním ovocem civilizace*“.¹⁶

Radovan Richta se zabýval zejména problematikou vědeckotechnické revoluce. Z jeho studií vyplývá, že díky posunu na poli vědy a techniky se zajistí cesta k lidské variantě technické civilizace.¹⁷ Díky tomuto posunu bude nutný vývoj socialistických institucí, které se odliší od tradičního vývoje a tím se změní i životní styl. Richta poukazuje na změny, jež panují v soudobé společnosti. Ty svědčí o přítomnosti nového typu

¹³ Radoslav Selucký, *Člověk a jeho volný čas: pokus o ekonomickou formulaci problému*, Praha 1966, s. 9-10.

¹⁴ Selucký, *Člověk a jeho volný čas...*, (pozn. 13), s. 117-119.

¹⁵ Disman, *Volný čas a kulturní život...*, (pozn. 7), s. 27-28.

¹⁶ Milada Švigová, *Volný čas a my*, Praha 1967, s. 69.

¹⁷ Radovan Richta – Bedřich Levčík, *Může být budoucnost plánovaná*, *Plamen*, 1967, č. 9, s. 32-

civilizace. Při studiu o rozvoji nových výrobních sil poukazuje zejména na člověka jako na nejdůležitější složku. Richta se opírá o myšlenku Karla Marxe: „*Úspora pracovní doby se rovná růstu volného času, tj. času pro plný rozvoj individua, který zase působí zpětně na produktivní sílu práce jako největší produktivní síla.*“¹⁸

Francouzský sociolog Jean Fourastié popisuje ve své knize *40 000 hodin* svou vizi „*společnosti volného času*“ v 21. století. Díky revolučním technologiím budou mít lidé stále více času pro vlastní aktivity. Tvrdí, že již mechanizace činností v druhé polovině 20. století osvobozuje lidi a ponechává jim prostor pro tvůrčí činnost. Získaný volný čas dle Fourastiéra povede k zájmu o nové služby a vzdělanost. Také tvrdí, že se kvalita využívání volného času do budoucna má zlepšit.¹⁹

¹⁸ Radovan Richta a kol., *Civilizace na rozcestí. Společenské a lidské souvislosti vědeckotechnické revoluce*, Praha 1969, s. 75-150.

¹⁹ Jean Fourastié, *40 000 hodin*, Praha 1969.

2.2 Funkce volného času

Volný čas by měl podle názoru sociologů šedesátých let sloužit primárně k rozšíření fyzické a psychické pracovní síly.

Konkrétně se jedná o rozvoj lidské osobnosti, na který Dumazedier klade největší důraz. Jedinec se vzdělává a zdokonaluje. Pokud činnost vykonává ze svého rozhodnutí, cítí smysluplnost nebo duchovní komfort. To ho může následně uspokojit i v rámci pracovní činnosti.²⁰

Dále je důležitý nezbytný odpočinek při vyčerpání, a to zvláště psychického v důsledku technického rozvoje. Takový odpočinek měl za úkol kompenzovat monotónní práci, hlučné prostředí velkoměsta nebo podniku.²¹

Správné využití volného času je neodmyslitelnou potřebou a podmínkou pro rozvoj hospodářství. Zvyšování volného času má i ekonomický význam. Socialistická společnost se snažila cílevědomě pečovat o volný čas. Důležitý byl ovšem soulad mezi cíli jedince a cíli celé společnosti. Pokud by soulad nebyl zachován, nebyl by zachován jeden ze základních rysů volného času a to dobrovolnost.

V důsledku péče o volný čas vzniká v druhé polovině 20. století celá řada středisek pro pořádání vzdělávacích nebo oddechových akcí, divadel a kin, veřejné knihovny a sportovní areály.²²

V poválečném období bylo důležité si vybrat správné využití volného času. Za nejvhodnější byly považovány aktivity podporující pracovní činnost. Jednou z těchto aktivit je sport, tedy i plavání. Sport poskytuje možnost participace ve skupině či komunitě. Veřejnost i stát vnímá aktivní sport jako nástroj podporující disciplínu, fair-play, lpění na pravidlech, sebekontrolu a úsilí. Takové hodnoty byly důležité při rozvoji osobnosti pracovníka.

²⁰ Jiří Pelikán, *Výchova pro život*, Praha 1997, s. 36.

²¹ Blanka Filipcová, *Člověk, práce, volný čas*, Praha 1966, s. 24-26.

²² Dismán, *Volný čas a kulturní život...*, (pozn. 7), s. 63.

2.3. Volný čas v poválečném období

Čas a využití volného času má každý jedinec spojené s možností volby. Charakteristickým prvkem je velká individualita a pestrost možných aktivit, pomocí kterých člověk naplňuje své kulturní a rekreační potřeby.²³ Kategorii volného času můžeme tedy charakterizovat jako nejvíce proměnlivou složku našeho časového rozpočtu. Výplň volného času závisí na ročním období, ale mění se i vzhledem k různým věkovým či sociálním skupinám.²⁴ Základní vlastností volného času by mělo být uspokojování potřeb, potěšení a radost. Tato motivace a také možnost kdykoliv danou činnost ukončit může mít za důsledek usměrnění pozornosti, koncentrace a posílení volných vlastností. Dumazedier spojuje tento rys volného času s hédonistickou povahou. Člověk má na výběr, zda se ve svém volnu projeví i třeba v protikladu k potřebám společnosti, která je stále více organizovanější a méně přirozená. To, že se člověk může vymanit z každodenní rutiny a nudy, odpočinout si a zrekreovat se, shrnuje právě Dumazedier do čtyř vlastností volného času: „*Volný čas osvobozuje. Volný čas je nezainteresovaný. Volný čas je hédonistické povahy. Volný čas uspokojuje osobní požadavky.*“²⁵

Oproti dobovému českému sociologickému pohledu na volný čas, kdy autoři porovnávají volný čas v podstatě jen v s pracovními povinnostmi, zahraniční vědci zahrnují do svých studií ještě i psychologický pohled a vymezují proto tuto problematiku v souvislosti s individuálními možnostmi jedince.

Čeští sociologové se zaměřovali v padesátých a šedesátých letech 20. století zejména na zkoumání časových rozpočtů, jak sami pojem vymezili. Jde o využití skutečného času v rámci různých kategorií činností. Objekty zájmu pro sociology byly zejména větší skupiny. Zkoumaným

²³ Disman, Volný čas a kulturní život..., (pozn. 7), s. 23.

²⁴ Švigová, Volný čas a my..., (pozn. 16), s. 64.

²⁵ Dumazedier, Volný čas..., (pozn. 12), s. 444-446.

předmětem se stalo charakteristické využití času s ohledem na ekonomické, politické a kulturní podmínky v jednotlivých skupinách.²⁶

Tehdejší teorie se zaměřovaly především na vymezení daného termínu, oblasti, obsahu, funkcí a úkolů. Důležitý byl význam a využití volného času zejména pro rozvoj společnosti a jedince. Sociologové hledali obecný význam pro celkový rozvoj všech stránek lidské osobnosti.²⁷ V tomto období se tak vědci hojně zajímali vědci o rozšiřování sféry volného času, a to zejména kdy, v jaké míře, jakými možnostmi a pro koho rozšiřovat prostor určený k volným aktivitám. Pokládali si otázky ohledně přínosu či jaké hodnoty preferovat. Zkoumali činnosti volného času, dále faktory ovlivňující způsob života a s tím související změny. Dále se zabývali sociálním vzory ovlivňujícími dynamiku potřeb ve volném čase. Jedním ze zkoumaných témat bylo také utváření různých životních stylů podle různých činností prováděných skupinami ve svém volnu. Tyto sociologické výzkumy si kladly za cíl predikovat sociální změny.²⁸

Rozvoj sociologie v Sovětském svazu kladl na základě stranických nařízení sociálním průzkumům spíše politické úkoly. Hlavním cílem sociologie mělo být řešení společenských otázek: „*změna sociální struktury, obsah a charakter práce, zvyšování sociální aktivity mas, zdokonalování materiálního a morálního stimulování, rozvoj socialistické státnosti, kultury, formování osobnosti apod.*“²⁹ Objektem výzkumu proto v SSSR byla většinou dělnická třída jako vedoucí síla, později pak i skupiny zemědělců.³⁰

²⁶ Disman, Volný čas a kulturní život..., (pozn. 7), s. 12-13.

²⁷ Václav Bláha, *Volný čas a socialistická výchova dětí v době mimo vyučování*, Praha 1980, s. 7.

²⁸ Blanka Filipcová, Člověk-práce-volný čas, *Sociologický časopis*, 1965, č. 4, s. 375-391.

²⁹ Aleksandr Uledov – Ivan Slepencov, Současné problémy a perspektivy rozvoje marxisticko-leninské sociologie v SSSR. in: František Hájek, Milena Manová, *Současná sovětská sociologie*, Praha 1980, s. 6.

³⁰ Uledov – Slepencov, Současné problémy a perspektivy rozvoje marxisticko-leninské sociologie v SSSR..., (pozn. 29), s. 7.

2.3.1 Volný čas jako rozptýlení

Při zkoumání volného času bylo nejdůležitější vymezit si jednotlivé zkoumané pojmy. Joffre Dumazedier rozdělil volnočasové aktivity do pěti kategorií: fyzické, praktické, kulturně umělecké, intelektuální a společenské. S tímto výčtem je nutno pracovat jako s celkem.³¹ Na Dumazedierovo dělení navazuje Blanka Filipcová, která je doplňuje o jednotlivé konkrétní aktivity. Vzhledem k naší zájmové oblasti, tedy sportu – plavání, zaměřím se zde na právě tuto kategorii.

Aktivity fyzické dále Filipová dělí na přirozené, aktivity spojené s motorismem a technické. Přirozené fyzické aktivity nevyžadují přípravu, patří sem výlety, turistika, pobyt v přírodě apod. Do aktivit spojených s motorismem zahrnuje Filipová výlety na kole, motorce a autem. A poslední technické aktivity spojuje s přípravou; jedná se o jakýkoliv druh aktivně provozovaného sportu, chytání ryb, lov, plavání apod.³²

Do kategorie volného času většina sociologů spíše zařazuje aktivity spojené s pocitem uvolnění a osobní svobody než s prvkem volnosti.³³ Filipcová tyto závěry doplňuje: záliby spojené s volným časem jsou podle ní navíc neustále determinovány vnějšími vlivy. Libovůle není absolutní, existuje celá řada okolností, které naše rozhodnutí ovlivňují.³⁴

Kategorii volného času je třeba zkoumat také ze subjektivního hlediska každého jedince. Pocit volnosti je totiž těžko definovatelný a nepřesný pojem. Jako náhradu používají sociologové termín dobrovolnost. Tak sem můžeme zahrnout aktivity oddechové, ale i náročný trénink profesionálního sportovce.³⁵

Činnosti volného času nepřinášejí žádný užitek. Cílem se stává sama činnost a prožitek z ní. Důležitým prvkem výzkumu bylo uvědomit si, jak

³¹ Filipcová, Člověk, práce, volný čas, (pozn. 21), s. 144.

³² Filipcová, Člověk, práce, volný čas, (pozn. 21), s. 144-145.

³³ Disman, Volný čas a kulturní život..., (pozn. 7), s. 30.

³⁴ Filipcová, Člověk, práce, volný čas, (pozn. 21), s. 24.

³⁵ Disman, Volný čas a kulturní život..., (pozn. 7), s. 31.

praktikovaná aktivita rozvíjí osobnost člověka. Ta je chápána jako neustále se vyvíjející vztah člověka a prostředí. Jde o jednotu duševních vlastností a psychických procesů. Každý sportovec představuje osobnost zcela jedinečnou.³⁶

Filipcová v šedesátých letech odhadovala, že v následujícím období poroste nabídka možností aktivit volného času. To bylo typické zejména pro země jako USA, NSR a Francii. Zde lze hovořit již v šedesátých a sedmdesátých letech minulého století o takzvaném průmyslu zábavy. Postupně i v Československu rostly nároky na kompenzační a rehabilitační funkci volného času spolu se zvyšováním požadavků zaměstnání.³⁷

V této době vyslovuje velice zajímavou myšlenku Asbjorn Langeland, kterého cituje Miroslav Disman „*U člověka a okruhů jeho života nesmíme zapomínat na významný pocit: osamělost. Je nutno lidskou osamělost podporovat, protože z ní pramení nejhlubší zážitky. Navrhují, aby každý člověk jednou ročně trávil dovolenou v osamělosti. Život ve skupinách přeháníme, v rodinách tápeme od odcizení po duchovní znásilňování, ze školy jsme nadělali továrny na vzdělávání, a i doby volna používáme s pocitem špatného svědomí, že jsme něco nestačili vykonat a na něco zapomněli.*“ Langeland i Disman vyzdvihují důležitý prvek – duševní hygienu.³⁸ Právě individuální sport a plavání obzvlášť může uspokojit potřebu jedince po chvílce osamění. Vrcholoví sportovci se soustředí jen na sebe, své tělo a mysl. U plavání přidejme možnost odpoutání se od reality pomocí vody, která pomyslně vytváří vlastní svět.

³⁶ Petr Jansa a kol., *Pedagogika sportu*, Praha 2018, s. 130-131.

³⁷ Blanka Filipcová, Osobní sdělení autorky, in: Miroslav Disman, *Volný čas a kulturní život*, Praha 1966, s. 48.

³⁸ Disman, *Volný čas a kulturní život...*, (pozn. 7), s. 122-123.

3 Plavání, plování

V následující kapitole bych se ráda zaměřila na vývoj plaveckého sportu v Čechách zejména z pohledu dějin Českého svazu plaveckých sportů. Pokusím se také nastínit potřebu plaveckých bazénů.

Termín plavání v encyklopedii knižní, konkrétně ve *Všeobecné encyklopedii v osmi svazcích*, je definován jako „*aktivní pohyb ve vodě, při němž se využívá vztlaku a odporu prostředí. Sportovní plavání se vyznačuje snahou uplavat danou vzdálenost v co nejkratším čase...*“³⁹

V dnešní době se díváme na plavání jednoduše jako na sport – sport olympijský, vrcholový, ale také rekreační či zdravotní. Plavání je univerzálním pohybem, člověk při něm zapojuje veškeré svalové skupiny v těle. Plavání má kouzlo v tom, že ho může vykonávat kdokoliv bez ohledu na fyzickou zdatnost, váhu, výšku, věk a zdravotní stav. Již dlouho se ví, že plavání má pozitivní vliv na oběhovou soustavu a pohybový aparát, vzhledem k tomu, že nezatěžuje klouby, které při jiných sportech často trpí. Velmi často lékaři doporučují pacientům po operacích plavání a pobyt ve vodě jako nejlepší a nejpřirozenější rehabilitaci.

Ke zdravotním pozitivům přidejme jednu ze základních lidských vlastností, a to soutěživost, snahu porazit ostatní a být nejlepší. Vcelku snadno lze tuto potřebu uspokojit při závodech, kde si plavci poměřují své síly, nabyté zkušenosti a natrénované kilometry. V dnešní době se setkáváme s plaveckými bazény v každém větším městě, ale ne vždy tomu tak bylo.

³⁹ *Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích*, 6, p-r, Praha 1999, s. 143.

3.1 Plavání do vzniku samostatné Československé republiky

Počátky plavání bychom mohli hledat hluboko v historii lidstva, v podstatě provází člověka od počátku, jelikož vždy bylo třeba překonat nějakou vodní plochu. V díle *Apitoma rei militaris* napsal Publius Flavius Vegetius Renatus, který se zabýval vojenskou problematikou ve 4.-5. století n. l., toto: „*Rekruti se musejí naučit plavat. To uplatní hlavně při válečných taženích v létě. Řeky a mosty nejsou vždy schůdné, a tak zejména je-li přinucena ustoupit nebo je zahnána na útěk, musí se armáda zachránit plaváním. Také v období vydatných srážek se řeky vylijí ze svých břehů a ti, kteří neumí plavat buď utonou, nebo zahynou v rukou nepřítele.*“⁴⁰

Pro další vývoj plavání je zajímavý rok 1538, kdy v Ingolstadtu vyšla první učebnice plavání. Můžeme předpokládat, že v 16. století se lidé běžně koupali a plavali zejména během letních měsíců.⁴¹ Obrazně řečenou dobu temna zažilo plavání v 17. a 18. století. Různá nařízení a zákazy vzbuzovaly v lidech až strach z koupání v přírodních podmínkách, porušení tohoto tabu mohlo vést až k uvěznění. Jednak měli lidé strach z utonutí a nevyzpytatelného živlu, ale odstrašovala také nahota, logicky s koupáním a plaváním spojená.⁴² Dokonce tehdejší lékaři svým pacientům tvrdili, že voda roztahuje póry kůže a tím usnadňuje nakažení morem či jinou infekcí. Výjimku v této temné době tvořil filozof John Locke, který plavání doporučoval.

Na konci 18. století, v době osvícenství, se začíná pohled na vodu jako nepřítele měnit. Zejména studená voda byla doporučována jako prostředek k otužování nejen těla, ale i morálky, jelikož je zapotřebí určitého sebezapření, aby se člověk dobrovolně ponořil do studené vody. Jean-Jacques Rousseau napovídá rodičům ve svém díle *Emil, čili,*

⁴⁰ Vlasta Loutocká – Petr Czajkowski, *Obnova bazénů z meziválečného období*, Brno 2016, s. 11.

⁴¹ Georges Vigarello, *Wasser und Seife, Pude rund Parfüm. Geschichte der Körperhygiene seit dem Mittelalter*, Frankfurt am Main 1992, s. 137-158.

⁴² Ernst Gerhard Eder, *Bade und Schwimmkultur in Wien. Sozialhistorische und kulturanthropologische Untersuchungen*, Wien-Köln-Weimar-Böhlau 1995, s. 75-204.

O *vychování*, aby děti koupali často, a dokonce doporučuje vracet krok za krokem sílu změkčilým dětem pomocí snižování teploty vody.⁴³ Ledová voda a pobyt v ní podporovaly občanské ctnosti. Inspiraci hledali osvícenci u Římanů, kteří se pravidelně koupali v řece Tibeře. Pro propagátory studené vody byly horké koupele symbolem změkčilého chování a falešné čistoty aristokracie. Pro praxi otužování sehrály důležitou roli plovoucí architektury na řekách. Šlo vlastně o lodě, které nabízely možnost pobytu ve vodě, nebo o jednoduché plovárny – první významnější bychom našli v Paříži u Pont de la Tournelle z roku 1785.⁴⁴

V německy hovořících zemích se plavání vyučovalo ve výchovném ústavu Philanthropinum v Desavě. Johann Christoph Friedrich GutsMuths sepsal roku 1798 základní učebnici plavání: *Kleines Lehrbuch der Schwimmkunst zum Selbstunterrichte*. Více se ale o plavání lidé zajímali v období Napoleonových válek. Plavání se podporovalo jako vynikající tělesné cvičení posilující zdraví a kondici. Při střetech s francouzskými vojsky se Prusům i Rakušanům velice hodil výcvik ve vodě a uvědomili si jeho přednosti. Díky tomu vznikají na počátku 19. století vojenské plavecké školy v Praze, v Prateru ve Vídni a v Berlíně. „*Plavání působí tak rozhodně na zdraví těla a tím na živost ducha, a samo neobyčejně podporuje růst mládeže, právě tak bohatě obdaří bojovníka pomocnými prostředky, aby na poli armády a sám pro sebe vykonal nejdůležitější služby.*“⁴⁵ Například C. k. vojenská plavecká škola v Prateru měla obdélný půdorys s vodní plochou dlouhou necelých 76 metrů.⁴⁶

Romantici konce 18. a především začátku 19. století kladli důraz na jednotu člověka a přírody, splynutí s přírodou – zejména s tou divokou,

⁴³ Jean – Jacques Rousseau, *Emil, čili, O vychování*, Olomouc 1926, s. 39–40.

⁴⁴ Robert Šrek, Plavání a architektura. Několik příkladů z Moravy a Slezska do počátku 20. století, in: *Zprávy vlastivědného muzea v Olomouci*, Olomouc 2014, s. 125–126.

⁴⁵ Ernst Gerhardt Eder, *Bade und Schwimmkultur in Wien. Sozialhistorische und kulturanthropologische Untersuchungen*, Wien-Koln-Weimar 1995, s. 168.

⁴⁶ Šrek, Plavání a architektura..., (pozn. 44), s. 125–126.

nikým nesvázanou. První známý sportovní výkon se přisuzuje lordu Byronovi, anglickému básníkovi, který v roce 1810 překonal Dardanelskou úžinu, když se chtěl sám přesvědčit o pravdivosti báje o Leandrovi a Hére.

Jako aktivita prospěšná zdraví se plavání doporučuje již od té doby. Mladý lékař Josef Reisich při promoci v aule Karolina pronesl proslov, ve kterém se zabýval tématem „*Sind die Schwimmübungen der Gesundheit der Jugend zuträglich?*“⁴⁷ Dnes již víme všichni, s čím doktor Reisich přišel mezi prvními, totiž že jde o vhodnou formu pohybové aktivity pro kohokoliv, nehledě na věk, tělesnou konstituci a predispozice.

Motto olympijských her zní: „*Výše, rychleji, silněji*“. Pro plavání je zde zásadní právě rychlost. Od počátku novodobých olympijských her v roce 1896 má plavání místo mezi ostatními sporty. Avšak v českých zemích se první známé plavecké závody uskutečnily již v srpnu 1845 u příležitosti oslavy první cesty vlakem z Olomouce do Prahy. Plavci se představili spolu s vystoupením kanoistů a veslařů na řece Vltavě. Šlo ale spíše o exhibici v rámci oslav. Až roku 1850 se konaly první organizované plavecké závody v Uherském Hradišti.⁴⁸

První pokus o ustanovení organizovaného plaveckého celku na našem území proběhl v létě roku 1865. V místnostech pražské tělocvičné jednoty Sokol se sešlo 29 členů za účelem vytvořit Ploveckoveslařskou jednotu Vltavan v Praze. Jejím účelem mělo být „*společné cvičení se v plování, veslování a kluštění na kúslích*“. Vysoké císařskokrálovské místodržitelství v Praze bohužel vznik jednoty nepovolilo.⁴⁹

Až v devadesátých letech 19.století můžeme hovořit o sportovním plavání soutěžním, zaměřeném na zaznamenávaný výkon. První veřejné závody vypsal plavecký odbor klubu AC Praha roku 1895. Plavalo se na Vltavě mezi Střeleckým ostrovem a Žofínem (polovina tratě po proudu,

⁴⁷ Vladimír Srb, *Století plaveckých sportů v našich zemích*, Praha 2018, s. 10.

⁴⁸ Srb, *Století plaveckých sportů...*, (pozn. 47), s. 11.

⁴⁹ Srb, *Století plaveckých sportů...*, (pozn. 47), s. 12.

druhá polovina proti proudu). Startovalo se z vody a závodní dráha byla jen pomyslná, vytvořená startérem, který se snažil srovnat závodníky tak, aby každý měl stejné podmínky.⁵⁰ V té době neexistoval systematický trénink, diváci se na výkon plavců přišli podívat jako na kuriozitu.

Dlouhou dobu zůstával klub AC Praha jediným na našem území, a tak jako jediný pořádal pravidelně soutěže. Vrcholem tohoto snažení bylo uspořádání prvního mezinárodního plaveckého mistrovství zemí Koruny české roku 1896. Jako hlavní disciplína se plavalo 2000 metrů volným způsobem, doplněno vedlejší disciplínou 500 metrů volným způsobem o stříbrný věnec hlavního města Prahy. Závod se pravidelně opakoval a můžeme říci, že tím byla zahájena tradice každoročních mistrovství na našem území. Stále ovšem závody probíhaly na Vltavě, zejména se plavalo mezi dnešním Železničním mostem a Národním divadlem, nebo závodníci startovali z Chuchle či z Podolí a plavali do Prahy. Zpočátku šlo o doménu mužů, ale vcelku brzy se objevovaly mezi závodníky i ženy.⁵¹ Kromě mistrovství zemí Koruny české se od roku 1906 pořádaly v Praze na Žižkově závody s názvem „Napříč Prahou“. Šlo o první závody v krytém bazénu.⁵²

Od roku 1907 se plavecký závod na 100 metrů stal také součástí sokolských sletů.

Teprve od roku 1910 začínají vznikat další plavecké odbory klubů – AC Sparta a SK Podolí. Postupně stoupá počet soutěží. Plavecký sport začíná být zajímavější, což nám dokazuje výjezd devíti českých sportovců do Slovinska, kde se účastnili závodu na jezeře Bled.⁵³

První rekordy se začaly zaznamenávat těsně před vypuknutím 1. světové války, 26. července 1914. Tehdy se v Příbrami pořádaly národní

⁵⁰ Srb, Století plaveckých sportů..., (pozn. 47), s. 12.

⁵¹ Srb, Století plaveckých sportů..., (pozn. 47), s. 12.

³⁵ Národní muzeum, Archiv tělesné výchovy a sportu, Plavání, NAD č. 15.

⁵³ Srb, Století plaveckých sportů..., (pozn. 47), s. 14.

plavecké závody na rybníce, tedy vlastně poprvé na stojaté vodě, a tudíž zaznamenané časy byly již vcelku relevantní. Musíme ovšem pamatovat na to, že na rybníce nemohly být nataženy dráhy, tak jak známe dnes, ale plavalo se dokola.

První závody spolu se zápasem ve vodním pólu pořádal v krytém bazénu plavecký odbor SK Slavia v zimních lázních Koruna [Obr. 1]. V průběhu války se nepořádala již zavedená utkání. Nadšenci, kteří nebyli odvedeni na vojnu, se snažili propagovat plavání mimo hlavní město. Máme doklady o propagačních soutěžích v Plzni a v Roudnici nad Labem, zajisté se pořádaly i jinde.⁵⁴

⁵⁴ Národní archiv Praha, Československý amatérský plavecký svaz, č. 516, karton 1.

3.2 Plavání mezi válkami

Osobností, která se snažila již před válkou o vznik samostatného plaveckého svazu, byl Vilém Makovička. Dne 21. října 1918 proběhlo první jednání o vzniku Českého amateurského plaveckého svazu. Plavecký odbor vznikl sice v roce 1914 v rámci Českého amateurského atletického svazu, ale sportovci snažící se o vznik samostatného plaveckého svazu nechtěli s tímto odborem mít nic společného, a tak nezávisle na již vzniklém odboru připravovali založení zcela nového. Myšlenka se realizovala v roce 1919, kdy se ustavující valné hromady účastnilo devět klubů (AC Praha, AC Sparta, ČPK Praha, ČSK Vyšehrad, KVS Plzeň, SK Horymír Příbram, SK Meteor Vinohrady, SK Podolí a SK Slavie). Vstupem ČŠK Bratislava vznikl Československý amateurský plavecký svaz. Již od počátku se na přípravách vzniku nového svazu podílel i architekt Václav Kolátor. Působil zejména jako zapisovatel [Obr. 2] při jednání a předložil několik návrhů na vlajku svazu. Nakonec vybrali návrh číslo 20, vlajka byla přijata i jako odznak [Obr. 3].⁵⁵

Postupně se svaz rozšiřuje o nově vznikající kluby: Plzeň, Pardubice, Tábor, Strakonice, Liberec, Brno, Ostrava. V Praze se uspořádalo první oficiální mistrovství Československa.

Od roku 1920 se stal Československý amateurský plavecký svaz jako jediný představitel československého plavectví členem Fédération Internationale de Natation (FINA)⁵⁶. Měl se stát svazem státním a sdružovat veškeré kluby na celém území ČSR, což bylo problematické, neboť kluby vznikaly a zanikaly velmi živelně a organizovaly se zejména podle národností. Například pro německé plavce vznikl Verband deutscher

⁵⁵ Národní archiv Praha, Československý amatérský plavecký svaz, č. 516, karton 1.

⁵⁶ Mezinárodní plavecká federace se sídlem v Lausanne. Sdružuje národní svazy plaveckých sportů. Zastřešuje aktivity bazénového a dálkového plavání, skoků do vody, synchronizovaného plavání a vodního póla.

Schwimmvereine in Böhmen, Mahren und Schlesien, jež nechtěl s oficiálním svazem spolupracovat.⁵⁷

Se zapojením do FINA začíná být plavecký sport organizovanější. Ustanovil se Závodní řád. Začíná paragrafem 1, který přesně vymezuje jednotlivé závody.⁵⁸

Ze vzpomínek Julia Baláže, olympionika v plavání a skocích do vody, si můžeme představit nutnost vzniku uzavřených bazénů, které by nebyly součástí řeky a tedy i dopravy na ní: *„S úsměvem dnes vzpomínám na závodní dráhu v propusti u mostu Legií. Tehdy se musela přiložit ruka k dílu, přivést lodí plavecké zařízení, sedadla pro diváky z okolních restaurací, uzavřít lanem chodníky na nábřeží a pak už mohli přijet páni plavci na lodičkách, uvelebit se na molu a spustit ty závody. Jenže, ouha, propust je od toho, aby propouštěla. Závody nezávody, když přijela loď, chvíli čekala a pak se muselo závodistiště bourat. Voda proudila a musilo se počkat, až zase proudit přestane.“*⁵⁹ V propusti u mostu Legií se mistrovství republiky konalo od roku 1921 do roku 1927. Od roku 1928 se mistrovství v plavání pořádalo již pod střechou, v tomto roce na bazénu dlouhém dvacet metrů v Klimentské ulici [Obr. 4].⁶⁰

V roce 1925 se uzavřela dohoda mezi Československým amatérským plaveckým svazem (ČsAPS) a německým Verband der Deutscher Schwimmverein (VdDS). ČsAPS byl uznán za vrcholnou organizaci plaveckého sportu na domácí i mezinárodní scéně. Základem dohody bylo uznání ČsAPS za státní svaz, VdDS získalo vnitřní autonomii (německá řeč při jednání, přijímání členů, vzájemná účast na závodech) a právo vyslat

⁵⁷ Srb, Století plaveckých sportů..., (pozn. 47), s. 20.

⁵⁸ Srb, Století plaveckých sportů..., (pozn. 47), s. 21.

⁵⁹ Národní muzeum, Archiv tělesné výchovy a sportu, Plavání, NAD č. 15.

⁶⁰ Srb, Století plaveckých sportů..., (pozn. 47), s. 22.

dva zástupce do výboru svazu, což nikdy nevyužili. Uzavřením této dohody vznikla možnost navazovat styky s německými kluby na českém území.⁶¹

Z několika nadšenců z počátku 20. století, kteří spolu soupeřili na Vltavě, se postupně stal fungující svaz, což nám dokládá zmínka o řádné valné hromadě v říjnu 1925. Díky tomu máme také zaevidováno, že svaz k tomuto datu sdružoval v pěti župách 41 klubů se 789 registrovanými dospělými závodníky. V té době ještě děti a dorostenci nezávodili.⁶² Také se zvyšuje počet závodů. V roce 1925 se uskutečnilo 44 závodů po celém Československu. Celkově můžeme říct, že rok 1925 byl pro české plavání rokem přelomovým. Kromě všeho výše zmíněného také v tomto roce československá vláda předložila Národnímu shromáždění návrh zákona, kterým mělo být zavedeno povinné vyučování plavání ve školách. Zároveň na přelomu května a června hostila Československá republika devátý kongres FINA. Účastnili se delegáti z 19 států.⁶³

V roce 1927 se při příležitosti druhého mistrovství Evropy v Bologni uskutečnilo ustavující zasedání evropské federace Ligue Européenne de Natation (LEN)⁶⁴. I když zástupce ČsAPS byl proti, tak se Ing. Ladislav Hauptmann stal viceprezidentem LEN až do roku 1934.⁶⁵

Ve třicátých letech evidujeme i jiné subjekty než jen Československý amateurský plavecký svaz a německý Verband der Deutscher Schwimmverein, se kterým se v druhé polovině dvacátých let zhoršily vztahy, což vygradovalo v zákaz sportovního styku oddílů ČsAPS a VdDS. Dělnická tělovýchovná jednota (DTJ) sdružovala na patnáct plaveckých odborů. Členové se zúčastnili v roce 1931 druhé dělnické olympiády ve Vídni. Také Česká obec sokolská (ČOS) sdružovala plavce. Nejvýznamnějším aktem sportovní diplomacie na našem území se v roce

⁶¹ Národní archiv Praha, Československý amatérský plavecký svaz, č. 516, karton 9.

⁶² První dorostenecké mistrovství doloženo až v roce 1932.

⁶³ Národní archiv Praha, Československý amatérský plavecký svaz, č. 516, karton 9.

⁶⁴ Evropská plavecká liga, součást FINA. Sídlo v Lucemburku.

⁶⁵ Národní muzeum, Archiv tělesné výchovy a sportu, Ladislav Hauptman, NAD č. 9.

1933 stala dohoda s ČOS. Sokolové – plavci už nemuseli soutěžit v samostatných sokolských soutěžích, ale mohli se účastnit i závodů pořádaných klubem spadajícím pod ČsAPS. Následující rok po dohodě byla zřízena společná cvičitelská škola ČsAPS a ČOS. Spolky před 2. světovou válkou bych ráda jen okrajově doplnila také spolkem Orel,⁶⁶ který v roce 1934 uspořádal v Olomouci své první mistrovství.⁶⁷

Na dvacátém jubilejním mistrovství Československa ve dnech 22. až 24. června 1938, konaném na barrandovském stadionu, se utkali naposled všichni českoslovenští plavci a plavkyně bez rozdílu etnik (Češi, Slováci, Židé, Němci i Maďaři).

4. prosince roku 1938 v Piešťanech si valná hromada slovenských klubů odhlasovala samostatný Slovenský plavecký svaz (SAPS). Následně v Praze proběhla reorganizace česko-slovenského plaveckého sportu, avšak až do konce války zástupcem pro FINA a LEN zůstal Česká amateurský plavecký svaz. Další reorganizace českého plavání, tak jako jinde, nastala po zabrání pohraničních území v Čechách, na Moravě a ve Slezsku a vídeňské arbitráži. *„Ocitli jsme se takřka rázem v jiné situaci, než jsme ji po skončení letní sezóny opouštěli. Zabráním značných částí našeho území ztratilo též naše plavectví. Před okupací bylo v ČsAPS organizováno celkem 61 klubů, a to v šesti župách (Čechy 21, Morava 11, Slovensko 28, Podkarpatská Rus 1) a dle národností bylo 27 klubů českých, 15 klubů slovenských. 12 klubů židovských a 7 klubů maďarských. Klubů německé národnosti sdružených ve Verband der Deutscher Schwimmvereine bylo asi 40, z nichž jen některé byly registrovány v ČsAPS (...) Plavectví ztratilo okupací také řadu plně vyhovujících bazénů a v Čechách i krytých plováren. Bratislavské kluby pak zabráním Petržalky ztratily jediné letní regulérní koupaliště na LIDU. Dnes musíme přemýšlet o organizačních*

⁶⁶ Katolická sportovní organizace, založena 1909.

⁶⁷ Národní archiv Praha, Československý amatérský plavecký svaz, č. 516, karton 9.

*změnách v našem plaveckém ústředí. Uvažujeme o vzniku autonomních zemských svazů s větší pravomocí, než měly dosud župy.*⁶⁸ Zároveň na této valné hromadě byly vyškrtuty rekordy plavců německé národnosti.

⁶⁸ Srb, Století plaveckých sportů..., (pozn. 47), s. 25.

3.3 Plavání v letech 1939–1948

Po obsazení zbytku Čech a Moravy a odtržení Slovenska v březnu 1939 musely být provedeny další korektury v tabulkách rekordů – zejména šlo o vyškrtnutí slovenských a židovských plavců.

Okupace a následné válečné období zcela ochromily celý sportovní život na mezinárodní úrovni. Konaly se však, sice ve skromnějším měřítku, domácí, meziklubová a meziměstská utkání. Velká pozornost se věnovala také mládeži. V roce 1939 byla vyhlášena akce „*Každý hoch i dívka plavcem*“. Tato akce trvala celé válečné období ať už v krytých či oficiálních plovárnách, nebo na rybnících, řekách a přehradách.

Přes válečné hrůzy i různé zákazy okupační správy plavání a počet plaveckých klubů vzrůstal. Mohlo za to také zrušení Sokola; do plaveckého svazu přibyly odbory spojené s plaváním. První mistrovství nového Českého amatérského plaveckého svazu se konalo v roce 1939 v Praze pod Barrandovem – evidujeme z dnešního pohledu neuvěřitelné zprávy o hojném počtu diváků, až 3 000 lidí se přišlo podívat na mistrovství.

Ihned po osvobození Československa v roce 1945 se plavecké kluby a přátelé tohoto sportu vrhají do oprav plaveckých bazénů a koupališť a snaží se tak zajistit svoji činnost i v nových poměrech.

Předseda ČAPS zaujal kladný postoj k sjednocení tělesné výchovy a sportu. Po dokončení příprav se v roce 1946 obnovil Československý amatérský plavecký svaz. Zastoupení ČAPS a SAPS bylo nově 2:1 (Čechy a Morava šest zástupců, Slovensko tři zástupci). Nový výbor také přijal nové stanovy a sjednocený závodní řád, ale také se nově zaměřil na cvičitele plování. Vytvořili organizační a zkušební řád, jež měl být využíván celostátně.⁶⁹

⁶⁹ Srb, Století plaveckých sportů..., (pozn. 47), s. 42-50.

3.4 Plavání v letech 1948-1958

Změna politického systému se odrazila i v Českém amatérském plaveckém svazu. V roce 1948 vznikl Akční výbor ČAPS. Zároveň ČAPS spolu s plaveckou komisí náčelnictva České obce sokolské utvořil plavecký odbor sjednoceného Sokola. V roce 1949 existovalo v Čechách a na Moravě celkem 75 odborů či klubů. V květnu se uskutečnil celostátní sjezd plavectví, kde se ustanovili krajští vedoucí plaveckých odborů Sokola. V červenci roku 1949 schválila tehdejší vláda návrh zákona o státní péči o tělesnou výchovu a sport. Zákon ustavil Státní výbor a Státní úřad pro tělovýchovu a sport, současně ale stanovil, že tělesná výchova a sport jsou organizovány Československou obcí sokolskou.⁷⁰

Přes zaběhnuté mistrovské soutěže se najednou začaly pořádat závody podle sovětského vzoru. Již v roce 1950 neproběhlo mistrovství Československé republiky dorostu, nýbrž Sportovní hry dělnické mládeže organizované Revolučním odborovým hnutím, Komunistickou stranou Československa a Československým svazem mládeže. Odborné sportovní organizace neměly co mluvit do průběhu závodů. Plavecké soutěže byly přístupné všem, i neregistrovaným plavcům.⁷¹ Nový předseda Plaveckého ústředí Československé obce sokolské JUDr. Bedřich Makovský velmi tvrdě kritizoval práci plaveckých oddílů. Ve svém vyjádření, které bylo otištěno v časopise *Plavectví*, se ohání hojně slovním spojením „*kubistické čachrování a kubistické časy*“ a naopak na závěr velmi vyzdvihuje sovětskou fyzkulturu a heslo: „*Za masovost, za rekordy, za vysokou ideovost!*“⁷². Toto vyjádření JUDr. Makovského a výše zmíněné heslo koresponduje s vývojem v nadcházejících letech.

Nadnárodních soutěží se lidově demokratické státy v této době z politických důvodů neúčastnily. Dobový sportovní tisk a časopis

⁷⁰ Národní archiv Praha, Československý amatérský plavecký svaz, č. 516, karton 10.

⁷¹ Srb, Století plaveckých sportů..., (pozn. 47), s. 50.

⁷² Bedřich Makovský, Československá obec sokolská. Plavání, *Plavectví*, 1950, s. 137.

Plavectví reflektuje výsledky například z mistrovství Evropy ve Vídni v roce 1950 a snaží se pouze papírově porovnávat formy domácích závodníků s evropskou špičkou.⁷³

Kromě nemožnosti soutěžit s ostatními státy mělo československé plavání v padesátých letech i finanční problémy. V časopisu *Plavectví* se pozastavuje pisatel nad tím, že i přes platbu členských příspěvků není plavání podporováno tak, aby si členové oddílu mohli jít zaplavat bez doplatku za návštěvu bazénu, kterou platili dokonce i trenéři/ cvičitelé.⁷⁴

Plavecká sekce prožila další transformaci v roce 1952, kdy se předsednictvo Ústředního výboru Sokola změnilo z Plaveckého ústředí na novou Plaveckou sekci, v jejímž čele zůstal JUDr. Bedřich Makovský. Ten se snaží dostát svých dřívějších vyjádření tak, že Plavecká sekce omezuje počet soutěží, které se pořádají pouze pro několik oblastí. Jak Makovský napsal, *„dosavadní plavecké soutěže jsou svou samoučelností a výlučným zaměřením ke špičkovým závodníkům překážkou zdárného rozšíření masových soutěží (...) Úsilí o zavedení nových forem a zásad práce si vyžádá důsledný a nesmlouvavý boj proti všem zbytkům starého pojetí plavectví, proti starým buržoazním formám a metodám práce a jejich představitelům“*⁷⁵

I když plaveckých bazénů postupně přibývalo, cítily plavecké authority stále větší potřebu nových a vyhovujících prostor, zejména pro účely Tyršova odznaku zdatnosti. Dokonce dva roky po sobě se v tisku objevuje výzva pro vybudování nádrže s minimální šířkou dva a půl metru a v délce, která je odvozená ze sto metrů, tedy bazén o velikosti 25 nebo 50 metrů. Doporučuje se nádrž budovat v blízkosti vodních toků tak, aby byla zajištěna výměna či doplňování vody. Doporučení směřují zejména

⁷³ Mistrovství Evropy ve Vídni, *Plavectví*, 1950, s. 215.

⁷⁴ Krátké zprávy, *Plavectví*, 1951, s. 74.

⁷⁵ Národní archiv Praha, Československý amatérský plavecký svaz, č. 516, karton 10.

obcím, kde úplně chybí vodní plochy vhodné pro provozování plaveckých sportů a nemají finanční prostředky pro vybudování regulérních prostor.⁷⁶

Další změnu zažilo organizované plavání v roce 1953. Místo dobrovolně sjednocené Československé obce sokolské vládní usnesení zřídilo Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport (SVTVS). SVTVS ustavil plaveckou sekci, která koordinovala krajské výbory tělesné výchovy a sportu. Bylo nařízeno členství na základě pracoviště či školy a založeny tělovýchovné sportovní organizace a dobrovolné sportovní organizace. Také Tyršův odznak zdatnosti⁷⁷ se změnil na odznak s názvem: *Připraven k práci a obraně vlasti*.⁷⁸

Rok 1955 se zapsal do dějin československého sportu jako rok první celostátní spartakiády. Kromě povinného nácviku spartakiádních sestav se plavci také účastnili *Dne vodních sportů*, který se konal na Vltavě mezi Železničním a Palackého mostem. Vystoupili zde kajakáři a kanoisté, poté pořadatelé umístili na hladinu 6 velkých bílých dřevěných leknínů, aby se plavci ve vodě mohli lépe orientovat a udržovat stále pravidelné tvary. Vodní reje byly v našich zemích novinkou pro plavce i diváky. Podle pramenů se uskutečnily i klasické závody,⁷⁹ o tom bohužel ani v archivu a ani v oficiálních pramenech není nikde ani řádka. Při exhibici na Vltavě nechyběli ani skokané do vody a vodní pólisté, kteří předvedli svůj um.

V druhé polovině padesátých let se také objevovaly snahy o větší profesionalizaci plaveckého sportu. Plavci jsou nabádáni k vedení podrobných tréninkových deníků, jež zahrnovalo i vážení, měření tepu, popis kvality spánku, pocit únavy apod. Kromě zaměření na fyzickou přípravu závodníků naplánovalo vedení také ideovou přípravu širšího

⁷⁶ Doporučení obcím, *Plavectví*, 1951, s. 73.

⁷⁷ Projekt České obce sokolské. Vycházel ze sovětské varianty GTO (Gotov k trudu i oborone), určen pro všechny věkové kategorie, podmínky pro získání měly normativní charakter a byly splněny v rámci zkoušek.

⁷⁸ Srb, *Století plaveckých sportů...*, (pozn. 47), s. 66.

⁷⁹ Srb, *Století plaveckých sportů...*, (pozn. 47), s. 69.

reprezentačního družstva, zařadilo do ní povinnou četbu a po určité době měli vedoucí uspořádat besedu o předmětných knihách. Zařazeny byly následující tituly: *Olympijský vítěz; Příběh opravdového člověka; Nástup; Reportáž psaná na oprátce; Vítr se vrací*.⁸⁰

Začátkem roku 1965 se v celém Československu nacházelo pouze 22 regulérních krytých bazénů o délce dvacet pět a padesát metrů. Během roku mělo přibýt dalších jedenáct. To se s menším či větším zpožděním podařilo. Plány předpokládaly vystavět dalších devatenáct bazénů do roku 1970. V Kladně se plánovala padesátka, nakonec ji nahradili pouze pětadvacítkou. Dále například bazény v Poděbradech a Dvoře Králové nemáme k dispozici do dneška.⁸¹

Od 1. dubna 1956 zavedl Státní výbor pro tělovýchovu a sport registraci všech závodníků. Každý závodník může být registrován pouze v jednom oddíle, následné přestupy se řeší dle předpisů. Bez registrace nemohl plavec do závodu nastoupit. Ovšem vše bylo jinak v roce 1958. Ústřední výbor Československého svazu tělesné výchovy vydal Řád jednotné sportovní registrace, podle něho nebyla zavedena registrace v plaveckých sportech.⁸²

Podmínky pro výuku plavání nejsou zejména v horských podmínkách vhodné. Například ve Vrchlabí vznikl nápad na vybudování bazénu již v roce 1949. Až v roce 1957 brigádníci v rámci Akce Z vystavěli bazén ve škole s délkou dvacet metrů. Bohužel dnes již tento příklad bazénu určeného primárně pro účely tělovýchovy neexistuje.⁸³

I organizační složky plaveckého sportu reflektují potřebu plaveckých bazénů, kde by závodník mohl trénovat i za nepříznivého počasí a rozdíl mezi plavci, kteří takovou možnost mají, a těmi, kteří jsou odkázáni pouze

⁸⁰ Národní archiv Praha, Československý amatérský plavecký svaz, č. 516, karton 10.

⁸¹ Srb, Století plaveckých sportů..., (pozn. 47), s. 76.

⁸² Národní archiv Praha, Československý amatérský plavecký svaz, č. 516, karton 10.

⁸³ Srb, Století plaveckých sportů..., (pozn. 47), s. 78.

na otevřená koupaliště, by se tak prohloubil. V druhé polovině padesátých let vznikají vedle oddílů s regulérní přípravou oddíly bez zimních lázní. Problematická se ukázala definice pojmu bez zimních lázní. V časopise *Plavectví* se uvádí možné varianty, například: „*Oddíly v městech, kde je větší bazén než 12,5 m, se považují za oddíly s regulérní přípravou.*“ Snaha byla tuto jednoduchou definici doplnit ještě o oddíly, které mají možnost minimálně dvakrát týdně dojíždět do pětadvacetimetrového bazénu. V závěru článku čteme jakési povzdechnutí nad situací či výzvu: „*Chceme stejné podmínky pro trénink, abychom mohli trénovat celou zimu, abychom mohli startovat na mistrovství ČSR.*“ Pro plavce, kteří nemají regulérní podmínky pro přípravu, se poprvé uskutečnila samostatná vrcholová soutěž, a to v Olomouci v srpnu roku 1958, jež měla nahradit mistrovství ČSR.⁸⁴

Okrajově ve své práci zmiňují skoky do vody a vodní pólisty. Ráda bych zde tedy uvedla i synchronizované plavkyně jako další uživatele plaveckých bazénů. Právě na konci padesátých let vzniká umělecké plavání jako nový mezinárodní sport nejen pro pobavení diváků. Postupně jeho vývoj a pravidla usměrňovala mezinárodní pravidla FINA.⁸⁵

⁸⁴ Oddíly bez zimních lázní. Plavání, *Plavectví*, 1957, s. 237.

⁸⁵ Srb, Století plaveckých sportů..., (pozn. 47), s. 81.

3.5 Plavání v letech 1959-1989

V roce 1959 eviduje Státní výbor pro tělovýchovu a sport v Československu celkem 160 oddílů a 9433 členů, z toho pouze 2 000 závodníků.⁸⁶ Stále byl ovšem problém se zimním obdobím, kdy se nepořádaly ani vrcholné mezinárodní soutěže, vzhledem k tomu, že vhodných prostorů se plavcům stále nedostávalo. Ing. Ladislav Hauptman vydal v roce 1959 knihu *Výstavba koupališť svépomocí občanstva*. Kniha obsahuje rady a praktické návody pro organizátory svépomocných akcí při výstavbě koupališť a krytých bazénů.

V rámci celostátní organizace sportu VIII. plénium Ústředního výboru Československého svazu tělesné výchovy zrušilo kategorizaci sportů, z 35 sportů vybralo plénium celkem 11, tyto sporty měly i v budoucnosti své postavení jisté, naštěstí plavání ve výběru nechybělo.⁸⁷

V roce 1960 nastala stabilizace v organizování soutěží. V zimě plave mladší dorost pětiboj a v létě běžné disciplíny, dorost starší a dospělí závodí v zimě i v létě již v olympijském programu. Zařazen do termínové listiny byl také závod družstev a své místo zůstalo také celostátním závodům pro oddíly bez možnosti celoročního tréninku.⁸⁸

V roce 1961 proběhl druhý sjezd Československého svazu tělesné výchovy. Časopis *Vodní sporty* stejně jako jiné otiskl názory odborných funkcionářů ke sjezdovým tezím. Julius Baláž se vyjádřil takto: „*Plavání mas je bolestná otázka naší tělesné výchovy. Není zajištěno ani materiálně, ani kádrově, ani hospodářsky. Bude nutno zavádět postupně výstavbu školních bazénů tak samozřejmě, jak samozřejmě požadujeme výstavbu školních tělocvičen. Ke zlevnění výstavby otevřených nebo krytých bazénů vyvíjet jejich sériovou výrobou z umělých hmot (...); vstupné do bazénů a plováren je namnoze určováno z hlediska akumulace. Nešlo by vidět*

⁸⁶ Národní archiv Praha, Československý amatérský plavecký svaz, č. 516, karton 14.

⁸⁷ Zprávy. Plavání, *Plavectví*, 1959, s. 363.

⁸⁸ Srb, *Století plaveckých sportů...*, (pozn. 47), s. 85.

*v těchto zařízeních místa, kde se vyučuje základním znalostem a provádí zdravotní prevence?*⁸⁹

Novinkou od roku 1963, přetrvávající dodnes bylo, zrušení registrace u Ústředního výboru Československého svazu tělesné výchovy a zavedení jednotných průkazů, kterými se plavec před závodem prokazuje.⁹⁰

Krajské výbory a sekce ve všech sportech Československého svazu tělesné výchovy nahradily od roku 1967 Oblastní soutěžní komise jednotlivých sportů, které organizovaly postupové soutěže do přeboru a mistrovství. Krajské výbory opětovně vznikly v roce 1971.⁹¹

V Čechách roku 1968 začínají vznikat národní plavecké orgány. Přípravy pro zřízení Českého plaveckého svazu vedla komise v čele se Zdeňkem Jelínkem. Dle rozdělení funkcí lze usuzovat, že v této přípravné fázi se nepočítalo se vznikem jednotlivých sekcí, ale s trenérskými radami. Již na podzim roku 1968 se objevuje název *Český plavecký svaz* a sekce tří sportů – plavání, vodní pólo a skoky do vody. Nově vzniklý svaz měl za úkol registrace, řízení sportovních základen, experimentálních škol a trenérů z povolání, řízení nižších soutěží včetně soutěží oddílů bez zimních lázní, školení, doškolování a semináře. Sídlem přípravného výboru a sekretariátem svazu se stal plavecký stadion v Podolí.

16. listopadu 1968 se uskutečnilo plenární zasedání zástupců plaveckých oddílů Čech, Moravy a Slezska. Zvolili první výbor Českého plaveckého svazu, připravili ustavení oblastních komisí: Praha, Severní Čechy, Západní Čechy, Jižní Čechy, Střední Morava a Jižní Morava. Ty mají za úkol na svých územích zabezpečovat všechny oblastní soutěže a školení.⁹²

⁸⁹ Julius Baláž, Ohlédnutí, *Vodní sporty*, 1961, s. 109.

⁹⁰ Srb, *Století plaveckých sportů...*, (pozn. 47), s. 92.

⁹¹ Srb, *Století plaveckých sportů...*, (pozn. 47), s. 99–112.

⁹² Národní archiv Praha, Československý amatérský plavecký svaz, č. 516, karton 14.

Nový předseda plaveckého svazu Zdeněk Jelínek po ustanovení do funkce napsal: „*U oddílů se vynasnažíme plně prosadit následující model práce: Dotace na nájemné z Českého plaveckého svazu pro špičkové závodníky dle osvědčených zásad (na 500 tréninkových hodin za rok pro závodníky, kteří se na přeborech dorostu umístí do třetího místa a na mistrovství do 12. místa. U 25m bazénu na 1-3 závodníky 1 dráha, na 4-6 závodníků 2 dráhy atd., u 50m bazénu na každých započatých 5 závodníků 1 dráha) (...) Na jednom bazénu zásadně jeden oddíl, aby měl prostor pro plné rozvinutí práce od široce založených kursů základního plavání.*“⁹³

První konference Českého plaveckého svazu se v Praze konala 26. dubna 1969. Vedle tří základních sekcí svazu se konference účastnili také zástupci synchronizovaného plavání a sportovního otužování. Souběžně s českým plaveckým svazem vznikla samostatná jednotka také na Slovensku a 20. září rozhodlo plénium ústřední sekce plavání o vytvoření Československé plavecké federace.⁹⁴

Olympijská příprava plavců na počátku sedmdesátých let 20. století probíhala dle předem stanoveného plánu, který vydal Český svaz plaveckých sportů takzvaném *plánu rozvoje československého plavání*. Tento plán, i když padesát let starý, se vyznačoval pečlivostí a precizností zpracování. Všichni trenéři dostávali pravidelné informace a i plavci byli pravidelně hodnoceni ve své přípravě. Každému se vytvořil plán v podstatě na míru. Ve výběru bylo zařazeno 25 závodníků a poprvé proběhlo před olympijskými hrami v Mnichově v roce 1972 společné soustředění 22 nejlepších plavců pod vedením šesti trenérů.⁹⁵

Po uvolněných šedesátých letech se i ve sportu v následujícím desetiletí projevují politické změny a tlaky. Na základě výtky nadřízených

⁹³ Národní archiv Praha, Československý amatérský plavecký svaz, č. 516, karton 13.

⁹⁴ Národní archiv Praha, Československý amatérský plavecký svaz, č. 516, karton 14.

⁹⁵ Srb, Století plaveckých sportů..., (pozn. 47), s. 112.

orgánů byla ustanovena politicko-výchovná komise Českého plaveckého svazu. Zpracovávala různé materiály pro vedení tělovýchovné organizace.⁹⁶

Český plavecký svaz vytvořil v sedmdesátých letech 20. století komisi pro výstavbu. Ta začala velice intenzivně jednat o výstavbě krytých plaveckých bazénů. V únoru roku 1970 vznikl *Nástin koncepce výstavby krytých plováren v České socialistické republice*. Příručka analyzovala stav vybavení měst krytými lázněmi. Ke dni vydání příručky eviduje 26 bazénů hotových, 20 rozestavěných a 44 plánovaných. Celkem projektovaných bylo sedm padesátek, ale realizace se dočkaly pouze dvě – v Liberci a Hradci Králové.⁹⁷

Padesátimetrové bazény byly důležité pro závodní plavce zejména z tréninkových důvodů. Zkušený plavec na krátkém bazénu dokáže po odrazu splývat, a tím si odpočinout kolem deseti metrů, tedy skoro polovinu délky bazénu. U dlouhých bazénů tato možnost odpadá. Zároveň evropské a světové soutěže se pořádaly na přesně předepsaných bazénech. Parametry specifikovala FINA. Je tedy důležité, aby se plavci naučili orientovat právě v bazénu, který bude nejvíce podobný tomu soutěžnímu. Plavci na vrcholové úrovni se v bazénu pohybují přesně daným počtem záběrů, který natrénovali.

Dalším důvodem pro výstavbu padesátimetrových bazénů zejména ve velkých městech se stal ten, aby bazén dokázal pojmout co nejvíce rekreačních plavců. Ti se ve vodě pohybují nesystematicky. Plavou vedle sebe nebo se sdružují do skupinek. V zimním období je chození do krytého bazénu oblíbenou činností mnoha lidí. Nepřízeň počasí dovoluje praktikovat jen omezený počet pohybových aktivit. Město by mělo poskytnout svým obyvatelům využít volný čas v komfortním prostředí.

⁹⁶ Srb, *Století plaveckých sportů...*, (pozn. 47), s. 115.

⁹⁷ Srb, *Století plaveckých sportů...*, (pozn. 47), s. 116.

Jelikož počet zúčastněných oddílů trvale klesal, poslední přebor pro oddíly bez zimních lázní se konal roku 1978 v Kojetíně.⁹⁸

Na čtvrtém sjezdu Československého svazu tělesné výchovy v roce 1974 schválili hodnostáři dokument *Organizace a zásady zabezpečení vrcholového sportu v ČSSR*. Nová koncepce stavěla základ na střediscích vrcholového sportu, jež se zakládaly při vybraných tělovýchovných jednotách. Teprve začátkem roku 1975 byli do střediska vrcholového sportu při ministerstvu vnitra v Brně zařazeni tři plavci z československé reprezentace.⁹⁹

Rozvoj zažila i výuka plavání dětí při povinném školním výcviku. V roce 1971 absolvovalo kurz celkem 50 000 dětí na 27 bazénech a v roce 1982 až 486 773 dětí na 82 bazénech. Základní výcvik finančně zabezpečil rozpočet školského odboru okresního národního výboru a na zdokonalovací přispívala na základě smlouvy Československá státní pojišťovna.¹⁰⁰

Zajímavým fenoménem v osmdesátých letech 20. století se staly celoměstské štafety. 30. dubna 1982 jako první skočil do vody ve Vysokém Mýtě Augustin Andrlé a uplaval 100 m, následovalo ho dalších 999 spoluobčanů. V roce 1983 se štafety 1 000 x 100 metrů zúčastnilo dalších 18 měst. Dokonce soupeřila mezi sebou. O tři roky později se konalo celkem 62 štafet.¹⁰¹

⁹⁸ Srb, *Století plaveckých sportů...*, (pozn. 47), s. 110.

⁹⁹ Srb, *Století plaveckých sportů...*, (pozn. 47), s. 117.

¹⁰⁰ Srb, *Století plaveckých sportů...*, (pozn. 47), s. 126.

¹⁰¹ Srb, *Století plaveckých sportů...*, (pozn. 47), s. 128.

3.6 Plavání po roce 1989

Společné zasedání Výboru svazu plaveckých sportů Ústředního výboru Československého svazu tělesné výchovy, Českého ústředního výboru ČSTV a Slovenského ústředního výboru ČSTV se konalo 25. listopadu 1989. Shodou okolností šlo o první jednání po událostech 17. listopadu. Jednání mělo tři části – slavnostní vzhledem k 70. výročí založení svazu, odbornou týkající se vrcholového sportu a diskusní zaměřenou na budoucnost v novém státním uspořádání. Předsednictvo zrušilo stranickou skupinu a kádrovou a politicko-výchovnou komisi. Zahájilo přípravu mimořádné konference svazu, která měla proběhnout na jaře roku 1990.¹⁰²

V roce 1990 se udála spousta změn i v organizaci sportu, což odráží stav v celém státě. Vznikl Český svaz tělesné výchovy i jeho slovenská odnož a celek měla zastřešit Česká a slovenská konfederace sportovních a tělovýchovných svazů. Předsedou Českého svazu tělesné výchovy se stal Ing. Vladimír Srb. Vodní pólo se v únoru osamostatnilo vznikem vlastního svazu. Dokonce na schůzi v Brně prosazovali zástupci jižní Moravy ustavení samostatného moravského svazu, což se nakonec prosadit nepodařilo.

Výstavba nového Českého svazu plaveckých sportů byla dokončena 25. listopadu 1990. Na konferenci zástupci schválili stanovy, organizační a jednací řád, registrační řád, zásady hospodaření a strukturu pětičlenného sekretariátu. Svaz přijal koncepci mistrovských soutěží České republiky od roku 1991.¹⁰³

31. prosince 1990 vydává svaz také poslední číslo časopisu *Vodní sporty*, který s určitými výpadky vycházel od roku 1923. „*Dnes dostáváte,*

¹⁰² Národní archiv Praha, Československý amatérský plavecký svaz, č. 516, karton 15.

¹⁰³ Srb, Století plaveckých sportů..., (pozn. 47), s. 137-140.

*vážení čtenáři, do rukou poslední číslo časopisu Vodní sporty. Nejen poslední v tomto roce, ale vůbec!*¹⁰⁴

Bazénů a plavců se týkala také ekonomická reforma, která zasáhla celou republiku. Zvýšené ceny se promítly i do zvýšení cen vstupů a nájmu. Mnoho bazénů ukončilo třeba jen dočasně svůj provoz.

Naposled česká a slovenská reprezentace vyrazila společně na mezinárodní závody v roce 1992. Po návratu z olympijských her v Barceloně již představitelé federálního státu jednali o rozdělení Československa. Také všechny tři plavecké svazy se chystaly na nevyhnutelné. V lednu 1993, na závěrečném zasedání České a slovenské plavecké federace, se po zhodnocení předchozích společných tří let oba národní svazy rozešly. 28. ledna přijala mezinárodní plavecká federace FINA a LEN Český svaz plaveckých sportů za řádného člena a svaz podepsal chartu proti doping. Po roce nového fungování registruje svaz 153 oddílů s 13 098 členy.¹⁰⁵

¹⁰⁴ Úvodní slovo, *Vodní sporty*, 1990, s. 493.

¹⁰⁵ Srb, *Století plaveckých sportů...*, (pozn. 47), s. 143.

4 Vývoj krytých bazénů

Lázně a bazény řadíme mezi veřejné budovy. Kromě rekreační či sportovní funkce měly zejména na počátku 20. století funkci hygienickou. Ve velkých městech trpěly byty nedostatkem příslušenství. Obyvatelé měst tak svoji očistu prováděli ve veřejných lázních, kterých bylo na okraji nedostatek. Z podnětu magistrátů tak vznikaly nové stavby především sprchových lázeňských budov a tím se zvýšil standard širokých vrstev obyvatelstva.

Celkově bychom bazény, koupaliště a lázně mohli dělit na volná koupaliště; otevřené plovárny a koupaliště; kryté lázně a plovárny.

Volná přírodní koupaliště jsou umístěná na přirozených tocích a rybnících. Prostor pro plavce není nijak ohrazen.

Otevřené plovárny a koupaliště dělíme dále na přirozená, umělá a sportovně zařízená. Přirozená koupaliště se zařizují na tocích nebo vodních plochách. Oproti volným koupalištím doplňují vodu různá zařízení pro pohodlí návštěvníků. Stavby vznikají přímo na hladině nebo na březích. Umělá koupaliště mají vodní nádrže vystavěny. Sportovní koupaliště nemají pouze funkci rekreační a hygienickou, ale obsahují i regulérní závodní dráhy pro sportovce.

Mezi kryté lázně a plovárny řadíme očistné lázně – vanové a sprchové, zajišťující funkci očistnou; prostory s párou a další podporující zdravotní stav; zimní plovárny a veřejné lázně – uzpůsobené pro sportování v zimě, ale mohou kromě bazénu obsahovat i jiná lázeňská oddělení¹⁰⁶.

V předchozí kapitole jsem se pokusila nastínit vývoj plaveckého sportu na našem území. Zmínila jsem devadesátá léta 19. století jako prvopočátek sportovního plavání. Od té doby se pořádají závody v podobě velmi blízké té dnešní.

¹⁰⁶ Alexander Hofbauer – Václav Kolátor, *Lázně*, Praha 1935, s. 191.

K organizování soutěží i tréninků byly důležité vhodné prostory. Vývoj vyvrcholil plaveckými stadiony s padesátimetrovým bazénem. Ty se stavěly v průběhu celé druhé poloviny dvacátého století. Mezinárodní plavecká federace FINA určuje již od počátku své existence pravidla plavání. Mimo jiné obsahují i parametry bazénu, v kterém se mohou pořádat regulérní závody.

Důvodem pro stavbu unifikovaných bazénů je možnost zaznamenání času plavců ve stejných podmínkách na více místech ve světě. Pro samotné závodníky je důležité mít možnost trénovat ideálně ve stejných podmínkách jako při závodu.

4.1 Plovárny do vzniku halových lázní

Plavecké soutěže a tréninky se do vzniku krytých lázní odehrávaly zejména na otevřené vodě – na řekách a rybnících. Prvním typem ve vývoji lázní jsou plovoucí lázně. Mezi nejstarší patřily lázně doktora Poitevina na Seině z roku 1760. Šlo o vyhrazený prostor na řece ohraničený dvěma loděmi. Ve Vídni realizoval Joseph Ferro v roce 1781 jinou podobu lázní. Dvě dřevěné budky na vorech či kládách tvořily takzvané plovoucí lázeňské domy [Obr. 5]. Název plovoucí lázně se odvozuje od vzhledu dřevěných konstrukcí, které plovaly na hladině vody. Konstrukce většinou tvořily ochoz kolem vyhrazené části pro plavání. Lávka spojovala břeh a plovárnu.¹⁰⁷ V Praze vznikají plovárny po roce 1848 například u malostranského a smíchovského břehu nebo při ostrově Štvanice.

Tyto plovací stavby neměly uplatnění jen v 19. století. Šlo vcelku o levnou variantu, často využívanou ve třicátých letech 20. století. Z tohoto období pochází například říční koupaliště u Rakovníka od Františka Alberta libry.¹⁰⁸

Architekt a bývalý plavec Václav Kolátor, který stál i zrodu plaveckého svazu, byl v Čechách největším specialistou na stavbu zejména otevřených plaveckých stadiónů – například bazénu pod Barrandovem v Praze [Obr. 6]. Ve své knize *Lázně* z poloviny třicátých let se zabývá různými typy staveb vhodných pro provozování plavání. U plováren stavěných na řekách, zejména ve velkých městech bylo dle něj důležité zabývat se i hygienickými hledisky. Po rozmachu stavby továren museli stavitelé volit pečlivě místo pro vznik nových lázní. Podle podmínek prostředí dělí Kolátor koupaliště na umístěné na břehu, nebo částečně na břehu a částečně ve vodě, nebo se celá stavba nachází ve vodě.¹⁰⁹

¹⁰⁷ Markéta Svobodová, Když se led proboří... Lázně, plovárny a bazény v české architektuře 19. a 20. století, *Umění XLVIII*, 2000, č. 5, s. 351-352.

¹⁰⁸ Svobodová, Když se led proboří..., (pozn. 107), s. 352.

¹⁰⁹ Hofbauer – Kolátor, *Lázně...*, (pozn. 106), s. 14.

Ve dvacátých letech držela Československá republika krok s evropským trendem plánovanější výstavby otevřených koupališť – říčních, ale i umělých. Koupaliště z tohoto období jsou velice skromná. Navazují na německé vzory, například na známé koupaliště ve Stuttgartu z roku 1925. Bohuslav Fuchs projektuje v Brně lázně na Výstavní ulici v letech 1927-1928 a o rok později nejznámější městské lázně v Brně-Zábrdovicích.¹¹⁰

4.1.1 Říční koupaliště u Rakovníka

František Albert Libra vyprojektoval plovoucí koupaliště u Rakovníka v letech 1931-1932. Rozlehlý areál je řešený skoro jako krajinný či urbanistický úkol. Tři dřevěné bazény obklopil architekt Libra komponoval jako systém pavilonů a stavbiček [Obr. 7, 8].¹¹¹

Libra velice rád ve svých návrzích používal prvky připomínající parky 19. století. Do svých návrhů zařazuje například umělé ostrůvky. Zároveň na koupališti bylo k dispozici další tělovýchovné nářadí, kuželník nebo taneční parket.

V Rakovníku koupaliště existuje dodnes. Z původní Librovy architektury zůstala jen hlavní brána. Nové převlékárny pouze navazují na původní dispozici.

4.1.2 Městské lázně v Brně – Zábrdovicích

Lázně vznikly v dělnické čtvrti jihozápadně od centra města. Měly plnit funkci sportovní, ale hlavně očištnou. Bohuslav Fuchs předložil návrh v roce 1929. Výstavba proběhla mezi lety 1931–1932.

¹¹⁰ Svobodová, Když se led proboří..., (pozn. 107), s. 357.

¹¹¹ Eva Librova – Radomíra Sedláková, *Harmonický racionalismus. Architektonické dílo Františka Alberta Libry*, Praha 1997, s. 4-7.

Areál v Zábrdovicích tvoří dvě otevřená nádvoří. Celek je rozdělen na letní a zimní lázně a vizuálně tvoří jednotný architektonicky – urbanistický celek. Dvoupatrovou budovu zimní části Bohuslav Fuchs koncipoval horizontálně. Fasáda vychází z estetiky průmyslových staveb, a to díky přiznanému železobetonovému skeletu a režnému zdivu. Optimální osvětlení jednotlivých místností zajišťovala úzká pásová okna s cihlovými parapety. U schodišťových hal a restaurace využil architekt větších okenních otvorů. V přízemí se nacházely parní, teplovzdušné a sprchové lázně, šatny, odpočívárny a dva bazény s teplou a studenou vodou. Do prvního patra vložil Fuchs prostor pro vanové kóje, vstupní halu, víceramenné schodiště a dvě zimní zahrady. Druhé poschodí obsahovalo sprchy pro každodenní hygienu a sluneční terasu určenou k odpočinku. Zařízení fungovala celoročně.

K hlavní budově přiléhalo světle omítnuté křídlo šaten s představeným železobetonovým schodištěm [Obr. 9–14].¹¹²

Rekonstrukce koupaliště proběhla v devadesátých letech. Celkově areál městských lázní vypadá dobře a přibližuje původní stav. Zachovaly se originální prvky, například dřevěná pergola nebo velké kulaté hodiny. Po rekonstrukci se z koupaliště stalo místo zejména pro rekreanty vyhledávající vodní atrakce spíše než sportovní plavce. Místo bazénu pod skokanskou věží vzniklo vlnobití, tím se úplně zabránilo skokům do vody. V bazénu určeném pro plavce se postavilo na jedné straně široké schodiště. To brání plavci, který k otočení potřebuje kolmou zeď [Obr. 15-20].¹¹³

¹¹² Robert Šrek, *Městské lázně v Brně*, Rostislav Švácha (ed.), *Naprej!: česká sportovní architektura 1567-2012*, Praha 2012, s. 158.

¹¹³ Andrea Turjanicová, *Koupaliště jako architektonický úkol. Venkovní koupaliště v české architektuře dvacátých až čtyřicátých let 20. století* (diplomní práce), Ústav pro dějiny umění FFUK, Praha 2009, s. 52.

4.2 Nejstarší halové bazény

Kryté plovárny slouží obyvatelům měst po celý rok. Snahou architektů bylo vyprojektovat prostor, který v zimním období nahradí pobyt na otevřeném koupališti. Vodní nádrž pro plavání, vyhřáté okolní prostory, dostatek přirozeného světla a cirkulace vzduchu mají přiblížit podmínky pobytu v přírodě.¹¹⁴ Pro zdravotní přínos by každé větší město mělo mít zimní lázně odpovídající svojí velikostí počtu obyvatel.

Za nejhonosnější stavbu halového bazénu lze považovat městské lázně v Liberci, postavené roku 1902 dle projektu architekta Petra Paula Branga.¹¹⁵ Vídeňský architekt vyprojetoval také další městské lázně na severu Čech – v Ústí nad Labem. Ty jsou stále funkčním plaveckým bazénem. Vnější pohled obou budov je k nerozeznání od okolní zástavby. Vizuálně spíše připomínají kulturní objekt [Obr. 21, 22].¹¹⁶

Výstavba samostatné budovy, která by sloužila čistě sportu, případně hygieně, byla velice nákladnou záležitostí. I z toho důvodu jsou výše zmíněné městské lázně jakousi raritou. Mnohem častěji se stavěly budovy menšího měřítka – většinou jako součást budov s dalšími funkcemi. Ty byly součástí městské zástavby. K tomuto typu lze přiřadit první krytý bazén v Praze na Žižkově o rozměrech 14,3 x 7,4 metrů, který vznikl v roce 1903. V té době šlo o nejmodernější a největší kryté lázně v Praze, jinak byly k dispozici pouze výše zmíněné plovárny na řece Vltavě. Žižkovské lázně dokonce obdržely v Belgii 1. cenu za lázeňskou výstavbu. Jako další bych ráda alespoň jmenovala lázně s bazénem v suterénu paláce Koruna z let 1911-1914 [Obr. 1]. Můžeme usuzovat dle typu budov, že se v této

¹¹⁴ Hofbauer – Kolátor, *Lázně...*, (pozn. 106), s. 59.

¹¹⁵ 1852-1925, žák Theophila von Hansena.

¹¹⁶ Městské lázně [online] ©2013 *Liberec:Reichenberg. architektura na severu Čech*. [Cit. 1. 6. 2019]. Dostupné z: <http://liberec-reichenberg.net/stavby/karta/nazev/16-mestske-lazne>.

době návštěva krytých bazénů brala jako společenská záležitost spíše než jako příležitost pro zlepšování sportovních výkonů.¹¹⁷

4.2.1 Městské lázně v Liberci

Již na konci 19. století se z popudu liberecké spořitelny uskutečnil záměr výstavby městských lázní s názvem „*Kaiser Franz Josefsbad*“. Projekt vídeňského architekta Petra Paula Branga z let 1900-1902 realizoval liberecký stavitel Adolf Bürger. Jde o neorenesanční stavbu se zřetelně se projevujícími prvky secese; typ dvoupodlažní haly s bazénem o rozměrech 10 x 20 metrů. Zajímavým prvkem celé architektury byl světlík v zaklenuté ocelové konstrukci střechy bazénu. Polovina střechy se dala v létě otevřít. Větší část lázní zabíraly prostory pro vanové koupele. Ze začátku měly funkci očištnou a později léčebnou.

Bohaté průčelí stavby je obloženo keramickými a pískovcovými deskami. Vstup tvoří portikus o třech polích a s předsazeným schodištěm. Hlavní průčelí vrcholí mohutným čtyřstupňovým štítem a dvěma půlkruhovými výstupky po stranách. Celek doplňují sochy alegorií Síly a Mládí a reliéfy se zobrazením vodních her. Neorenesanční exteriér doplňuje již secesní interiér [Obr. 23-25].

Lázně ztratily svoji funkci v devadesátých letech. Nakonec budova skončila v majetku města a od roku 2006 procházela přestavbou na galerii. Projekt revitalizace zpracovával architektonický ateliér Sial. Vedoucími projektu byli Karel Novotný a Jiří Buček. V historické budově změnili dispozici, odstranili bazénovou vanu a přistavěli strohou novostavbu depozitáře. Ten nám evokuje trezor, kde jsou uchována umělecká díla.

¹¹⁷ Srb, *Století plaveckých sportů...*, (pozn. 47), s. 31-34.

Před průčelím původní stavby vznikl černý kovový plot, který úmyslně kontrastuje s fasádou lázní. Modrý pruh označuje hladinu vody v bazénu [Obr. 26,27].¹¹⁸

¹¹⁸ Městské lázně [online] ..., (pozn. 116).

4.3 Výstavba prvních regulérních bazénů

Jak jsem zmínila výše, první závody probíhaly na otevřené vodě. Ta nemohla poskytnout všem závodníkům stejné podmínky. Důležitým momentem se proto stalo zakládání plaveckých hal vhodných pro pořádání soutěží a celoroční trénink.

Na začátku 20. století se nestavěly samostatné budovy plaveckých stadionů, prostory pro plavání architekti spíše zakomponovali do víceúčelových domů. V roce 1925 byl zprovozněn krytý bazén v Tyršově domě v Praze o rozměrech 20 x 10 metrů. Tento bazén lze považovat za první závodní, odpovídající regulím mezinárodní federace FINA. Československá obec sokolská (ČOS) zakoupila areál na Malé Straně v Praze. Sokolové si nechali vypracovat plán obnovy a dostavby. Podle projektu Františka Krásného se přistavěla nová budova, kde měly být dva sály pro cvičení.¹¹⁹ Nad tělocvičnou se počítalo s prostorem pro ubytování. Pod sálem byl vyprojektován bazén o rozměrech 11 x 50 m se svažitým dnem (hloubka od 1,5 m do 3,5 m). Bohužel původní plány se nezrealizovaly. Vystavěn byl bazén o rozměrech jen 20 x 10 m [Obr. 28].¹²⁰

V Praze v Klimentské ulici byla v roce 1927 otevřena neoklasicistní budova Okresní nemocenské pojišťovny. Vyprojetovali ji Bohuslav Hypšman a František Roith. V prvním a druhém suterénu se nacházely lázně a bazén dlouhý pětadvacet metrů. Trénovali zde plavci, skokané i vodní pólisté. Dokonce se zde konalo mistrovství Československa. Bohužel se tento bazén stal prvním zrušeným bazénem, který odpovídal závodním požadavkům. V roce 1938 se budova rekonstruovala. Z lázní se staly kanceláře.

¹¹⁹ Markéta Svobodová, Tyršův dům v Praze, in: Rostislav Švácha (ed.), *Naprej!: česká sportovní architektura 1567-2012*, Praha 2012, s. 130.

¹²⁰ Srb, *Století plaveckých sportů...*, (pozn. 47), s. 65.

Ve stejném roce 1927 nechal křesťanský spolek YMCA¹²¹ vybudovat bazén ve své budově na Poříčí. Bazénovou vanu o velikosti 25 x 7 metrů nalezneme pod tělocvičnou v suterénu.¹²² Železobetonový palác YMCA vyprojektoval architekt Eduard Hnilička. Budova měla sloužit především jako ubytovací zařízení. Ložnice se nacházely v prvním až pátém patře. V podkroví byla umístěna klubovna pro mládež s přístupem na střešní hřiště. V suterénu byly k dispozici kromě výše zmíněného bazénu i parní a sprchové lázně [Obr. 29].¹²³

¹²¹ Young Men's Christian Association – křesťanské sdružení mladých lidí je nejstarší a největší mládežnickou organizací na světě. YMCA byla založena v roce 1844 v Londýně s cílem rozvíjet člověka, jeho ducha, duši a tělo (jak symbolizuje červený rovnostranný trojúhelník, který má YMCA ve svém znaku). YMCA, sídlí v Ženevě a jejím hlavním mottem je "*empowering young people*" – „Dát hlas mladým lidem“

¹²² Svobodová, Když se led proboří..., (pozn. 107), s. 357.

¹²³ Historie Paláce YMCA v Praze [online], Palác YMCA, [Cit. 1. 6. 2019], Dostupné z: <https://www.palacymca.cz/o-nas/>

4.4 Plavecké stadiony

Umělé koupaliště přizpůsobené plaveckému sportu a zařízení k pořádání veřejných plaveckých závodů nazývá Kolátor „*plaveckým stadionem*“. Základem je dokonale vybudovaná vodní nádrž odpovídající sportovním nařízením. Dále musí být sportoviště vybaveno veškerým zařízením potřebným k provozu. Plavecký stadion by měl odpovídat nejen rekreantům, sportovcům, ale i divákům. Plavecké stadiony jsou buď součástí většího sportovního areálu – například Berlín, Norimberk, Vídeň -, nebo se vyskytují samostatně – například Praha pod Barrandovem.¹²⁴

Z ekonomických důvodů slouží plavecké stadiony po většinu otevírací doby jako veřejná lidová koupaliště. Z toho důvodu bylo nutné při výstavbě pamatovat i na tyto návštěvníky bazénu. Většinou je snížen počet tribun a zbylý volný prostor se využíval pro rekreaci.

Plavecké stadiony stavěné čistě pro sportovní účely jsou spojeny zejména s městy, která pořádala olympijské hry – například v Berlíně, Paříži, Londýně.

Na olympijských hrách v Los Angeles v roce 1932 se odehrávaly plavecké soutěže v samostatném stadionu, který dokázal pojmout 25 000 diváků usazených na vysokých tribunách po obou stranách padesátimetrového bazénu [Obr. 30].

Pro sportovní plavání byla důležitá podoba nádrže. Ta měla mít pravoúhlý tvar s přesně stanovenými rozměry. Šířka bazénu se odvozuje z počtu závodních drah. Zároveň rozměry musí odpovídat hřišti pro vodní pólo. Nejmenší rozměr jedné dráhy byl stanoven na dva metry. Pěťadvacetimetrové bazény měly většinou šest drah, takže bazénová vana měla velikost 25 x 12 metrů. Pro delší bazény se volila i větší šířka dráhy

¹²⁴ Hofbauer – Kolátor, *Lázně...*, (pozn. 106), s. 34.

a zároveň se počet drah zvedl z šesti na osm. Standardní padesátimetrové bazény mají proto šířku minimálně dvacet metrů.¹²⁵

V první polovině dvacátého století se stavěly i bazény o délce sto metrů. Později, zejména kvůli přehlednosti, se tyto bazény půlily. V jedné půlce zůstal bazén vhodný pro závodní plavání a v té druhé většinou pro vodní pólisty nebo skokany. Tak mohly vodní soutěže probíhat zároveň.

Jako zvláštní kategorii zařazuje Václav Kolátor do své knihy také takzvané „*lesní stadiony*“. Ty lze zařadit mezi stadiony kombinované, ale mající spíše rekreační charakter. V lesnaté krajině se budují plochy sloužící zejména jako lidová koupaliště. Spíše než u nás bychom příklady a velkou oblibu hledali v zahraničí – například v Norimberku.¹²⁶

Krytý plavecký stadion se vyskytuje v podobě vícepatrové budovy. Velikost stavby by měla být úměrná předpokládanému počtu návštěvníků. Ve velké dvoraně se nachází bazénová nádrž, která splňuje veškeré požadavky. Z počátku architekti využívali ochozy a galerie jako prostor pro diváky. Ty byly později nahrazeny stupňovitými tribunami. Ochozy i tribuny nebyly přístupné z prostoru kolem bazénu. Tím se udržovalo hygienické prostředí. Takto popsany standard se dále měnil podle potřeb, finančních možností a místních okolností jednotlivých měst.¹²⁷

Nejdůležitějším prostorem každé plavecké haly je dvorana s vodní nádrží. Podélnou osou by měla být obrácena na jih. Tím se dostane do prostoru velké množství přirozeného slunce – to zaručuje světlo a teplo. Dále bylo důležité řešení cirkulace vzduchu a udržení stálé teploty i přes výkyvy v okolí. Například ve Frankfurtu nad Mohanem nebo v Ústí nad Labem na Střekově se jižní podélná prosklená strana dala lehce otvírat [Obr. 31]. Tím se v letních měsících dosáhlo propojení vnitřního prostoru s okolní přírodou. Dvorana vyžadovala vzhledem ke své velikosti speciální

¹²⁵ Hofbauer – Kolátor, *Lázně...*, (pozn. 106), s. 37.

¹²⁶ Hofbauer – Kolátor, *Lázně...*, (pozn. 106), s. 38.

¹²⁷ Hofbauer – Kolátor, *Lázně...*, (pozn. 106), s. 62.

konstrukční i stavební řešení. Při výstavbě rozlehlého prostoru musel architekt řešit i otázky akustické.

Václav Kolátor doporučuje architektům spolupracovat se specialisty. Zvukové útlumy a proniky akustik propočítal již předem, znal vhodné materiály a konstruktivní řešení z hlediska stavební akustiky. V první polovině 20. století řešili architekti akustické problémy až po vzniku stavby. Strop prostoru se různě rýhoval, rozrušoval a podobně. Zejména u skleněných stropů se používalo dvojitých skel, tak, aby se zabránilo srážení par.¹²⁸

U nejstarších plaveckých stadionů v zahraničí se do prostoru haly vkládaly dvě vodní plochy. Muži i ženy tak měli vlastní prostor pro koupání. V Čechách takto rozměrné haly nemáme. Jedním z nejbližších příkladů jsou lázně ve Stuttgartu – Heslachu [Obr. 32].

V roce 1924 se na valné hromadě Československého amatérského plaveckého svazu probírala možnost propůjčení ostrova Štvanice pro realizaci plaveckého stadionu. Plavecké kluby považovaly situaci s nedostatkem vhodných prostor za neúnosnou. Projekt všesportovního areálu pro Štvanici vyprojektovali Jan Mentberger, Karel Polívka a Vlastimil Brožek. Právě Brožek navrhl lidové lázně jako již samostatnou halu, bazén s vrchním osvětlením a převlékárnami kolem. Bohužel pokusy vystavět na pražských ostrovech sportovní areály byly neúspěšné [Obr.].¹²⁹

Státní regulační komise vypsal v roce 1928 soutěž na všesportovní areál v Bráníku. Sešlo se patnáct návrhů. V porotě seděli Pavel Janák a Max Urban. První cena nebyla udělena, nahradila ji dvě druhá místa – „Olymp“ Františka Alberta Libry a „191527“ Jiřího Smolíka a Josefa Štěpánka. Plavci výsledky soutěže kritizovali. Problematické bylo umístění staveb, komunikace s městem a funkční rozmístění jednotlivých částí.

¹²⁸ Hofbauer – Kolátor, *Lázně...*, (pozn. 106), s. 65.

¹²⁹ Svobodová, *Když se led proboří...*, (pozn. 107), s. 356.

Komise odmítla názory uživatelů bazénu a dala přednost výtvarné formě. Soutěží se zabývaly i redakce časopisu *Stavba* a *Stavitel*. Jako nejlepší z předložených návrhů vybraly vědecko-funkcionalistický návrh Josefa Štěpánka. Ten navrhl kryt pro obecnstvo ve tvaru parabolické konstrukce nad částí tribuny.¹³⁰

Snahy o postavení vhodného plaveckého stadionu vyvrcholily v roce 1930 výstavbou areálu pod Barrandovem. Stavbu projektoval Václav Kolátor. V té době šlo o první padesátimetrový plavecký bazén v Československé republice. Násypové tribuny pojaly až 3 000 diváků. Součástí areálu je také ikonická skokanská věž s točitým schodištěm [Obr. 6, 33].¹³¹

Funkcionalističtí architekti se snažili řešit haly účelněji. Ideálním příkladem pro výstavbu bazénu ve třicátých letech se stala již výše zmíněná budova s otevíratelnou prosklenou stěnou od Martina Elsässera ve Frankfurtu nad Mohanem. Šlo o kompaktní krabicové budovy. Poprvé se v Čechách tento typ použil v Ústí nad Labem u Schichtových lázní z roku 1930. Projekt vytvořil německý architekt Paul Brockardt. Areál financovala soukromá firma Jan Schicht a vznikl v blízkosti továrny [Obr. 31]. Podobně firma Baťa financovala výstavbu lázní ve Zlíně.¹³²

Nerealizované funkcionalistické projekty od Bohuslava Fuchse a Lubomíra Šlapety se objevily v roce 1939 pro Olomouc. Také Václav Kolátor s Luděkem Kubešem navrhli pro Mělník v roce 1946 nový plavecký bazén.

Po válce přichází na řadu budování hromadných tělovýchovných zařízení, která dosud v zemi chyběla. U sportovních staveb mohli architekti využít větší volnosti, nových technologií a konstrukcí. Příkladem těchto

¹³⁰ Josef Karel Říha, K soutěži na všesportovní stadion v Bráníku, *Stavitel* 1929, s. 77-83. Oldřich Starý, Poznámky k soutěži na stadion v Bráníku u Prahy, *Stavba* 1929-1930, s. 33-46.

¹³¹ Svobodová, Když se led proboří..., (pozn. 107), s. 359.

¹³² Svobodová, Když se led proboří..., (pozn. 107), s. 363-365.

experimentů je plavecký stadion v Praze v Podolí od Richarda Podzemného a Gustava Kuchaře nebo v Českých Budějovicích od Bohumila Böhma.¹³³

Pro vývoj sportovní architektury mají největší význam sportovní soubory velkých světových měst a objekty budované pro olympijské hry. Z prefabrikovaného železobetonu se vyrábějí staticky i tvarově účinné prefabrikáty – například v Římě. V olympijském areálu v Tokiu mezi nejvýznamnější realizace patřila budova plaveckého stadionu a basketbalové haly v takzvaném souboru Yoyogi architekta Kenza Tangeho [Obr. 34].¹³⁴ Obě realizace navazují na vývoj zavěšených konstrukcí. U plaveckého stadionu architekt Tange zavěšuje na lanový most střechu z tažených ocelových profilů způsobem, který přiléhavě ilustruje statické působení konstrukce a půdorysně obepíná dispozici zcela podle jejích potřeb. Zavěšené konstrukce se dají datovat od realizace městské haly v Raleighu. od Matthewa Nowickiho [Obr. 35].¹³⁵

Za nejzajímavější projekt šedesátých let považuje Markéta Svobodová návrh lázní pro Teplice-Šanov. Na studii z roku 1966 libereckého Ateliéru 9 se podílel celý tým odborníků a umělců – architekt Miroslav Masák, skladatel Rudolf Komorous, psychiatr Vladimír Beran, sochař Stanislav Hanzlík, později i architekt Otakar Binar a výtvarník Jan Kristofori. Šlo o pokus přenesení myšlenek New Age do architektury. Zejména autory zajímala jednotu tělesného a duševního uvolnění, vyvolání silného emočního působení prostoru prostřednictvím materiálů, barev, zvuků, světla a pohybů. Tomu odpovídal celkový dynamický koncept prostoru. Čtvrtý návrh teplického bazénu dokonce vyhrál v roce 1968 cenu za architekturu se sportovní tematikou v Mexico City.¹³⁶

¹³³ Svobodová, Když se led proboří..., (pozn. 107), s. 363-365.

¹³⁴ Jaroslav Paroubek, Olympijská architektura, *Architektura ČSSR* 1965, s. 122.

¹³⁵ Jaroslav Paroubek, Současná architektura sportovních a tělovýchovných staveb, *Architektura ČSSR* XXXIX, 1980, s. 102.

¹³⁶ Ludmila Hájková, Texty Karla Hubáčka a Miroslava Masáka z počátků skupiny SIAL, *Umění* XLVII, 1999, č. 1-2, s. 116-118.

V sedmdesátých letech se po vzoru Francie do popředí dostala výstavba typizovaných plaveckých stadionů z oceli, skla, hliníku a umělých hmot. Přednost tyto stavby měly zejména v rychlosti montáže.¹³⁷

V polovině roku 1969 byly dokončeny přípravné práce na ocelových bazénech. Ty dodávala firma České loděnice. Stavěla bazény na klíč s dobou výstavby nejvýše 24 měsíců. Šlo o kompletní kryté „pěťadvacítky“ včetně veškerého zařízení.

První typový bazén dlouhý pětadvacet metrů s ocelovou vanou a prosklenou halou, se postavil v Praze – Košířích v roce 1970. Těchto typových bazénů nakonec v Čechách vzniklo celkem devět. Na počátku byla snaha zahájit každý rok výstavbu jednoho až dvou nových plaveckých hal.

V sedmdesátých letech se u nás projevil zvýšený zájem o ocel jako o nosný a konstrukční materiál. Vzhledem k často požadovanému vytvoření velkých volných prostorů bez mezilehlých podpor, které by vadily rozhledu diváka, je u sportovních staveb potřeba navrhovat konstrukce větších rozpětí. Stavitelé využívají důležité vlastnosti oceli, a to zejména její pevnost a lehkost. Z oceli mohou vzniknout různé prvky – rovné, křivé, klenuté, zavěšené i vzpírané konstrukce. Lze také vytvářet části plné, ale například i příhradové, trubky a lana.

Konstrukce klenbového tvaru jsou výhodné z ekonomického i prostorového hlediska. Využívají se zejména v halách, kde je potřeba vysokého stropu bez překážek. Problematickým u klenbového stropu haly zůstává hledisko architektonické. Pokud se tento typ konstrukce architektonicky zvládne, může být použit jako výrazný prvek a může tak zdůraznit význam stavby. Konstruktivní a statické řešení ovlivňuje podstatně výtvarné a urbanistické pojetí velkých sportovních objektů. Z toho důvodu je nutná spolupráce architekta a konstruktéra – technika.

¹³⁷ Svobodová, Když se led proboří..., (pozn. 107), s. 368.

Pro řešení i těch nejnáročnějších sportovních objektů se používají rozmanité klasické systémy nosníkové. Ty jsou v různém konstrukčním uspořádání navrhovány jako střešní konstrukce velkých rozpětí nad sportovními halami, například právě u bazénů. Jejich vývoj vedl také k návrhům nosníkových roštů a poté až k systémům prostorových desek – vytvářejí se objekty s plochými střechami. Velmi oblíbené prostorové desky měly i výtvarné důvody. Lze je použít v pravidelném rastru jednotně se křížujících diagonálních i pasových prutů příhradoviny, což působí příznivým dojmem. Z uvedených důvodů se tyto konstrukce nezakrývaly podhledem, a tak mohly spoluutvářet architektonický výraz sportovních staveb.

Dalším typem konstrukcí jsou různé typy prostorových skořepin a kleneb o jedné či více křivostech. U těchto nosných systémů byla vyvinuta a realizována velká řada různých typů. Ty měly výhody nejen výtvarné, ale i ekonomické.

Také nosné systémy s hlavním ocelovými lany jako nosnými prvky se v sedmdesátých a osmdesátých letech velice rozšířily. Tak vznikly různé konstrukční systémy používané v největších objektech. Mezi nejvýznamnější příklady patří olympijské objekty v Mnichově. Ocelová nosná konstrukce je zastoupena systémem velkých stojek, nesoucích systém hlavních lan a lanových sítí pro přímé podepírání krytiny. Viditelné nosné prvky mají vcelku subtilní rozměry.¹³⁸

Snaha po zhospodárnění celého procesu realizace vede k zavádění hromadné výroby a v momentě projekční přípravy k opakovanému použití projektů. V oblasti sportovní architektury neexistoval vysloveně perfektně provedený projekt, který by bylo záhodno opakovat. Také z ekonomického hlediska kupodivu nešlo o levnější variantu než u objektu navrženého

¹³⁸ Josef Zeman, Ocelové konstrukce ve výstavbě sportovních objektů, *Architektura ČSSR XXXIX*, 1980, s. 132-134.

a vyrobeného individuálně. Pro stavebníka tak zůstává jediná výhoda. Tou je usnadnění, vyloučení výběru dodavatele.

Nejvýraznějším druhem hromadně u nás vyráběných ocelových konstrukcí pro sportovní stavby byly prostorové příhradové desky se svařovanými styčníky. Autoři jsou brněnští odborníci Ferdinand Lederer a Radúz Russ. Jejich dílem je plavecký stadion Brno – Za Lužánkami [Obr.63].

V Čechách našlo své uplatnění také užití lanových konstrukcí. Nosná lanová konstrukce je ukotvena do železobetonového obvodového věnce. To umožňuje vyrovnání mohutných tahových sil nosných lan po obvodě haly – například u plaveckého stadionu v Českých Budějovicích [Obr. 58].¹³⁹

V devadesátých letech bylo velmi problematické financování sportu, a tedy i podpora nové výstavby plaveckých bazénů. V městech, která neměla vlastní areál pro plavání, se začínají budovat menší pětadvacetimetrové bazény s nepříliš zajímavým architektonickým řešením. Většinou šlo jen o malé jednoduché krabicovité tvary bez charakteristických prosklených stěn a jiných zajímavých detailů.

Po roce 2000 vznikly nejspíš jen dva zajímavé objekty, a to plavecký bazén v Litomyšli a v Brně na Kraví hoře. Oba bazény slouží spíše rekreačním plavcům. Pro závody nejsou přizpůsobeny a vzhledem k menší velikosti obou objektů se do prostoru vejde jen málo trénujících sportovců.

¹³⁹ Zeman, Ocelové konstrukce ve výstavbě sportovních objektů..., (pozn. 138), s. 135-136.

4.4.1 Městské lázně v Hradci Králové

Od konce dvacátých, ale zejména až v letech třicátých, vnímáme změnu v nahlížení na stavbu bazénů. V roce 1931 inženýr Karel Werstadt v časopise *Plyn a voda* již rozlišil dva typy lázní: „továrny na mytí, popřípadě léčení lidí“ a „tělocvičné ústavy“.¹⁴⁰ Na plavecký bazén se začíná nazírat jako na tělocvičnu, nejde jen o společenskou záležitost s kořeny dávno v historii. Ovšem musíme podotknout, že i v tělocvičných stavbách se často nalézaly vanové, sprchové či horkovzdušné lázně, lékaři či kadeřníci. Tato provázanost trvá po celou dobu vývoje až do dnešních dní, kdy součástí většiny bazénů jsou vířivky, sauny, místo pro maséry, kadeřníky či kosmetiku.

Oldřich Liska¹⁴¹ v letech 1929–1931 předložil několik návrhů na podobu městských lázní v Hradci Králové. Inspiroval se zejména Německem, Holandskem a severskými zeměmi. Na realizovaný projekt měly vliv městské lázně ve Frankfurtu nad Mohanem od Martina Elsässera, které se staly jakýmsi ideálem funkcionalistických architektů. Stejný typ lázní poprvé užil Paul Brockhardt pro Schichtovy lázně v Ústí nad Labem.

Liska, obdobně jako Elsässer, použil prosklenou jižní stěnu. Jde tedy o tři vzájemně se prostupující pravoúhlá křídla uspořádaná do tvaru písmene L, kdy jedno křídlo obsahovalo plovárnu, prostřední vestibul a parní lázně a poslední tělocvičnu. Na ploché střeše vyprojektoval Liska v té době velice oblíbenou sluneční terasu. Nad vestibulem pak vybudoval vystupující část, kde má své místo gymnastická tělocvična. V suterénu budovy se nacházely vanové a sprchové lázně. Samotná část obsahující bazén má úctyhodných 39 x 17 metrů a bazén velikost 30 x 12 metrů.

¹⁴⁰ Karel Werstadt, Hlavní zásady pro výstavbu moderních lázní, *Plyn a voda* XI, 1931, č. 2, s. 28.

¹⁴¹ 1881–1959, patřil mezi nejvýznamnější architekty působící v Hradci Králové.

Bazén však není oficiálně závodní z důvodů, které jsem uvedla výše. Po třech stranách se nacházejí galerie pro diváky [Obr. 36, 37].¹⁴²

Jedna zajímavost v městských lázních v Hradci Králové přetrvává až do dnešních dob, a to technická památka firmy Kolben a Daněk – umělé vlnobití, trvající přibližně patnáct minut. I kvůli tomuto vylepšení, které mělo přispět k oblíbenosti lázní, se zde bohužel nedalo provozovat sportovní plavání či trénink. Dnes je to umocněno tím, že v průběhu let byly městské lázně přebudované na akvapark [Obr. 38, 39].¹⁴³

4.4.2 Městské lázně ve Zlíně

Autor projektu Vladimír Karfík zažil praxi v ateliérech Le Corbusiera a Franka Loyda Wrighta. V letech 1930–1946 pracoval pro firmu Baťa. Stejně jako lázně v Brně – Zábřovicích, i plovárna pro firmu Baťa měla sloužit zejména pro posílení hygieny ve městě. Zároveň ve třicátých letech vznikl plavecký klub, který obuvnická firma podporovala.

Karfík se u návrhu lázní inspiroval společností *Sportfonsenbad*. Ta se orientovala na typovou výstavbu zimních lázní a využívala konstrukčního systému odsouvací střechy a posuvné prosklené stěny. Tím bylo zajištěno použití bazénu i v létě. Karfík vytvořil dva objekty v bezprostřední blízkosti. První, prosklený, obsahoval pouze bazénovou vanu. Doprovodné prostory jako šatny, vanové a parní lázně a kavárnu umístil do druhého objektu. Ve třicátých letech šlo o nejprogresivnější typ plaveckého stadionu u nás.¹⁴⁴ Na výstavbu plovárny použil Karfík tradiční baťovský modul skeletové železobetonové konstrukce. Výsledná forma budovy odrážela utilitární charakter a pro město charakteristickou architekturu.¹⁴⁵

¹⁴² Městské lázně v Hradci Králové, *Architekt SIA XXXIII*, 1934, s. 22.

¹⁴³ Martina Mertová, Městské lázně v Hradci Králové, in: Rostislav Švácha (ed.), *Naprej!: česká sportovní architektura 1567-2012*, Praha 2012, s. 162.

¹⁴⁴ Svobodová, *Když se led proboří...*, (pozn. 107), s. 362.

¹⁴⁵ Mertová, Městské lázně v Hradci Králové, in: Švácha (ed.), *Naprej! ...*, (pozn. 143), s. 162.

Realizace proběhla až v letech 1947-1950. Z holandského systému použili pouze filtrační zařízení.¹⁴⁶ Karfík chválil místo vybrané Janem Antonínem Baťou v roce 1940. „Šéf určil místo pro koupaliště uprostřed továrních budov (...) Dal tak všem zaměstnancům možnost užít bez ztráty času skvělé rekreace plaveckým sportem.“¹⁴⁷

Skelet s rozponem 615 cm mezi sloupy neopustil Karfík ani při řešení dalších návrhů, na kterých spolupracoval s Ladislavem Ambrožkem a Josefem Holečkem. Do výsledné symetrické skladby objemu lázní se vepsala snaha použít principy klasické architektury, vycházející například z francouzské architektury Augusta Perreta. Tím se Karfík zařadil k západním architektům, kteří rozvíjeli principy moderního klasicismu.

Klasický řád exteriéru kontrastuje s interiérem. Zvlněná markýza odrážející se ve vodní hladině nebo schodiště propojující bazén s plochami pro slunění odkazuje na zájem architekta o poetickou linii funkcionalismu [Obr. 40-44].

Kvůli zestátnění baťovského podniku byla stavba dokončena až v roce 1952.¹⁴⁸ V této době již hygienické požadavky nehrály prim. 19. dubna 1952 se slavnostně bazén otevřel při příležitosti Celostátních zimních výběrových závodů mužů a žen.

V roce 1984 se celý areál rozrostl o nový krytý padesátimetrový bazén podle projektu Jiřího Kotáska. Nová hala vznikla ve svahu nad starým menším bazénem. Obě budovy propojuje krček. Prostor mezi budovami vyplňuje venkovní bazén.

Architektonické řešení nové stavby je celkem nenápadné, s mohutnou střechou a podnoží z pohledového betonu. Nová budova zastínila svou mohutností architektonicky zajímavější projekt Karfíkův [Obr. 45].

¹⁴⁶ Svobodová, Když se led proboří..., (pozn. 107), s. 362.

¹⁴⁷ Vladimír Karfík, Koupaliště ve Zlíně a v Baťově, *Architektura II*, 1940, s. 25-30.

¹⁴⁸ Mertová, Městské lázně v Hradci Králové, in: Švácha (ed.), *Naprej! ...*, (pozn. 143), s. 162.

4.4.3 Plavecký stadion v Olomouci

Dne 20. prosince 1964 byla v Olomouci otevřena krytá hala s padesátimetrovým bazénem. Stal se tak prvním dlouhým krytým bazénem v Čechách. Na Slovensku v Žilině vyrostl již v roce 1963. Sportovní hala se začala stavět v roce 1959. Projekt vytvořila dvojice architektů Jaroslav Nováček a Jan Kapitán.

Bazén byl vyprojektován a postaven jako železobetonová hala, zastřešená ocelovou konstrukcí s vazníky o rozporu 32 metrů, ukládanými po šesti metrech. Podhled stropu tvoří hliníkové panely z perforovaného různobarevného plechu vyložené skleněnou vatou, která slouží jako tepelná i zvuková izolace.¹⁴⁹

Vlastní nádoba bazénu byla postavena na soustavě nosných zdí a pilířů. Architekti vytvořili nádrž o rozměrech 50 x 20 metrů s osmi závodními dráhami a klesající hloubkou. Ze 120 centimetrů pozvolna přechází až do hloubky 460 centimetrů pod skokanskou věží. Samotnou skokanskou věž tvoří dva můstky ve výši jednoho metru a po jednom můstku ve výškách tři, pět a deset metrů. Tribuny poskytly prostor až pro 1 038 diváků. Bazén dostal vlastní strojovnu a čerpací stanici. Původní záměr byl přivádět vodu do bazénu z Moravy od Hejčína s tím, že třikrát denně tato voda proteče čistícími filtry a dvakrát do roka bude provedena úplná výměna.¹⁵⁰

Stavba krytého bazénu probíhala ve dvou etapách. V první etapě vznikl krytý bazén s centrálními šatnami a restaurací a v druhé etapě se měla vybudovat sportovní hala. Ta se nakonec nezrealizovala. Hala se stavěla v blízkosti tehdejšího Spartakiádního stadionu¹⁵¹, zimního

¹⁴⁹ Moderní stavba pro sportovce, *Stráž lidu*, 1961, č. 68, s. 3.

¹⁵⁰ Nový bazén bude chloubou města, *Stráž lidu*, 1963, č. 54, s. 3.

¹⁵¹ Rozlehlý Spartakiádní stadion byl v roce 2006 rozebrán a na jeho místě vyrostla nová tréninková plocha pro hráče SK Sigma. Na zbytku plochy pak byla vybudována tenisová hala a tenisové kurty. V poslední fázi byl vybudován v roce 2010 hotel.

stadionu¹⁵² a Androva stadionu¹⁵³. Tím zde mělo vzniknout velké sportovní středisko.

Krytý plavecký stadion po svém otevření nabídl komfortní podmínky široké veřejnosti, a především organizovaným plaveckým sportovním oddílům. Kromě oddílu sportovního plavání využívali služeb krytého plaveckého stadionu kluby – například vodní pólo, akvabely, dálkové a zimní plavání, středisko základního, zdokonalovacího a branného plavání (dnes plavecká škola) a na krátký čas i skoky do vody [Obr. 46-49].

4.4.4 Plavecký stadion Praha – Podolí

Již v roce 1955 se uvažovalo o vybudování plaveckého stadionu v areálu bývalé podolské cementárny. První návrhy vypracovali architekti Václav Kolátor, Jiří Kroha nebo Vilém Kvasnička. Shodli se na tom, že prostor je svojí polohou ideální, ale nevejdou se na něj plánované tři vodní plochy a plavecká hala. Od plavecké haly se upustilo a měly se postavit jen dva venkovní bazény s tribunami pro diváky.¹⁵⁴ Přesto navrhl architekt Richard Podzemný a statik Gustav Kuchař tři venkovní bazénové vany a krytou halu pro plavání v zimě. Nakonec se realizovaly jen dva bazény s tribunami po dvou stranách.

Se stavbou se začalo v roce 1959. Již o rok později se zde konaly spartakiádní závody. „*Nezapomenutelným symbolem našich největších tělovýchovných slavností, první, druhé a všech dalších celostátních spartakiád, jistě zůstane Strahovský stadion. Nám, plavcům bude letošní druhou celostátní spartakiádu stejně výrazně připomínat i nový plavecký stadion v Podolí.*“¹⁵⁵ Po dlouhé době šlo o první mezinárodní plavecké

¹⁵² V roce 1948 zde byla vystavěna sedmá umělá ledová plocha v tehdejší Československu.

¹⁵³ Původní Andruv stadion byl otevřen již v roce 1940.

¹⁵⁴ Markéta Svobodová, Plavecký stadion v Praze, in: Rostislav Švácha (ed.), *Naprej!: česká sportovní architektura 1567-2012*, Praha 2012, s. 208.

¹⁵⁵ Plavci na spartakiádě v novém, *Vodní sporty*, 1960, č. 5, s.359.

závody v Praze. Plavecký i skokanský bazén v Podolí se během těchto závodů nacházel ještě na staveništi. Vodu v bazénu ohřívaly tři lokomobily.¹⁵⁶ První část výstavby se stihla za devět měsíců, druhá část trvala pět let. Veřejnosti se bazén zpřístupnil v roce 1965 mezinárodními závody.

Díky spolupráci Podzemného se statikem Kuchařem mohly být spojeny dva celky do jednoho. To jim umožnilo vytěžit z daného pozemku maximum. Areál se dvěma bazény a loukou pro odpočinek leží v amfiteátru bývalého lomu, od nábřeží a komunikace ho architekt oddělil krytou halou. Parabolické zastřešení plavecké haly, připomínající vlnu, využili k umístění západní tribuny. Ta nemá protějšek a umožňuje i divákům na tribunách pohled do volného prostoru.¹⁵⁷

Dynamickou konstrukci střechy usadil Podzemný na mohutné železobetonové nosníky. Ty kontrastovaly s křehkými trojitě zasklenými závěsnými stěnami. Celek podtrhlo použití modré barvy na konstrukci.¹⁵⁸ Hala se dělí na dvě části. Krytý padesátimetrový bazén s ochozem a tribunami se nachází vpravo, vlevo je situováno nižší křídlo s administrativním zázemím, klubovnou a tělocvičnou v patře. Areál doplňují skokanské věže a plastika od Vladimíra Janouška [Obr. 50-56].¹⁵⁹

4.4.5 Plavecký stadion v Českých Budějovicích

Bohumil Böhm vyprojektoval pro České Budějovice v roce 1958 prosklenou oválnou halu zastřešenou lanovou střechou hyperbolického paraboloidu. Využil tak nových konstrukčních možností poválečného stavitelství.¹⁶⁰ Inspiraci k takové hale hledal Böhm v USA, u víceúčelové

¹⁵⁶ Srb, *Století plaveckých sportů...*, (pozn. 47), s. 85.

¹⁵⁷ Richard Podzemný, *Plavecký stadion v Praze – Podíl*, *Architektura ČSSR XXV*, 1966, S. 102.

¹⁵⁸ Svobodová, *Když se led proboří...*, (pozn. 107), s. 368.

¹⁵⁹ Svobodová, *Plavecký stadion v Praze*, in: Švácha (ed.), *Naprej!...* (pozn.153), s. 208.

¹⁶⁰ Svobodová, *Když se led proboří...*, (pozn. 107), s. 368.

budovy v Raleighu od Matthewa Nowickiho, Williama H. Deitricka a Freda Severuda z první poloviny 20. století. K výstavbě budějovického bazénu se přikročilo až mezi lety 1966-1971.

Budova stojí na jihozápadním kraji Sokolského ostrova. Sousedí se starší plovárnou a sokolovnou. Ústřední prvek tvoří bazénová hala, která iluzivně levituje nad řekou.¹⁶¹

Lanová střešní konstrukce haly má rozpětí 54 x 64 metrů s průvěsem čtyři metry. Lana kotví ve dvou parabolických obloucích. Ty přenášejí zatížení střechy do dvou podpor v podobě prohnutých železobetonových stěn. Ostatní strany tvoří prosklené fasády. Celek člení subtilní železobetonové sloupy, které mají zároveň tektonickou funkci.

V dvoraně se nachází vodní nádrž o rozměrech 50 x 20 metrů a osm plaveckých drah. K plaveckému bazénu také Böhm zakomponoval menší skokanský bazén s věží, na druhé straně se nachází tribuna pro 850 diváků. Podhled stropu tvoří nosná a předpínací lana obalená plastem.¹⁶² Vedle dynamické haly se nachází jednoduché nízké křídlo s dětským bazénem a zázemím [Obr. 57-60].

V článku pro časopis *Architektura ČSR* z roku 1980 Jaroslav Paroubek budějovickou stavbu chválí jako „*fenomén nádherného prostředí s tradicí budějovické tělovýchovy v blízkém sousedství historického jádra*.“¹⁶³

¹⁶¹ Martin Strakoš, Plavecký stadion v Českých Budějovicích, in: Rostislav Švácha (ed.), *Naprej!: česká sportovní architektura 1567-2012*, Praha 2012, s. 212.

¹⁶² Bohumil Böhm, Plavecký stadión v Českých Budějovicích, *Architektura ČSR* XXXII, 1973, s. 452-455.

¹⁶³ Paroubek, *Současná architektura sportovních a tělovýchovných staveb...*, (pozn. 135), s. 102-105.

4.4.6 Plavecký stadion Brno – Za Lužánkami

Areál Za Lužánkami se rozšířil v roce 1980 o bazén. Z původně rozsáhlého plaveckého areálu nakonec vznikla pouze krytá bazénová hala. V roce 1964 byla do plánu zahrnuta výstavba venkovní plovárny se dvěma bazény a venkovní tribunou. V okolí bazénu vznikl v padesátých letech také zimní a fotbalový stadion.

O území Za Lužánkami se již od dvacátých let 20. století uvažovalo jako o prostoru vhodném k vybudování velkého sportovního areálu. Dobrá dostupnost centra a návaznost na městskou zeleň byly důležitým prvkem pro umístění sportovních zařízení.

Návrh letní a zimní plovárny se poprvé objevuje již v roce 1952. V Brně chyběly vodní plochy nejen pro sportovní využití, ale i pro výcvik neplavců.

Stavbu vyprojektoval architekt Otakar Oplatek v roce 1967 a profesor techniky Ferdinand Lederer navrhl použití příhradové střešní konstrukce. Všechny plánované objekty měla propojit terasa. Ta se realizovala jen z části.

Jednoduchá stavba, umístěná do svahu, měla pět podlaží na severní straně. Na budovu bazénu navazuje hala tělocvičny pro gymnastiku. Celkový výraz jinak jednoduché stavby určuje příhradová konstrukce střechy s válcovým vydutím viditelným na čelní straně. Prosklená fasáda kontrastuje s plnými nárožními a tribunou přiznanou ve fasádě.

Díky zasazení do terénu použil architekt systém průběžných teras, které také měly svou funkci. Prostory bazénu koncipoval do tří pater.

Stavba je založena na částečně vyzdívané železobetonové konstrukci. Na jižní a západní straně tvoří fasádu prosklené stěny. Ty zajišťují dostatek přirozeného světla. Sklo rastrují ocelové rámy.¹⁶⁴

¹⁶⁴ Městský plavecký stadion [online] ©2015 Národní památkový ústav. *památkový katalog* [Cit.2.6.2019]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/mestsky-plavecky-stadion-18403472>.

Vana se svými rozměry 21 x 50 metrů odpovídá veškerým standardům a je přizpůsobena i pro skokanské disciplíny. Architekt myslel i na výuku plavání, navrhl bazén s kapacitou sto deset dětí o velikosti 8 x 16,7 metrů. Dětský bazén umístil tak, aby byl umožněn pohledový kontakt mezi rodiči a dětmi.

Kromě areálu Za Lužánkami se Otakar Oplatek podílel i na projektech pro další plavecké stavby. Na Hybešově ulici v Brně navrhl Ústřední očištné lázně s bazény v roce 1969, ty měly nahradit nevyhovující lázně v centru města. O tři roky později se také podílel na projektu s posláním nahradit říční lázně v korytě řeky Svratky lázněmi mimo koryto. Bohužel se ani k jedné realizaci nepřistoupilo, i když za Ústřední očištné lázně obdržel autor Uznání I. stupně v krajském kole přehlídky architektonických prací konané v letech 1968-69.¹⁶⁵

V současné době probíhá rekonstrukce bazénu. Podle lešení a začínajících prací lze předpokládat, že stavba bude zateplena pro dnešní dobu příznačným způsobem. Bohužel ani interiér není zachován. Místo dětského menšího bazénu v něm našla místo vířivá vana. Celkově tato část prostoru s bíle omítnutým sádkartonem a obyčejnou současnou typografií esteticky nekoresponduje se zbývajícím prostorem. Ten je na některých místech, zejména na tribunách a odpočinkových lavičkách pro plavce, v havarijním stavu. Podle posledních informací vznikne v rámci probíhající rekonstrukce v prostoru plaveckého stadionu wellnes. Celkově okolí bazénu je dnes zanedbané. Dle bujné vegetace a pozůstatků laviček v prostoru výškově odděleném od vstupu můžeme předpokládat, že šlo o klidovou zónu určenou právě pro návštěvníky haly [Obr. 61-65].

¹⁶⁵ Rostislav Koryčánek – Jana Kořínková – Jan Kristek – Jaroslav Sedlák – Šárka Svobodová – Jan Zálesák – Markéta Žáčková, Na prahu zítřka: brněnská architektura a vizuální kultura období socialismu, Brno 2014, s.

4.4.7 Sportovní hala s bazénem v Novém Jičíně

Jedním z příkladů kombinace tělovýchovných prostorů je sportovní hala s bazénem v Novém Jičíně. Sportovní halu uvedli do provozu v roce 1975. Již od počátku tematické zadání znělo – spojit sportovní halu a bazén.

Architekt František Šaman v roce 1970 vyprojektoval ocelové trojlodí. Zároveň musel do projektu zahrnout 33 metrů vysoký komín kvůli vytápění bazénu topnými oleji. Dále k hale vyprojektoval venkovní padesátimetrový bazén. Hlavní vstup se nachází v prvním patře, návštěvníka k němu zavede mohutné schodiště a nástupní prostor.

Čelní stěnu budovy tvořily černé břidlice s bílými keramickými chrliči. Před stěnou se nacházela mosazná plastika. Bohužel v dnešní době je původně černá stěna zabílena, chrliče sundány a dominantní plastika odsunuta do rohu. Zároveň ze zelené plochy s lavičkami před vstupem se stal betonový plácek.

Technické zázemí se nacházelo na druhé straně od vstupu. Jednoduchý krabicovitý objekt kotelny také pokrývala černá břidlice. Celek doplňoval komín s povrchem z přírodního eloxovaného hliníku.

Venkovní padesátimetrový bazén se pomocí ochozů napojuje na terasu krytého bazénu. Objekt má jasnou a přehlednou dispozici. V přízemí se nacházejí šatny bazénu i sportovní haly, první patro patřilo divákům a společenské části a v druhém patře se nacházela hotelová část a sauny.

Sportovní hala, koncipovaná zejména pro různé míčové hry včetně tenisu, má plochu 18 x 36 metrů. Plavecký bazén o velikosti 25 x 15 metrů obsahuje tribunu pro 250 osob.¹⁶⁶

Sportovní hala v Novém Jičíně spadá do doby normalizačního úsilí o standardizaci a okázalou prostotu [Obr. 66-70].

¹⁶⁶ František Šaman, Sportovní hala s bazénem v Novém Jičíně, *Architektura ČSR*, 1976, s. 361-367.

4.4.8 Městské lázně v Chomutově

Poprvé o stavbě městských lázní v Chomutově rozhodla městská rada již v roce 1910. Přednost před realizací dostala v roce 1913 zemská výstava německého obyvatelstva českých zemí. Druhý neúspěšný pokus o výstavbu bazénu v Chomutově proběhl v roce 1954. Až o sedm let později bylo rozhodnuto o výstavbě. Chomutovský bazén se otevřel v roce 1980.

Projekt vypracoval architekt Jiří Eisenreich v roce 1967. Místo vedení města vybralo na kraji parku v Mánesově ulici. V šedesátých letech 20. století proběhly přípravné práce – částečná demolice Mánesovy ulice a protestanského kostela z roku 1899. Staveniště umožnilo uspořádáním terénu vhodně umístit celý objekt. Bazénová část je vyzdvižená nad terén a provoz rozčleněn do několika podlaží.

Objekt architekt navrhl v jednoduché hmotové skladbě s halovým zastřešením, zdvihl vstupní prostory a celek doplnil o terasový ochoz s rampou. Obvodový plášť koresponduje s konstrukcí a funkcemi stavby. V detailu i celku ho tvoří plné a prosklené plochy, které opět odpovídají jednotlivým funkcím.¹⁶⁷

Prostor s padesátimetrovým bazénem obsahoval na severní dlouhé straně tribunu, jižní prosklenou členil rastr okenních rámců. Střecha na jižní straně lehce předstupovala a tvořila tak mírné zastínění prostoru. Na kratší straně v patře se nacházela restaurace s prosklenou stěnou směrem do prostoru bazénu.

Celek doplnila díla od výtvarníků Libenského, Lieslera, Velického, Smetanové a Kovaříka.¹⁶⁸

Lázně byly v roce 2012 uzavřeny, momentálně chátrají a vedení města řeší, jakým způsobem s budovou naložit. Bohužel momentálně se

¹⁶⁷ Jiří Eisenreich, Městské lázně v Chomutově, *Architektura ČSR XX*, 1968, s. 426.

¹⁶⁸ Eisenreich, Městské lázně v Chomutově..., (pozn. 167), s. 428.

kloní spíše k demolici celého objektu. Pro volnočasové aktivity nahradila původní bazén novostavba akvaparku. Ta, vzhledem k velkému množství vodních atrakcí a upozaděnému plaveckému bazénu, nevyhovuje sportovnímu využití a pořádání závodů. Prosadí-li se demolice, zanikne tak další architektonické dílo od autorů proslulého pražského Transgasu (Jindřich Malátek – Ivo Loos – Jiří Eisenreich – Václav Aulický) [Obr. 71-76].

4.4.9 Městský bazén v Liberci

V Liberci se nacházely jen výše zmíněné městské lázně v historizující budově. Vedení města se zapojilo do celostátní akce na podporu plaveckých sportů v šedesátých letech.

V roce 1967 architekt Pavel Švancer vytvořil studii. Ta se stala východiskem pro finální projekt. Plavecký bazén se veřejnosti otevřel roku 1985. Původní brutalistický ráz se ale změnil.¹⁶⁹

Pro bazén město vybralo parcelu ve svažitém terénu na Tržním náměstí. Základy stavby musely stát na jedenáct metrů dlouhých pilotách, jelikož původně zde byl rybník. Budova byla vcelku z velké části zapuštěna pod terén. Tím se opticky zmenšila.

V roce 1973 vytvořil Pavel Vaněček, kolega Pavla Švancera, zajímavou studii na vytvoření sportovního areálu v okolí vyprojektovaného bazénu – hala pro míčové sporty, venkovní koupaliště se skokanskou věží a parkovací dům. Realizován byl nakonec jen plavecký bazén.¹⁷⁰

Švancer se inspiroval domácí stavební produkcí, například městskými lázněmi v Chomutově. Poprvé u nás použil odtokové žlábký v úrovni plochy kolem bazénu. Dnes je tento prvek zcela běžným. Lze

¹⁶⁹ Ladislav Vepřek – Soňa Vrejchová – Jan Popelář, Liberec potřebuje plavecký stadion pro zdraví o pro oddych: Informuje arch. Švancer, *Vpřed* IX, 1968, č. 7, s. 3.

¹⁷⁰ Pavel Švancer – Jiří Hubka, Plavecký bazén v Liberci, *Architektura ČSR* XLVI, 1987, s. 341-345.

nalézt také další technické inovace, jejichž autorem byl inženýr Šanda, technik bazénu v Praze – Podolí.

Skladba jednoduchých hmot a především výrazné barevné provedení zaujme každého návštěvníka. Do té doby většina staveb využívala studených odstínů modré nebo zelené. Ty evokovaly chlad vody. Architekt Švancer kromě klasické bílé využil nově výraznou červenou barvu.¹⁷¹ Červená barva, použitá v exteriéru i interiéru, pocitově zahřívá návštěvníka. To byl důležitý prvek ve městě v Jizerských horách.

Typickým prvkem libereckého bazénu je i použití zaoblených koutových a rohových dlaždic. Celý areál doplňují umělecká díla a velmi svébytné lavice v hale. V dnešní době dominují bazénu konstrukce tobogánů. Ty našly své místo na konci devadesátých let, tehdy probíhala rekonstrukce a obdobně jako v Hradci Králové se město vydalo cestou vedoucí k akvaparku [Obr. 77-81].

4.4.10 Plavecký stadion Ostrava – Poruba

Mezi lety 1981–1987 byl v Ostravě – Porubě realizován krytý bazén podle návrhu architekta Antonína Buchty. Až na konci osmdesátých let tedy vzniká v Ostravě, krajském městě s více než 320 tisíci obyvateli, první padesátimetrový bazén. Budova krytých lázní, stejně jako v jiných městech, měla být první částí zamýšleného plaveckého areálu. Počítalo se ještě s dvěma otevřenými bazény, tribunou, odpočinkovou loukou a skokanskou věží.

Obdobně jako v Liberci, i zde architekt využil teplých tónů červeno-hnědé barvy na kovu nosné konstrukce, vzduchotechnických trubek a okenních rámců. Prostor plavecké dvorany zdůrazňuje volnost, rozlehlost. Celek podtrhují průhledy do okolí. Na severní straně navrhl architekt

¹⁷¹ Jiří Křížek, Městský bazén v Liberci, in: Rostislav Švácha (ed.), *Naprejl: česká sportovní architektura 1567-2012*, Praha 2012, s. 232.

prostor tribun, zázemí a prostor restaurace s prosklenou stěnou, obdobnou jejímu použití v Chomutově. Nájemci restaurace nepochopili zamýšlenou koncepci a momentálně je prosklená stěna zakrytá záclonami. Celek prostoru doplňuje jednoduchá betonová skokanská věž.

Antonín Buchta použil vzduchotechnická zařízení k ozvláštnění tvaru budovy. Narušil tak s částečně zkosenou střechou krabicovitý tvar stavby. Celek doplňují terasy po obvodu haly se schodišti k venkovním prostorům.

Zpočátku se ve vstupní hale nacházel reklamní válec obtočený kolem sloupu a navržený samotným architektem. Vcelku záhy po uvedení do provozu byla tato reklamní a orientační plocha odstraněna a nahrazena typově různými vývěsními tabulemi [Obr. 82-89].¹⁷²

4.4.11 Městský bazén v Tachově

Do svého výběru zařazují městský bazén v Tachově vzhledem k zajímavému využití solární energie.¹⁷³ Skutečně komplexní řešení zde najdeme u architektů Eduarda Schlegera a Lukáše Lieslera. Myšlenku využít solární energii rozvíjeli jako zaměstnanci Sportprojektu. Od konce sedmdesátých let zpracovávali několik typových studií plaveckých bazénů s využitím solárních panelů a prefabrikovaných dílů vyráběných původně pro zemědělství.¹⁷⁴

Schleger a Liesler dokončili návrh v roce 1983. Stavba se otevřela v roce 1990, ještě další dva roky trvaly dokončovací práce.

Krytý bazén v Tachově vznikl na místě staršího škvárového hřiště na okraji historického centra. Sloužit měl hlavně školám a výuce plavání.

¹⁷² Plavecký areál v Ostravě, *Architektura ČSR*, 1989, s. 17-18.

¹⁷³ Myšlenka se ujala zejména v Sialu, kde vzniklo několik revolučních projektů – Sluneční domek v Ondřejově, Česká bouda na Sněžce.

¹⁷⁴ Petr Vorlík, Sportovní architektura – nové formy v sedmdesátých a osmdesátých letech, výzvy pro současnost a budoucnost, *Beton TKS*, 2018, č. 5, s. 68-77.

Severní trakt se obrací k silnici a obsahuje technické a provozní zázemí. Převážně plné stěny, perforované pouze drobnými okenními otvory, pokrývá tepelná izolace, dřevěný obklad a popínavá zeleň. Výrazně převýšenou pultovou střechu krylo přes sto solárních kolektorů. Plně zprovoznit se podařilo tuto sestavu až v roce 1998.

Jižní část zahrnuje pětadvacetimetrový plavecký a menší výukový bazén. Jižní stěnu tvoří sešikmená zdvojená okna. Ta dokáží za teplých dní prohřát celý prostor bazénu bez nutnosti doplňkového vytápění. Systém klapek a průduchů umožňoval plynulou regulaci vzduchu a v meziprostoru se měly nacházet i odolné rostliny k podpoře okysličení prostoru.

Při pozdějších úpravách uživatelé doplnili plaveckou halu relaxačním prostorem s vířivkou, zmenšili tak prostor dětského výukového bazénu.

Kromě dynamického a nezaměnitelného diagonálního obrysu stavby je třeba zmínit i snahu architektů navázat na aktuální zahraniční dění – na high-tech a postmodernu. Zemitý dřevěný podklad, popínavé rostliny a zelené rámy oken kontrastují se sytě barevnými a zářivě žlutými prvky, například s kovovou konstrukcí prosklené stěny, linií zábradlí pultové střechy, postmoderní kosočtvercovými okny a vstupní markýzou.

V interiéru staví architekti do ostrého kontrastu neutrální pozadí keramických dlaždic s barevnými akcenty zelených dveří a parapetů, žluté střešní konstrukce a oranžového akustického podhledu [Obr. 90-95].¹⁷⁵

¹⁷⁵ Petr Vorlík, Městský bazén v Tachově, *Dějiny a současnost*, 2018, č. 10, s. 24-25.

4.4.12 Městský bazén v Litomyšli

Pro Litomyšl navrhl architekt Václav Kolátor funkcionalistickou plovárnu s dřevěnými kabinami. V devadesátých letech proběhla rekonstrukce plovárny. Architekti Petr Hrůša a Petr Pelčák doplnili areál o novou provozní budovu a tobogán.¹⁷⁶

Po ukončené rekonstrukci zvažovalo město stavbu krytého bazénu a wellness centra. Aleš Burian a Gustav Křivinka nabídli tři varianty umístění. Následně město Litomyšl vypsallo architektonickou soutěž. Ateliér DRNH přišel s myšlenkou zapustit objekt do terénu. Budova tak reaguje na zalesněný svah Černé hory. Tomu odpovídají střídavé terénní vlny, díky kterým není objekt od silnice poznat. Zároveň napovídají funkci objektu pod sebou. Vlny jsou zčásti zatravněné a zčásti pokryté plechem. Původně se měly do stropu prolomit štěrbiný pro osvětlení. Z finančních důvodů se od tohoto záměru upustilo.¹⁷⁷

Součástí areálu se stal i vertikální prvek schodišťové věže s tobogánem. Hala bazénu obsahuje pětadvacetimetrový bazén s pěti drahami, dětským bazénem a vířivkou.

Oproti ostatním výše uvedeným stavbám je litomyšlský bazén orientovaný prosklenou stěnou na západ. Západní stěnu, střechu i podhledy haly s dřevěnými lepenými vazníky architekti zdynamizoval zešíkmením. Vanu bazénu tvoří železobeton s bílou keramikou, nosné stěny pak zvrásněný pohledový beton, přízemí má dlažbu z černé žuly [96-99].¹⁷⁸

¹⁷⁶ Aleš Burian – Petr Pečlák – Ivan Wahla (ed.), *Litomyšl a soudobá architektura*, Brno 2001, s. 38-39.

¹⁷⁷ Krytý plavecký bazén U Plovárny v Litomyšli, *Architekt* LVII, 2011, č. 4, s. 24-25.

¹⁷⁸ Martin Strakoš *Městský bazén v Litomyšli*, Rostislav Švácha (ed.), *Naprej!: česká sportovní architektura 1567-2012*, Praha 2012, s. 316.

5 Závěr

Sportovní stavby představovaly v poválečné československé architektuře zajímavý typologický segment plný experimentů. Ve své práci jsem se zaměřila jen na jeden druh sportovních zařízení – plaveckých bazénů. Pokusila jsem se o sumarizaci vývoje architektury plaveckých bazénů zejména z pohledu sportovního nebo závodního plavání.

První závody se pořádaly na otevřené vodě, později se začíná pomocí plovací architektury vymezovat část určená plavcům. I venkovní plavecké areály se postupně, pro potřeby plavců profesionálů ale i veřejnosti, vyvíjely ve velké stadiony odpovídající dobovým požadavkům.

V našich klimatických podmínkách bylo plavání pouze sezónní zálibou. Aby čeští sportovci mohli konkurovat zahraničním, museli začít trénovat celoročně ve vhodných podmínkách. A tak v druhé polovině 20. století začala postupná výstavba krytých hal odpovídajících dobovým tendencím.

Z počátku architekti tvořili v intencích pozdního funkcionalismu (Zlín, Vladimír Karfík, 1946). Také experimentovali s konstrukcemi a zasazením do krajiny (Praha – Podolí, Richard Podzemský, Gustav Kuchař 1958-1965; České Budějovice, Bohumil Böhm 1958-1971). Zajímali se i o zahraniční vzory a technické pojetí stavby (Liberec, Pavel Šnacer, 1978-1984). V sedmdesátých letech se objevil pokus o typovou standardizaci plaveckých bazénů (Nový Jičín, František Šaman, 1970-1975). Později i u bazénů vnímáme snahu o křivolaký postmodernismus (Ostrava – Poruba, Antonín Buchta, 1981-1987). Dokonce se u nás objevili i enviromentálně smýšlející architekti (Tachov, Eduard Schleger, Lukáš Liesler, 1983-1990).

Nové stavby bazénů z devadesátých let by nevyhovovaly standardům Václava Kolátora. Krabicovité budovy bez větších oken, i v letních měsících osvětleny pouze umělým světlem, a většinou špatně řešeným

přísunem čerstvého vzduchu nenavozují pocit klidu a odpočinku v přírodě, právě naopak.

Zároveň byly pro poslední desetiletí minulého století typické rekonstrukce již existujících areálů. Potřeba rekonstrukce se odvíjí od nedostatku průběžné údržby. Ale také od změny chování lidí ve volném čase. Obyvatelé měst pro odpočinek stále častěji volí více vodní atrakce – například vířivky, tobogány, protiproudy a podobně. Ty mají dnes přednost před klasickým plaváním. Provozovatelé plaveckých areálů se snaží zvýšit návštěvnost právě přestavbami na akvaparky.

Pokud není prostor striktně oddělen a akvaparková část zasahuje do prostoru bazénového plavání, tak při tréninku ruší plavce. V textu jsem zmiňovala akustiku, a právě u akvaparků je toto velkým problémem. Například v Chomutově nahradila novostavba akvaparku starší městské lázně. Ty se veřejnosti uzavřely. Pokud si chce plavec ve vodě odpočinout, jak doporučoval Kolátor ve třicátých letech, musel by nový chomutovský bazén využít první nebo poslední hodinu otevírací doby. Pro závodní plavce, kteří se na své výkony koncentrují, je propojení bazénu s atrakcemi opravdu nevhodné.

Obávám se, že podobný osud postihne i další budovy plaveckých areálů. Buď se úplně uzavřou a nahradí je architektonicky nezajímavé wellnesscentra a akvaparky, nebo se budou provozovatelé snažit do stávajících budov přidat další funkce pomocí přestaveb.

Samotnou kapitolou jsou poté plavecké areály, které své funkci dosloužily. Majitelé hmotu zachovali a vymysleli pro prostor jiné využití. Například v městských lázních v Liberci se nacházejí výstavní prostory Oblastní galerie. Celek se podařil díky velice citlivému zásahu a zároveň zachování určitých reziduí vytvořit tak, aby návštěvník nezapomněl, kde se nachází.

Směrem, kterým se budou, podle mého názoru, ubírat stavby plaveckých bazénů pro vrcholové závodníky můžeme například vidět v Olomouci v aplikačním centru Baluo při Fakultě tělesné výchovy Univerzity Palackého. Obdobné funkční bazény pro diagnostiku pohybu, pomocí podvodních kamer a dalších vědeckých technologií v dnešní době využívá světová plavecká špička zcela běžně. Není proto divu, že ti nejlepší čeští plavci odjíždějí za lepšími podmínkami do Austrálie nebo Spojených států amerických. Vrcholoví sportovci, soutěžící na světových šampionátech, musí mít možnosti, jaké mají světové špičky. Tím se zajistí jejich konkurenceschopnost. Vyhovující podmínky pro trénink jsou základní potřebou. Bohužel tyto prostory jsou vhodné pro trénink a volnočasové plavání, ale závody se zde pořádat nedají.

Stejně tak tomu je u posledních nejvýraznějších novostaveb. V Litomyšli i v Brně na Kraví hoře pracoval ateliér Architekti DRNH. Zapojují do budov prosklené stěny, čímž se navrací k myšlenkám Václava Kolátora. Prostory odpovídají funkčně volnočasovým i závodním plavcům, ale větší závody se zde konat nedají. Pořadatelé jsou tak odkázáni na plavecké areály z let 1964–1987 sledované v předložené diplomové práci.

Seznam pramenů

Národní archiv (NA), fond č. 516, Československý amatérský plavecký svaz (ČsAPS), Zápisy z valných hromad, výborových schůzí a schůzí přípravného výboru 1918-1922, inv. č. 1, karton 1.

NA, fond č. 516, ČsAPS, Korespondence s středním národním tělovýchovným výborem v Praze, inv. č. 39, karton 9.

NA, fond č. 516, ČsAPS, Stavby nových koupališť (korespondence, plány) 1934-43, inv. č. 273, karton 46.

NA, fond č. 516, ČsAPS, Oběžníky ČsAPS 1920-1947, inv. č. 274, karton 46.

NA, fond č. 516, ČsAPS, Různé časopisy, programy, novinové výstřižky, inv. č. 279, karton 50.

Národní muzeum (NM), Archiv tělesné výchovy a sportu, fond č. NAD 15, Plavání.

NM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond č. NAD 9, Ladislav Hauptmann.

NM, Archiv tělesné výchovy a sportu, fond č. NAD 70, Václav Kolátor.

Seznam literatury – abecedně

Julius Baláž, Ohlédnutí, *Vodní sporty*, 1961, s. 109.

Václav Bláha, *Volný čas a socialistická výchova dětí v době mimo vyučování*, Praha 1980.

Bohumil Böhm, Plavecký stadión v Českých Budějovicích, *Architektura ČSR XXXII*, 1973, s. 452-455.

Antonín Buchta, Plavecký areál v Ostravě, *Architektura ČSR*, 1989, s. 17-25.

Aleš Burian – Petr Pečlák – Ivan Wahla (ed.), *Litomyšl a soudobá architektura*, Brno 2001.

Miroslav Disman, *Volný čas a kulturní život*, Praha 1966.

Joffre Dumazedier, Volný čas, *Sociologický časopis*, 1966, č. 3, s. 443-447.

Ernst Gerhard Eder, *Bade und Schwimmkultur in Wien. Sozialhistorische und kulturanthropologische Untersuchungen*, Wien-Köln-Weimar-Böhlau 1995.

Jiří Eisenreich, Městské lázně v Chomutově, *Architektura ČSR XX*, 1968, s. 426-428.

Blanka Filipcová, Člověk-práce-volný čas, *Sociologický časopis*, 1965, č. 4, s. 375-391.

Blanka Filipcová, *Člověk, práce, volný čas*, Praha 1966.

Blanka Filipcová, *Volný čas a kultura v průmyslovém městě*, Praha 1974.

Jean Fourastié, *40 000 hodin*, Praha 1969.

Ian Gordon – Simon Inglis, *Great Lengths. The historic indoor swimming pools of Britain*, Swindon 2009.

Ludmila Hájková, Texty Karla Hubáčka a Miroslava Masáka z počátků skupiny SIAL, *Umění XLVII*, 1999, č. 1-2, s. 116-118.

Alexander Hofbauer – Václav Kolátor, *Lázně*, Praha 1935.

Petr Jansa a kol., *Pedagogika sportu*, Praha 2018.

Vladimír Karfík, Koupaliště ve Zlíně a v Baťově, *Architektura II*, 1940, s. 25-30.

Václav Kolátor, K sjednocené tělovýchovy a sportu, *Architektura ČSR*, 1948, s. 162-193.

Václav Kolátor, Tělovýchova a sport, *Architektura ČSR*, 1940, s. 83-84.

Michal Kaplánek (ed.), *Čas volnosti – čas výchovy*, Brno 2013.

Rostislav Koryčánek – Jana Kořínková – Jan Kristek – Jaroslav Sedlán – Šárka Svobodová – Jan Zálešák – Markéta Žáčková, Na prahu zítřka: brněnská architektura a vizuální kultura období socialismu, Brno 2014.

Krátké zprávy, *Plavectví*, 1951, s. 74.

Vojtěch Krch, Hmota a konstrukce v nové architektuře, *Architektura ČSR*, 1940, s. 233-235.

Krytý plavecký bazén U Plovárny v Litomyšli, *Architekt LVII*, 2011, č. 4, s. 24-25.

Thomas van Leeuwen, *The Springboard in the Pond: An Intimate History of the Swimming Pool*, Massachusetts 2000.

Eva Librová – Radomíra Sedláková, *Harmonický racionalismus. Architektonické dílo Františka Alberta Libry*, Praha 1997.

Vlasta Loutocká – Petr Czajkowski, *Obnova bazénů z meziválečného období*, Brno 2016.

Bedřich Makovský, Československá obec sokolská. Plavání, *Plavectví*, 1950, s. 137.

Pavel Marek, Kovová plavecká střediska v ČSSR, *Architektura ČSSR*, 1974, s. 478-483.

Městské lázně v Hradci Králové, *Architekt SIA XXXIII*, 1934, s. 22.

Mistrovství Evropy ve Vídni, *Plavectví*, 1950, s. 215.

Karel Metyš, Konsum a volný čas, *Sociologický časopis*, 1956.

Moderní stavba pro sportovce, *Stráž lidu*, 1961, č. 68, s. 3.

Nový bazén bude chloubou města, *Stráž lidu*, 1963, č. 54, s. 3.

Oddíly bez zimních lázní. Plavání, *Plavectví*, 1957, s. 237.

Rudolf Ortner, *Sportbauten*, München 1956.

Jaroslav Paroubek, Architektura sportovních a tělovýchovných zařízení v ČSSR, *Architektura ČSSR*, 1961, s. 533-552.

Jaroslav Paroubek, Olympijská architektura, *Architektura ČSSR* 1965, s. 122–127.

Jaroslav Paroubek, Současná architektura sportovních a tělovýchovných staveb, *Architektura ČSSR XXXIX*, 1980, s. 102–122.

Jiří Pelikán, *Výchova pro život*, Praha 1997.

Plavci na spartakiádě v novém, *Vodní sporty*, 1960, č. 5, s.359.

Richard Podzemný, Plavecký stadion v Praze – Podíl, *Architektura ČSSR XXV*, 1966, s. 99-105.

Radovan Richta a kol., *Civilizace na rozcestí. Společenské a lidské souvislosti vědecko-technické revoluce*, Praha 1969.

Radovan Richta – Bedřich Levčák, Může být budoucnost plánovaná, *Plamen*, 1967, č. 9, s. 32-40.

Jean – Jacques Rousseau, *Emil, čili, O vychování*, Olomouc 1926.

Josef Karel Říha, K soutěži na všesportovní stadion v Bráníku, *Stavitel* 1929, s. 77-83.

Jan Sedláček, Česká sociologie v letech 1965-1989, *Sociologický časopis*, 2004, č. 5, s. 715.

Radoslav Selucký, *Člověk a jeho volný čas: pokus o ekonomickou formulaci problému*, Praha 1966.

Sportovní stavby, *Architektura ČSSR*, 1960, s. 59-62.

Vladimír Srb, *Století plaveckých sportů v našich zemích*, Praha 2018.

Markéta Svobodová, Když se led proboří... Lázně, plovárny a bazény v české architektuře 19. a 20. století, *Umění XLVIII*, 2000, č. 5, s. 351-368.

Oldřich Starý, Poznámky k soutěži na stadion v Bráníku u Prahy, *Stavba* 1929-1930, s. 33-46.

František Šaman, Sportovní hala s bazénem v Novém Jičíně, *Architektura ČSR*, 1976, s. 361-367.

Robert Šrek, Plavání a architektura. Několik příkladů z Moravy a Slezska do počátku 20. století, in: *Zprávy vlastivědného muzea v Olomouci*, Olomouc 2014, s. 125–134.

Rostislav Švácha (ed.), *Naprej! Česká sportovní architektura 1567-2012*, Praha 2012.

Pavel Švancer – Jiří Hubka, Plavecký bazén v Liberci, *Architektura ČSR XLVI*, 1987, s. 340-345.

Milada Švigová, *Volný čas a my*, Praha 1967.

Andrea Turjanicová, *Koupaliště jako architektonický úkol. Venkovní koupaliště v české architektuře dvacátých až čtyřicátých let 20. století* (diplomní práce), Ústav pro dějiny umění FFUK, Praha 2009.

Aleksandr Uledov – Ivan Slepencov, Současné problémy a perspektivy rozvoje marxisticko-leninské sociologie v SSSR. in: František Hájek, Milena Manová, *Současná sovětská sociologie*, Praha 1980, s. 6.

Eduard Urbánek, *Systém marxistické sociologie: teorie a metody v soudobé sociologii, konfrontace marxistické sociologie s buržoazní sociologií*, Praha 1981.

Úvodní slovo, *Vodní sporty*, 1990, s. 493.

Ladislav Vepřek – Soňa Vrejchová – Jan Popelár, Liberec potřebuje plavecký stadion pro zdraví o pro oddych: Informuje arch. Švancer, *Vpřed* IX, 1968, č. 7, s. 3.

Georges Vigarello, *Wasser und Seife, Pude rund Parfüm. Geschichte der Körperhygiene seit dem Mittelalter*, Frankfurt am Main 1992.

Petr Vorlík, Městský bazén v Tachově, *Dějiny a současnost*, 2018, č. 10, s. 24-25.

Petr Vorlík, Sportovní architektura – nové formy v sedmdesátých a osmdesátých letech, výzvy pro současnost a budoucnost, *Beton TKS*, 2018, č. 5, s. 68-77.

Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích, 6, p-r, Praha 1999.

Jeff Wiltse, *Contested Waters. A social history of swimming pools in America*, North Carolina 2007.

Karel Werstadt, Hlavní zásady pro výstavbu moderních lázní, *Plyn a voda* XI, 1931, č. 2, s. 28–30.

Josef Zeman, Ocelové konstrukce ve výstavbě sportovních objektů, *Architektura ČSSR* XXXIX, 1980, s. 132-137.

Zprávy. Plavání, *Plavectví*, 1959, s. 363.

Seznam literatury – chronologicky

Jean – Jacques Rousseau, *Emil, čili, O vychování*, Olomouc 1926.

Josef Karel Říha, K soutěži na všesportovní stadion v Bráníku, *Stavitel* 1929, s. 77-83.

Oldřich Starý, Poznámky k soutěži na stadion v Bráníku u Prahy, *Stavba* 1929-1930, s. 33-46.

Karel Werstadt, Hlavní zásady pro výstavbu moderních lázní, *Plyn a voda* XI, 1931, č. 2, s. 28–30.

Městské lázně v Hradci Králové, *Architekt SIA XXXIII*, 1934, s. 22.

Alexander Hofbauer – Václav Kolátor, *Lázně*, Praha 1935.

Vladimír Karfík, Koupaliště ve Zlíně a v Baťově, *Architektura ČSR* II, 1940, s. 25-30.

Václav Kolátor, Tělovýchova a sport, *Architektura ČSR*, 1940, s. 83-84.

Vojtěch Krch, Hmota a konstrukce v nové architektuře, *Architektura ČSR*, 1940, s. 233-235.

Václav Kolátor, K sjednocení tělovýchovy a sportu, *Architektura ČSR*, 1948, s. 162-193.

Bedřich Makovský, Československá obec sokolská. Plavání, *Plavectví*, 1950, s. 137.

Mistrovství Evropy ve Vídni, *Plavectví*, 1950, s. 215.

Krátké zprávy, *Plavectví*, 1951, s. 74.

Karel Metyš, Konsum a volný čas, *Sociologický časopis*, 1956.

Oddíly bez zimních lázní. Plavání, *Plavectví*, 1957, s. 237.

Rudolf Ortner, *Sportbauten*, München 1956.

Zprávy. Plavání, *Plavectví*, 1959, s. 363.

Plavci na spartakiádě v novém, *Vodní sporty*, 1960, č. 5, s. 359.

Sportovní stavby, *Architektura ČSSR*, 1960, s. 59-62.

Jaroslav Paroubek, Architektura sportovních a tělovýchovných zařízení v ČSSR, *Architektura ČSSR*, 1961, s. 533-552.

Julius Baláž, Ohlédnutí, *Vodní sporty*, 1961, s. 109.

Moderní stavba pro sportovce, *Stráž lidu*, 1961, č. 68, s. 3.

Nový bazén bude chloubou města, *Stráž lidu*, 1963, č. 54, s. 3.

Blanka Filipcová, Člověk-práce-volný čas, *Sociologický časopis*, 1965, č. 4, s. 375-391.

Jaroslav Paroubek, Olympijská architektura, *Architektura ČSSR* 1965, s. 122-127.

Miroslav Dismán, Volný čas a kulturní život, Praha 1966.

Joffre Dumazedier, Volný čas, *Sociologický časopis*, 1966, č. 3, s. 443-447.

Blanka Filipcová, *Člověk, práce, volný čas*, Praha 1966.

Richard Podzemný, Plavecký stadion v Praze – Podíl, *Architektura ČSSR* XXV, 1966, S. 99-105.

Radoslav Selucký, *Člověk a jeho volný čas: pokus o ekonomickou formulaci problému*, Praha 1966.

Radovan Richta – Bedřich Levčík, Může být budoucnost plánování, *Plamen*, 1967, č. 9, s. 32-40.

Milada Švigová, *Volný čas a my*, Praha 1967.

Jiří Eisenreich, Městské lázně v Chomutově, *Architektura ČSR* XX, 1968, s. 426-428.

Ladislav Vepřek – Soňa Vrejchová – Jan Popelár, Liberec potřebuje plavecký stadion pro zdraví o pro oddych: Informuje arch. Švancer, *Vpřed* IX, 1968, č. 7, s. 3.

Jean Fourastié, *40 000 hodin*, Praha 1969.

Radovan Richta a kol., *Civilizace na rozcestí. Společenské a lidské souvislosti vědecko-technické revoluce*, Praha 1969.

Bohumil Böhm, Plavecký stadión v Českých Budějovicích, *Architektura ČSR* XXXII, 1973, s. 452-455.

Blanka Filipcová, *Volný čas a kultura v průmyslovém městě*, Praha 1974.

Pavel Marek, Kovová plavecká střediska v ČSSR, *Architektura ČSSR*, 1974, s. 478-483.

František Šaman, Sportovní hala s bazénem v Novém Jičíně, *Architektura ČSR*, 1976, s. 361-367.

Václav Bláha, *Volný čas a socialistická výchova dětí v době mimo vyučování*, Praha 1980.

Jaroslav Paroubek, Současná architektura sportovních a tělovýchovných staveb, *Architektura ČSSR* XXXIX, 1980, s. 102–122.

Josef Zeman, Ocelové konstrukce ve výstavbě sportovních objektů, *Architektura ČSSR* XXXIX, 1980, s. 132-137.

Aleksandr Uledov – Ivan Slepencov, Současné problémy a perspektivy rozvoje marxisticko-leninské sociologie v SSSR. in: František Hájek, Milena Manová, *Současná sovětská sociologie*, Praha 1980, s. 6.

Eduard Urbánek, *Systém marxistické sociologie: teorie a metody v soudobé sociologii, konfrontace marxistické sociologie s buržoazní sociologií*, Praha 1981.

Pavel Švancer – Jiří Hubka, Plavecký bazén v Liberci, *Architektura ČSR* XLVI, 1987, s. 340-345.

Antonín Buchta, Plavecký areál v Ostravě, *Architektura ČSR*, 1989, s. 17-25.

Úvodní slovo, *Vodní sporty*, 1990, s. 493.

Georges Vigarello, *Wasser und Seife, Pude rund Parfüm. Geschichte der Körperhygiene seit dem Mittelalter*, Frankfurt am Main 1992.

Ernst Gerhard Eder, *Bade und Schwimmkultur in Wien. Sozialhistorische und kulturanthropologische Untersuchungen*, Wien-Köln-Weimar-Böhlau 1995.

Eva Librová – Radomíra Sedláková, *Harmonický racionalismus. Architektonické dílo Františka Alberta Libry*, Praha 1997.

Jiří Pelikán, *Výchova pro život*, Praha 1997.

Ludmila Hájková, Texty Karla Hubáčka a Miroslava Masáka z počátků skupiny SIAL, *Umění XLVII*, 1999, č. 1-2, s. 116-118.

Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích, 6, p-r, Praha 1999.

Thomas van Leeuwen, *The Springboard in the Pond: An Intimate History of the Swimming Pool*, Massachusetts 2000.

Markéta Svobodová, Když se led proboří... Lázně, plovárny a bazény v české architektuře 19. a 20. století, *Umění XLVIII*, 2000, č. 5, s. 351-368.

Aleš Burian – Petr Pečlák – Ivan Wahla (ed.), *Litomyšl a soudobá architektura*, Brno 2001.

Jan Sedláček, Česká sociologie v letech 1965-1989, *Sociologický časopis*, 2004, č. 5, s. 715.

Jeff Wiltse, *Contested Waters. A social history of swimming pools in America*, North Carolina 2007.

Ian Gordon – Simon Inglis, *Great Lengths. The historic indoor swimming pools of Britain*, Swindon 2009.

Andrea Turjanicová, *Koupaliště jako architektonický úkol. Venkovní koupaliště v české architektuře dvacátých až čtyřicátých let 20. století* (diplomní práce), Ústav pro dějiny umění FFUK, Praha 2009.

Krytý plavecký bazén U Plovárny v Litomyšli, *Architekt* LVII, 2011, č. 4, s. 24-25.

Rostislav Švácha (ed.), *Naprej! Česká sportovní architektura 1567-2012*, Praha 2012.

Michal Kaplánek (ed.), *Čas volnosti – čas výchovy*, Brno 2013

Rostislav Koryčánek – Jana Kořínková – Jan Kristek – Jaroslav Sedlák – Šárka Svobodová – Jan Zálešák – Markéta Žáčková, *Na prahu zítřka: brněnská architektura a vizuální kultura období socialismu*, Brno 2014.

Robert Šrek, *Plavání a architektura. Několik příkladů z Moravy a Slezska do počátku 20. století*, in: *Zprávy vlastivědného muzea v Olomouci*, Olomouc 2014, s. 125–134.

Vlasta Loutocká – Petr Czajkowski, *Obnova bazénů z meziválečného období*, Brno 2016.

Petr Jansa a kol., *Pedagogika sportu*, Praha 2018.

Vladimír Srb, *Století plaveckých sportů v našich zemích*, Praha 2018.

Petr Vorlík, *Sportovní architektura – nové formy v sedmdesátých a osmdesátých letech, výzvy pro současnost a budoucnost*, *Beton TKS*, 2018, č. 5, s. 68-77.

Petr Vorlík, Městský bazén v Tachově, *Dějiny a současnost*, 2018, č. 10, s. 24-25.

Seznam internetových zdrojů

<http://www.archindex.cz/indexdcma.php?ZobrazDiloDcma=3&Ax=0&Nadpis=Stavby&NeMapu=1&Neobsah=1&NeRegiomenu=1&NePoukazky=1>

<https://www.archiweb.cz/b/oblastni-galerie-v-liberci-revitalizace-mestskych-lazni-na-galerijni-objekt>

<https://www.archiweb.cz/news/kralovehradecky-architekt-a-urbanista-oldrich-liska>

<https://www.bam.brno.cz/objekt/c344-mestske-lazne-v-zabrdovicich>

<http://www.constructionmanagemagazine.com/news/ar3up-a0nd-ae1com-ta6ke-gold-tok3yo-olympics/>

<https://www.facebook.com/L%C3%A1zn%C4%9B-Chomutov-832255946822510/>

<https://www.hippocard.com/listing/1932-los-angeles-olympics-postcard-air-view-olympic-swimming-stadium-unused/13013942>

<https://koruna-palace.cz/historie-main>

<https://lam.litomysl.cz/objekt/03-1221a-mestsky-bazen>

<https://liberec-reichenberg.net/stavby/karta/nazev/16-mestske-lazne>

<https://magazin.aktualne.cz/bydleni/lazne/>

<http://www.ou.edu/class/arch4443/50's%20Minimalism/50Minimalism.htm>

<https://www.palacymca.cz/o-nas>

<https://pamatkovykatolog.cz/mestsky-plavecky-stadion-18403472>

<http://www.snhk.cz/aktuality/80-let-mestskych-lazni>

<http://usti-aussig.net/stavby/karta/nazev/96-vrbenskeho-lazne>

<https://zabrdky.sportujemevbrne.cz/koupaliste-galerie>

<https://www.zlin.eu/zimni-lazne-1950-cl-365.html>

Seznam použitých zkratek

NA – Národní archiv

NM – národní muzeum

FINA – Fédération Internationale de Natation

LEN – Ligue Européene de Natation

ČsAPS – Československý amatérský plavecký svaz

ČAPS – Český amatérský plavecký svaz

SAPS – Slovenský amatérský plavecký svaz

VdDS – Verband der Deutscher Schwimmverein

DTJ – Dělnická tělovýchovná jednota

ČOS – Česká obec sokolská

SVTVS – Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport

ČSTV – Československý svaz tělesné výchovy

YMCA – Young Men's Christian Association

Obrazová příloha – seznam

Obr. 1 Lázně Koruna, Praha 1925, fotografie. Zdroj: <https://koruna-palace.cz/historie-main>.

Obr. 2 Václav Kolátor, Úvodní strana zápisní knihy Českého amateurského plaveckého svazu, kresba, Praha 1919. Zdroj: Národní archiv, fond č. 516, Československý amatérský plavecký svaz, Zápisy z valných hromad, výborových schůzí a schůzí přípravného výboru 1918-1922, inv. č. 1, karton 1.

Obr. 3 Václav Kolátor, Vlajka Českého amateurského plaveckého svazu, kresba, Praha 1919. Zdroj: Národní archiv, fond č. 516, Československý amatérský plavecký svaz, Zápisy z valných hromad, výborových schůzí a schůzí přípravného výboru 1918-1922, inv. č. 1, karton 1.

Obr. 4 Bazén v Klimentské ulici, Praha 1927, fotografie.
Zdroj: <https://magazin.aktualne.cz/bydleni/lazne/>.

Obr. 5 Lázeňský dům Josepha Ferra, 1781. Zdroj: Thomas van Leeuwen, *The Springboard in the Pond: An Intimate History of the Swimming Pool*, Massachusetts 2000.

Obr. 6 Václav Kolátor, Bazén pod Barrandovem, Praha 1930, fotografie. Zdroj: <http://www.barrandov1928.cz/index.php/photos/album/13.html>.

Obr. 7 František Albert Libra, Koupaliště v Rakovníku, Rakovník 1934, pohlednice. Zdroj: Andrea Turjanicová, *Koupaliště jako architektonický úkol. Venkovní koupaliště v české architektuře dvacátých až čtyřicátých let 20. století* (diplomní práce), Ústav pro dějiny umění FFUK, Praha 2009.

Obr. 8 František Albert Libra, Koupaliště v Rakovníku, Rakovník 1934, pohlednice. Zdroj: Andrea Turjanicová, *Koupaliště jako architektonický úkol. Venkovní koupaliště v české architektuře dvacátých až čtyřicátých let 20. století* (diplomní práce), Ústav pro dějiny umění FFUK, Praha 2009.

Obr. 9 Bohuslav Fuchs, Městské lázně v Brně – Zábrdovicích, Brno 1931-1932, fotografie. Zdroj: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c344-mestske-lazne-v-zabrdovicich>.

Obr. 10 Bohuslav Fuchs, Městské lázně v Brně – Zábrdovicích, Brno 1931-1932, fotografie. Zdroj: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c344-mestske-lazne-v-zabrdovicich>.

- Obr. 11** Bohuslav Fuchs, Městské lázně v Brně – Zábrdovicích, Brno 1931-1932, fotografie. Zdroj: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c344-mestske-lazne-v-zabrdovicich>.
- Obr. 12** Bohuslav Fuchs, Městské lázně v Brně – Zábrdovicích, Brno 1931-1932, fotografie. Zdroj: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c344-mestske-lazne-v-zabrdovicich>.
- Obr. 13** Bohuslav Fuchs, Městské lázně v Brně – Zábrdovicích, Brno 1931-1932, fotografie. Zdroj: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c344-mestske-lazne-v-zabrdovicich>.
- Obr. 14** Bohuslav Fuchs, Městské lázně v Brně – Zábrdovicích, Brno 1931-1932, fotografie. Zdroj: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c344-mestske-lazne-v-zabrdovicich>.
- Obr. 15** Bohuslav Fuchs, Městské lázně v Brně – Zábrdovicích Brno 1931-1932, současný stav, fotografie. Zdroj: <https://zabrdky.sportujemevbrne.cz/koupaliste-galerie>.
- Obr. 16** Bohuslav Fuchs, Městské lázně v Brně – Zábrdovicích, Brno 1931-1932, současný stav, fotografie. Zdroj: <https://zabrdky.sportujemevbrne.cz/koupaliste-galerie>.
- Obr. 17** Bohuslav Fuchs, Městské lázně v Brně – Zábrdovicích, Brno 1931-1932, současný stav, fotografie. Zdroj: <https://zabrdky.sportujemevbrne.cz/koupaliste-galerie>.
- Obr. 18** Bohuslav Fuchs, Městské lázně v Brně – Zábrdovicích, Brno 1931-1932, fotografie. Zdroj: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c344-mestske-lazne-v-zabrdovicich>.
- Obr. 19** Bohuslav Fuchs, Městské lázně v Brně – Zábrdovicích, Brno 1931-1932, fotografie. Zdroj: <https://www.bam.brno.cz/objekt/c344-mestske-lazne-v-zabrdovicich>.
- Obr. 20** Bohuslav Fuchs, Městské lázně v Brně – Zábrdovicích vlnobití, Brno 1931-1932, současný stav, fotografie. Zdroj: <https://zabrdky.sportujemevbrne.cz/koupaliste-galerie>.
- Obr. 21** Peter Paul Brang, Městské lázně v Ústí nad Labem, Ústí nad Labem 1907-1908, fotografie. Foto: Jana Kiesewetterová.
- Obr. 22** Peter Paul Brang, Městské lázně v Ústí nad Labem, Ústí nad Labem 1907-1908, fotografie. Zdroj: Jana Kiesewetterová.
- Obr. 23** Peter Paul Brang, Městské lázně v Liberci, Liberec 1900-1902, fotografie. Zdroj: <https://liberec-reichenberg.net/stavby/karta/nazev/16-mestske-lazne>.
- Obr. 24** Peter Paul Brang, Městské lázně v Liberci, Liberec 1900-1902, fotografie. Zdroj: <https://liberec-reichenberg.net/stavby/karta/nazev/16-mestske-lazne>.

Obr. 25 Peter Paul Brang, Městské lázně v Liberci, Liberec 1900-1902, fotografie.
Zdroj: <https://liberec-reichenberg.net/stavby/karta/nazev/16-mestske-lazne>.

Obr. 26 Karel Novotný, Jiří Buček, Přestavba městských lázní v Liberci na galerii, Liberec 2011-2013, fotografie. Zdroj: <https://www.archiweb.cz/b/oblastni-galerie-v-liberci-revitalizace-mestskych-lazni-na-galerijni-objekt>.

Obr. 27 Karel Novotný, Jiří Buček, Přestavba městských lázní v Liberci na galerii, Liberec 2011-2013, fotografie. Zdroj: <https://www.archiweb.cz/b/oblastni-galerie-v-liberci-revitalizace-mestskych-lazni-na-galerijni-objekt>.

Obr. 28 František Krásný, Tyršův dům v Praze – bazén, Praha 1922-1925, fotografie.
Zdroj: Rostislav Švácha (ed.), *Naprej! Česká sportovní architektura 1567-2012*, Praha 2012.

Obr. 29 Eduard Hnilička, Palác YMCA – bazén, Praha 1928, fotografie. Foto: Jana Kiesewetterová.

Obr. 30 Plavecký stadion pro Olympijské hry v Los Angeles v roce 1932, pohlednice.
Zdroj: <https://www.hippostcard.com/listing/1932-los-angeles-olympics-postcard-air-view-olympic-swimming-stadium-unused/13013942>.

Obr. 31 Paul Brockardt, Schichtovi lázně v Ústí nad Labem – otevíratelná jižní prosklená stěna, Ústí nad Labem 1930-1931, fotografie. Zdroj: <http://usti-aussig.net/stavby/karta/nazev/96-vrbenskeho-lazne>.

Obr. 32 Kryté lázně Stuttgart – Heslach, Stuttgart 1929, fotografie. Zdroj: https://www.leo-bw.de/web/guest/detail-gis/-/Detail/details/DOKUMENT/lmz_bilddatenbank_02/LMZ006192/Stuttgart+Hallenbad+Heslach+1929.

Obr. 33 Václav Kolátor, Bazén pod Barrandovem, Praha 1930, fotografie. Zdroj: <https://www.prostor-ad.cz/pruvodce/okolobrd/barrand/terasy.htm>.

Obr. 34 Kenzo Tange, Yoyogi center Tokio, Tokio 1960-1961.
Zdroj: <http://www.constructionmanagemagazine.com/news/ar3up-a0nd-ae1com-ta6ke-gold-tok3yo-olympics/>.

Obr. 35 Matthew Nowicki, Dorton Arena, Raleigh 1950, fotografie.

Zdroj: <http://www.ou.edu/class/arch4443/50's%20Minimalism/50Minimalism.htm>.

Obr. 36 Oldřich Liska, Městské lázně v Hradci Králové, Hradec Králové 1932-1933, fotografie. Zdroj: Rostislav Švácha (ed.), *Naprej! Česká sportovní architektura 1567-2012*, Praha 2012.

Obr. 37 Oldřich Liska, Městské lázně v Hradci Králové, Hradec Králové 1932-1933, půdorys. Zdroj: Rostislav Švácha (ed.), *Naprej! Česká sportovní architektura 1567-2012*, Praha 2012.

Obr. 38 Oldřich Liska, Městské lázně v Hradci Králové, Hradec Králové 1932-1933 – závody, fotografie. Zdroj: <http://www.snhk.cz/aktuality/80-let-mestських-lazni>.

Obr. 39 Oldřich Liska, Městské lázně v Hradci Králové, Hradec Králové 1932-1933, fotografie. Zdroj: <https://www.archiweb.cz/news/kralovehradecky-architekt-a-urbanista-oldrich-liska>.

Obr. 40 Oldřich Liska, Městské lázně v Hradci Králové, Hradec Králové 1932-1933, přestavba na akvapark, fotografie. Foto: Jana Kiesewetterová.

Obr. 41 Vladimír Karfík Městské lázně ve Zlíně, Zlín 1946-1952, fotografie. Zdroj: <https://www.zlin.eu/zimni-lazne-1950-cl-365.html>.

Obr. 42 Vladimír Karfík Městské lázně ve Zlíně, Zlín 1946-1952. Zdroj: <https://www.zlin.eu/zimni-lazne-1950-cl-365.html>.

Obr. 43 Vladimír Karfík Městské lázně ve Zlíně, Zlín 1946-1952, fotografie. Foto: Jana Kiesewetterová.

Obr. 44 Vladimír Karfík Městské lázně ve Zlíně, Zlín 1946-1952, fotografie. Foto: Jana Kiesewetterová.

Obr. 45 Jiří Kotásek, Plavecký bazén, Zlín 1984, fotografie. Foto: Jana Kiesewetterová.

Obr. 46 Jaroslav Nováček – Jan Kapitán, Plavecký bazén, Olomouc 1959-1964, stavba fotografie. Zdroj: <https://www.olterm.cz/plavecky-bazen/fotogalerie>.

Obr. 47 Jaroslav Nováček – Jan Kapitán, Plavecký bazén, Olomouc 1959-1964, fotografie. Foto: Jana Kiesewetterová.

Obr. 48 Jaroslav Nováček – Jan Kapitán, Plavecký bazén, Olomouc 1959-1964, fotografie. Foto: Jana Kiesewetterová.

Obr. 49 Jaroslav Nováček – Jan Kapitán, Plavecký bazén, Olomouc 1959-1964, fotografie. Foto: Jana Kiesewetterová.

Obr. 50 Richard Podzemný – Gustav Kuchař, Plavecký stadion v Praze – Podolí, Praha 1958-1965, fotografie. Foto: Jana Kiesewetterová.

Obr. 51 Richard Podzemný – Gustav Kuchař, Plavecký stadion v Praze – Podolí, Praha 1958-1965, fotografie. Foto: Jana Kiesewetterová.

Obr. 52 Richard Podzemný – Gustav Kuchař, Plavecký stadion v Praze – Podolí, Praha 1958-1965, fotografie. Foto: Jana Kiesewetterová.

Obr. 53 Richard Podzemný – Gustav Kuchař, Plavecký stadion v Praze – Podolí, Praha 1958-1965, fotografie. Foto: Jana Kiesewetterová.

Obr. 54 Richard Podzemný – Gustav Kuchař, Plavecký stadion v Praze – Podolí, Praha 1958-1965, fotografie. Foto: Jana Kiesewetterová.

Obr. 55 Richard Podzemný – Gustav Kuchař, Plavecký stadion v Praze – Podolí, Praha 1958-1965, fotografie. Foto: Jana Kiesewetterová.

Obr. 56 Richard Podzemný – Gustav Kuchař, Plavecký stadion v Praze – Podolí, Praha 1958-1965, fotografie. Foto: Jana Kiesewetterová.

Obr. 57 Bohumil Böhm, Plavecký stadion v Českých Budějovicích, České Budějovice 1958-1971, fotografie. Foto: Jana Kiesewetterová.

Obr. 58 Bohumil Böhm, Plavecký stadion v Českých Budějovicích, České Budějovice 1958-1971, fotografie. Foto: Jana Kiesewetterová.

Obr. 59 Bohumil Böhm, Plavecký stadion v Českých Budějovicích, České Budějovice 1958-1971, fotografie.

Zdroj: <http://www.archindex.cz/indexdcma.php?ZobrazDiloDcma=3&Ax=0&Nadpis=Stavby&NeMapu=1&Neobsah=1&NeRegiomenu=1&NePoukazky=1>.

Obr. 60 Bohumil Böhm, Plavecký stadion v Českých Budějovicích, České Budějovice 1958-1971, příčný řez.

Zdroj: <http://www.archindex.cz/indexdcma.php?ZobrazDiloDcma=3&Ax=0&Nadpis=Stavby&NeMapu=1&Neobsah=1&NeRegiomenu=1&NePoukazky=1>.

Obr. 61 Otakar Oplatek – Ferdinand Lederer, Plavecký stadion v Brně – Za Lužánkami, Brno 1969-1980, fotografie. Zdroj: Výstava ve vestibulu plaveckého stadionu.

Obr. 62 Otakar Oplatek – Ferdinand Lederer, Plavecký stadion v Brně – Za Lužánkami, Brno 1969-1980, fotografie. Zdroj: Výstava ve vestibulu plaveckého stadionu.

Obr. 63 Otakar Oplatek – Ferdinand Lederer, Plavecký stadion v Brně – Za Lužánkami, Brno 1969-1980, fotografie. Foto: Jana Kiesewetterová.

Obr. 64 Otakar Oplatek – Ferdinand Lederer, Plavecký stadion v Brně – Za Lužánkami, Brno 1969-1980, fotografie. Foto: Jana Kiesewetterová.

Obr. 65 Otakar Oplatek – Ferdinand Lederer, Plavecký stadion v Brně – Za Lužánkami, Brno 1969-1980, fotografie. Foto: Jana Kiesewetterová.

Obr. 66 František Šaman, Plavecký bazén v Novém Jičíně, Nový Jičín 1970, fotografie. Zdroj: *Architektura ČSR*, 1976, s. 361-367.

Obr. 67 František Šaman, Plavecký bazén v Novém Jičíně, Nový Jičín 1970, fotografie. Foto: Jana Kiesewetterová.

Obr. 68 František Šaman, Plavecký bazén v Novém Jičíně, Nový Jičín 1970, fotografie. Foto: Jana Kiesewetterová.

Obr. 69 František Šaman, Plavecký bazén v Novém Jičíně, Nový Jičín 1970, fotografie. Foto: Jana Kiesewetterová.

Obr. 70 František Šaman, Plavecký bazén v Novém Jičíně, Nový Jičín 1970, fotografie. Foto: Jana Kiesewetterová.

Obr. 71 Jiří Eisenreich, Městské lázně v Chomutově, Chomutov 1967-1980, fotografie. Zdroj: <https://www.facebook.com/L%C3%A1zn%C4%9B-Chomutov-832255946822510/>.

Obr. 72 Jiří Eisenreich, Městské lázně v Chomutově, Chomutov 1967-1980, fotografie.
Zdroj:<https://www.facebook.com/L%C3%A1zn%C4%9B-Chomutov-832255946822510/>.

Obr. 73 Jiří Eisenreich, Městské lázně v Chomutově, Chomutov 1967-1980, fotografie.
Zdroj:<https://www.facebook.com/L%C3%A1zn%C4%9B-Chomutov-832255946822510/>.

Obr. 74 Jiří Eisenreich, Městské lázně v Chomutově, Chomutov 1967-1980, fotografie.
Zdroj:<https://www.facebook.com/L%C3%A1zn%C4%9B-Chomutov-832255946822510/>.

Obr. 75 Jiří Eisenreich, Městské lázně v Chomutově, Chomutov 1967-1980, fotografie.
Zdroj:<https://www.facebook.com/L%C3%A1zn%C4%9B-Chomutov-832255946822510/>.

Obr. 76 Jiří Eisenreich, Městské lázně v Chomutově, Chomutov 1967-1980, fotografie.
Zdroj:<https://www.facebook.com/L%C3%A1zn%C4%9B-Chomutov-832255946822510/>.

Obr. 77 Pavel Švancer, Plavecký bazén v Liberci, Liberec 1967-1985, fotografie.
Foto: Jana Kiesewetterová.

Obr. 78 Pavel Švancer, Plavecký bazén v Liberci, Liberec 1967-1985, fotografie.
Foto: Jana Kiesewetterová.

Obr. 79 Pavel Švancer, Plavecký bazén v Liberci, Liberec 1967-1985, fotografie.
Foto: Jana Kiesewetterová.

Obr. 80 Pavel Švancer, Plavecký bazén v Liberci, Liberec 1967-1985, fotografie.
Foto: Jana Kiesewetterová.

Obr. 81 Pavel Švancer, Plavecký bazén v Liberci, Liberec 1967-1985, fotografie.
Foto: Jana Kiesewetterová.

Obr. 82 Antonín Buchta, Plavecký stadion Ostrava – Poruba, Ostrava 1881-1887, fotografie. Foto: Jana Kiesewetterová.

Obr. 83 Antonín Buchta, Plavecký stadion Ostrava – Poruba, Ostrava 1881-1887, fotografie. Foto: Jana Kiesewetterová.

Obr. 84 Antonín Buchta, Plavecký stadion Ostrava – Poruba, Ostrava 1881-1887, fotografie. Foto: Jana Kiese Wetterová.

Obr. 85 Antonín Buchta, Plavecký stadion Ostrava – Poruba, Ostrava 1881-1887, fotografie. Foto: Jana Kiese Wetterová.

Obr. 86 Antonín Buchta, Plavecký stadion Ostrava – Poruba, Ostrava 1881-1887, fotografie. Foto: Jana Kiese Wetterová.

Obr. 87 Antonín Buchta, Plavecký stadion Ostrava – Poruba, Ostrava 1881-1887, fotografie. Foto: Jana Kiese Wetterová.

Obr. 88 Antonín Buchta, Plavecký stadion Ostrava – Poruba, Ostrava 1881-1887, fotografie. Foto: Jana Kiese Wetterová.

Obr. 89 Antonín Buchta, Plavecký stadion Ostrava – Poruba, Ostrava 1881-1887, fotografie. Foto: Jana Kiese Wetterová.

Obr. 90 Eduarda Schleger – Lukáš Liesler, Městský bazén v Tachově, Tachov 1983-1990, fotografie. Foto: Jana Kiese Wetterová.

Obr. 91 Eduarda Schleger – Lukáš Liesler, Městský bazén v Tachově, Tachov 1983-1990, fotografie. Foto: Jana Kiese Wetterová.

Obr. 92 Eduarda Schleger – Lukáš Liesler, Městský bazén v Tachově, Tachov 1983-1990, fotografie. Foto: Jana Kiese Wetterová.

Obr. 93 Eduarda Schleger – Lukáš Liesler, Městský bazén v Tachově, Tachov 1983-1990, fotografie. Foto: Jana Kiese Wetterová.

Obr. 94 Eduarda Schleger – Lukáš Liesler, Městský bazén v Tachově, Tachov 1983-1990, fotografie. Foto: Jana Kiese Wetterová.

Obr. 95 Eduarda Schleger – Lukáš Liesler, Městský bazén v Tachově, Tachov 1983-1990, fotografie. Foto: Jana Kiese Wetterová.

Obr. 96 Atelier DRNH, Městský bazén v Litomyšli, Litomyšl 2006-2010, fotografie. Zdroj: <https://lam.litomysl.cz/objekt/03-1221a-mestsky-bazen>.

Obr. 97 Atelier DRNH, Městský bazén v Litomyšli, Litomyšl 2006-2010, fotografie. Zdroj: <https://lam.litomysl.cz/objekt/03-1221a-mestsky-bazen>.

Obr. 98 Atelier DRNH, Městský bazén v Litomyšli, Litomyšl 2006-2010, fotografie.

Zdroj: <https://lam.litomysl.cz/objekt/03-1221a-mestsky-bazen>.

Obr. 99 Atelier DRNH, Městský bazén v Litomyšli, Litomyšl 2006-2010, fotografie.

Zdroj: <https://lam.litomysl.cz/objekt/03-1221a-mestsky-bazen>.

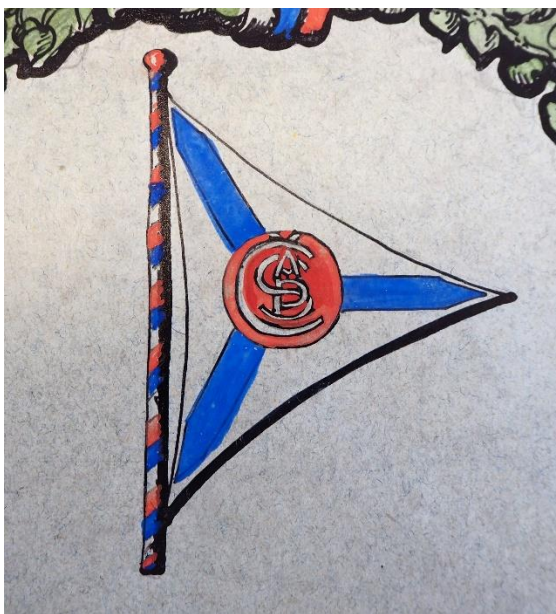
Obrázová příloha

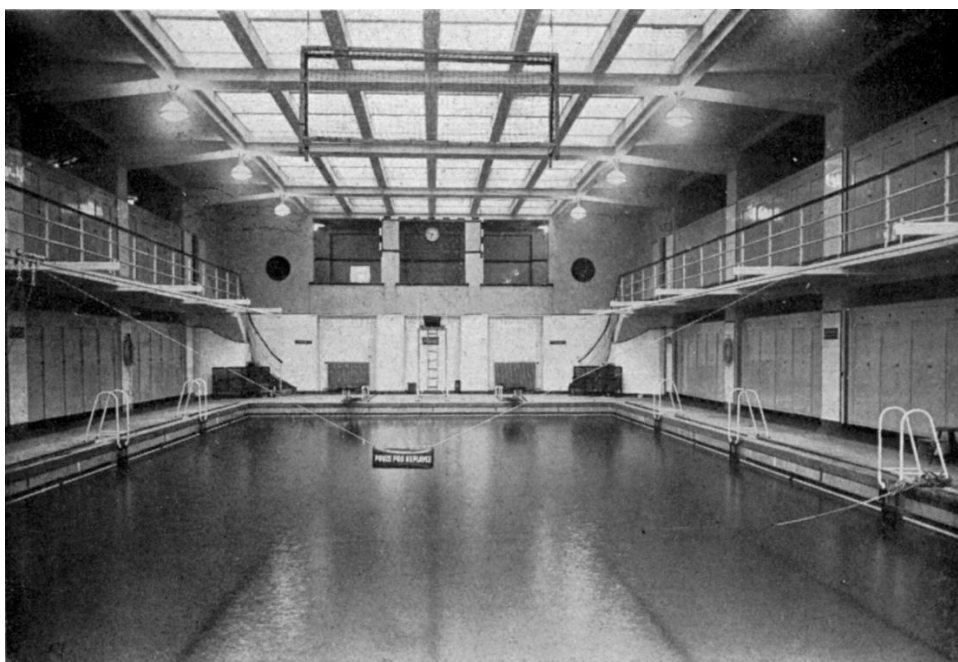
Obr. 1 Lázně Koruna, Praha 1925, fotografie.

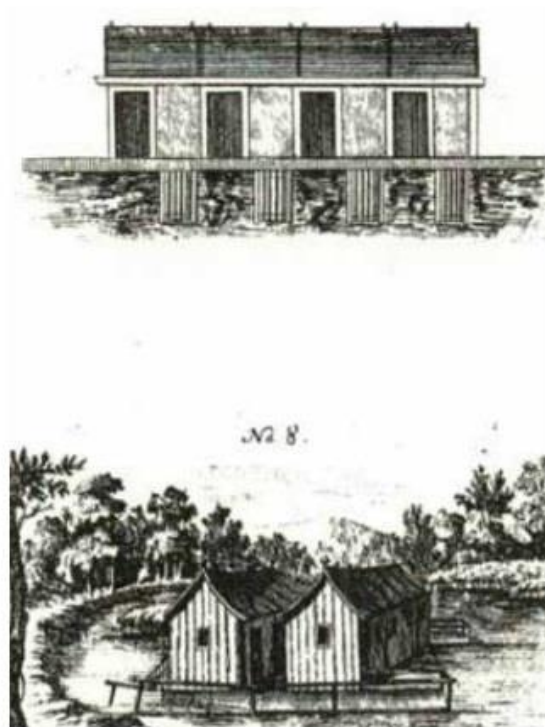
Obr. 2 Václav Kolátor, Úvodní strana zápisní knihy Českého amateurského plaveckého svazu, Praha 1919, kresba.

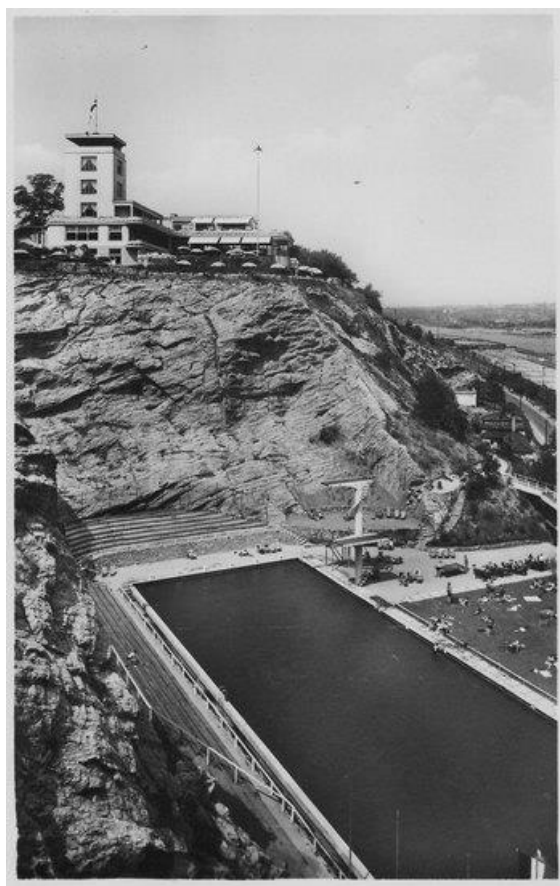
Obr. 3 Václav Kolátor, Vlajka Českého amateurského plaveckého svazu, kresba, Praha 1919.

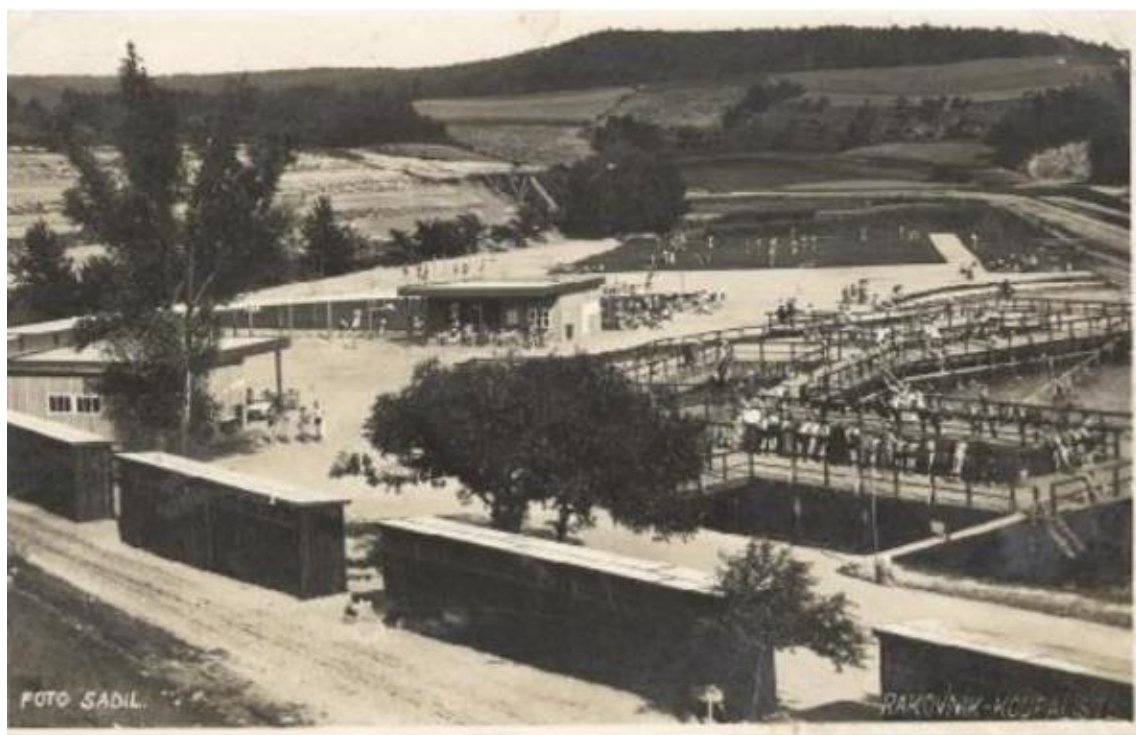
Obr. 4 Bazén v Klimentské ulici, Praha 1927, fotografie.

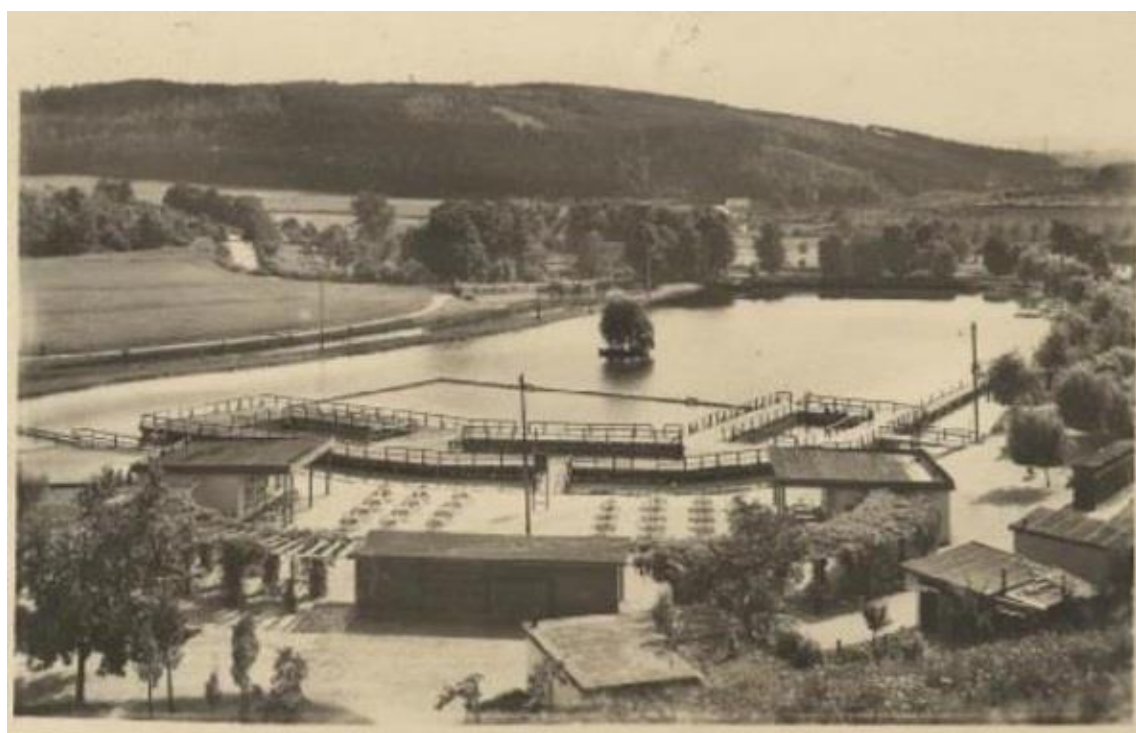
Obr. 5 Lázeňský dům Josepha Ferra, 1781.

Obr. 6 Václav Kolátor, Bazén pod Barrandovem, Praha 1930, fotografie.

Obr. 7 František Albert Libra, Koupaliště v Rakovníku, pohlednice, Rakovník 1934.

Obr. 8 František Albert Libra, Koupaliště v Rakovníku, Rakovník 1934, pohlednice.

Obr. 9 Bohuslav Fuchs, Městské lázně v Brně – Zábrdovicích, Brno 1931-1932, fotografie.

Obr. 10 Bohuslav Fuchs, Městské lázně v Brně – Zábrdovicích, Brno 1931-1932, fotografie.

Obr. 11 Bohuslav Fuchs, Městské lázně v Brně – Zábrdovicích, Brno 1931-1932,
fotografie.

Obr. 12 Bohuslav Fuchs, Městské lázně v Brně – Zábrdovicích, Brno 1931-1932,
fotografie.

Obr. 13 Bohuslav Fuchs, Městské lázně v Brně – Zábrdovicích, Brno 1931-1932, fotografie.

Obr. 14 Bohuslav Fuchs, Městské lázně v Brně – Zábrdovicích, Brno 1931-1932, fotografie.

Obr. 15 Bohuslav Fuchs, Městské lázně v Brně – Zábrdovicích, Brno 1931-1932,
současný stav, fotografie.

Obr. 16 Bohuslav Fuchs, Městské lázně v Brně – Zábrdovicích, Brno 1931-1932,
současný stav, fotografie.

Obr. 17 Bohuslav Fuchs, Městské lázně v Brně – Zábrdovicích, Brno 1931-1932,
současný stav, fotografie.

Obr. 18 Bohuslav Fuchs, Městské lázně v Brně – Zábrdovicích, Brno 1931-1932,
současný stav, fotografie.

Obr. 19 Bohuslav Fuchs, Městské lázně v Brně – Zábrdovicích, Brno 1931-1932, současný stav, fotografie.

Obr. 20 Bohuslav Fuchs, Městské lázně v Brně – Zábrdovicích vlnobití, Brno 1931-1932, současný stav, fotografie.

Obr. 21 Peter Paul Brang, Městské lázně v Ústí nad Labem,
Ústí nad Labem 1907-1908, fotografie.

Obr. 22 Peter Paul Brang, Městské lázně v Ústí nad Labem, Ústí nad Labem 1907-1908,
fotografie

Obr. 23 Peter Paul Brang, Městské lázně v Liberci, Liberec 1900-1902, fotografie.

Obr. 24 Peter Paul Brang, Městské lázně v Liberci, Liberec 1900-1902, fotografie.

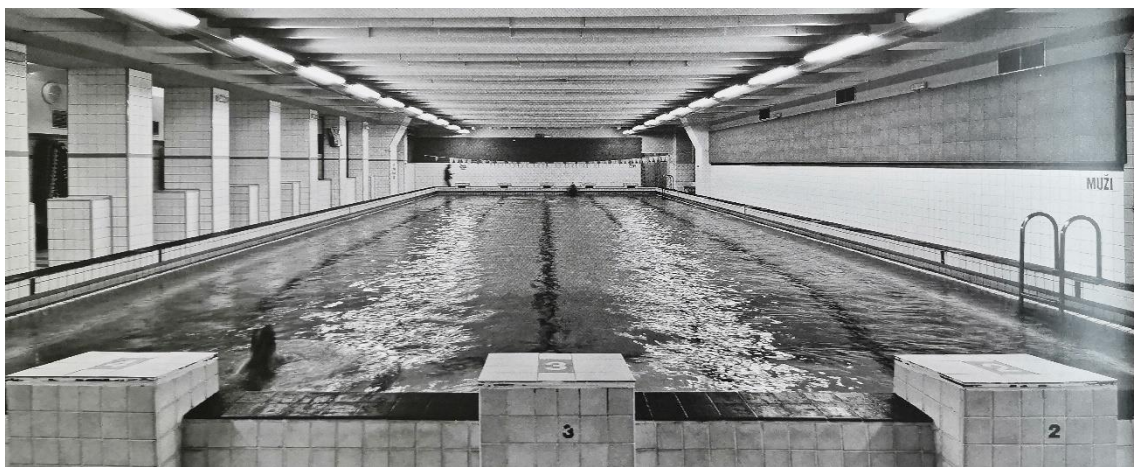
Obr. 25 Peter Paul Branga, Městské lázně v Liberci, Liberec 1900-1902, fotografie.

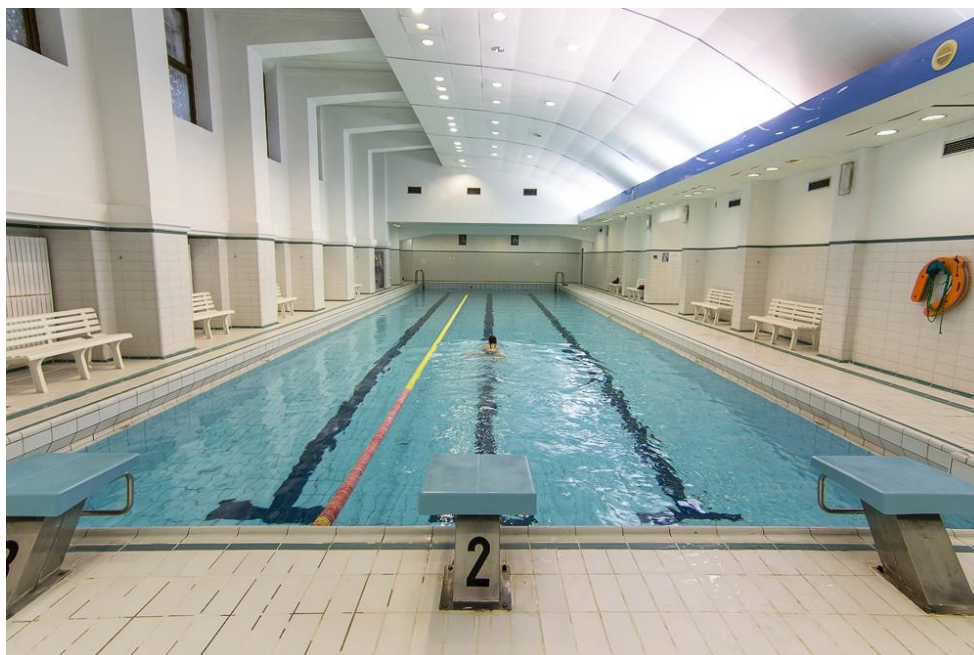
Obr. 26 Karel Novotný, Jiří Buček, Přestavba městských lázní v Liberci na galerii, Liberec 2011-2013, fotografie.

Obr. 27 Karel Novotný, Jiří Buček, Přestavba městských lázní v Liberci na galerii, Liberec 2011-2013, fotografie.

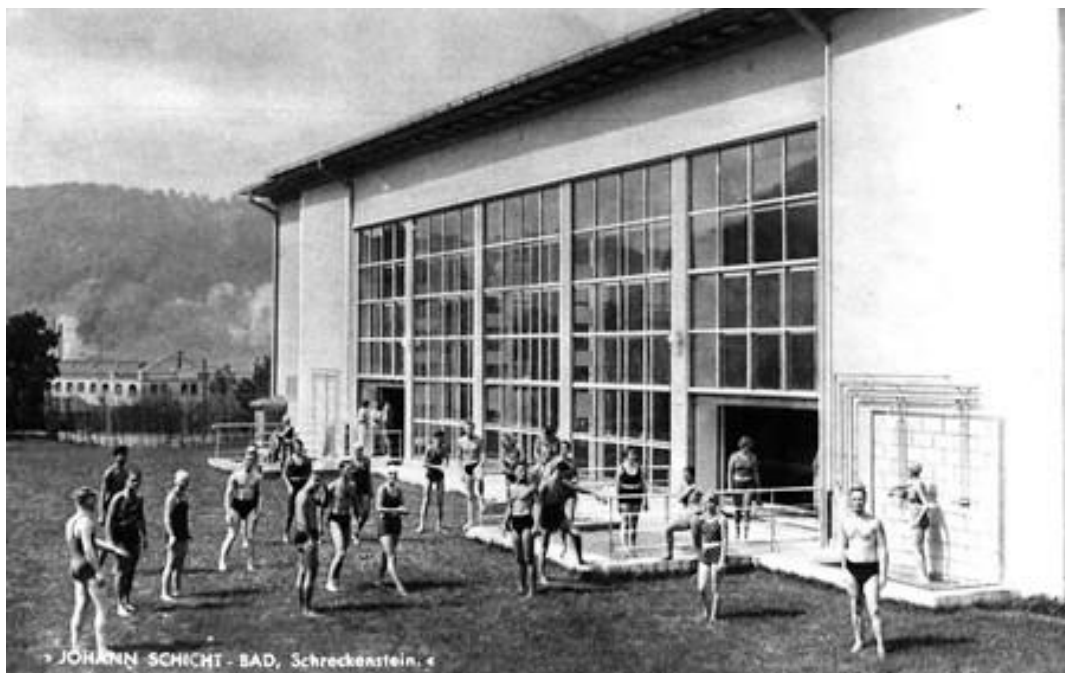
Obr. 28 František Krásný, Tyršův dům v Praze – bazén, Praha 1922-1925, fotografie.

Obr. 29 Eduard Hnilička, Palác YMCA – bazén, Praha 1928, fotografie.

Obr. 30 Plavecký stadion pro Olympijské hry v Los Angeles v roce 1932, pohlednice.

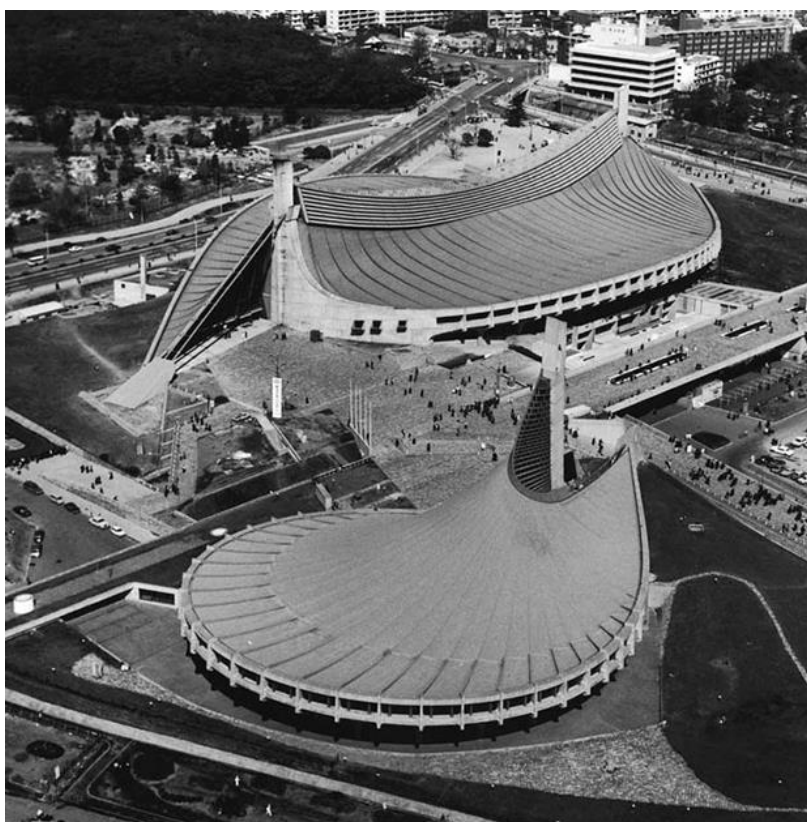
Obr. 31 Paul Brockardt, Schichtovi lázně v Ústí nad Labem – otevíratelná jižní prosklená stěna, Ústí nad Labem 1930-1931, fotografie.

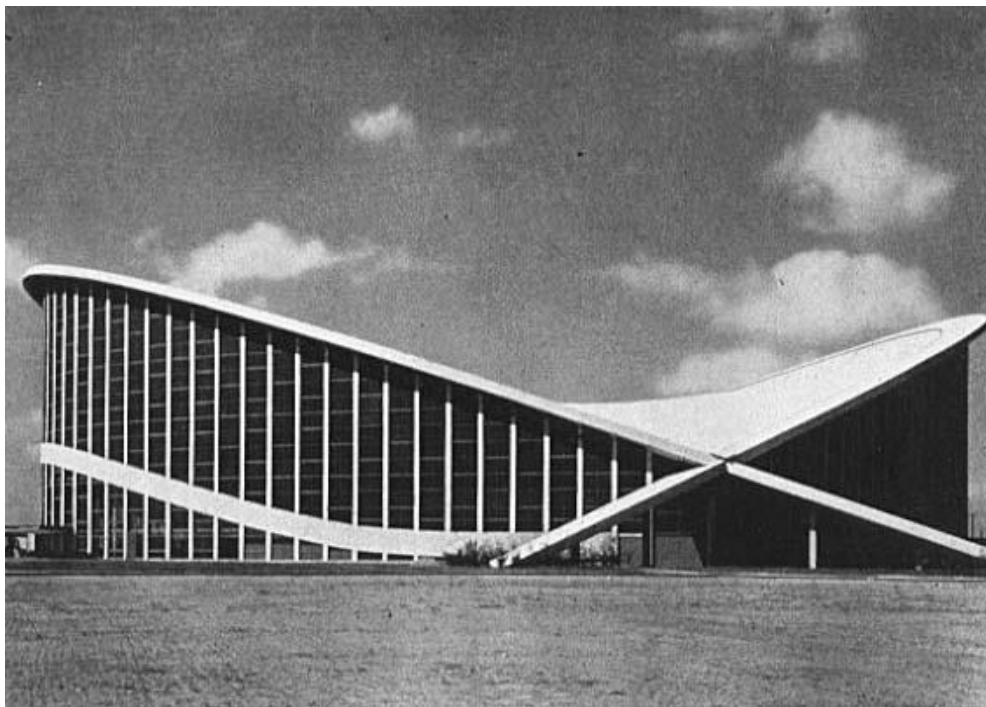
Obr. 32 Kryté lázně Stuttgart – Heslach, Stuttgart 1929, fotografie.

Obr. 33 Václav Kolátor, Bazén pod Barrandovem, Praha 1930, fotografie.

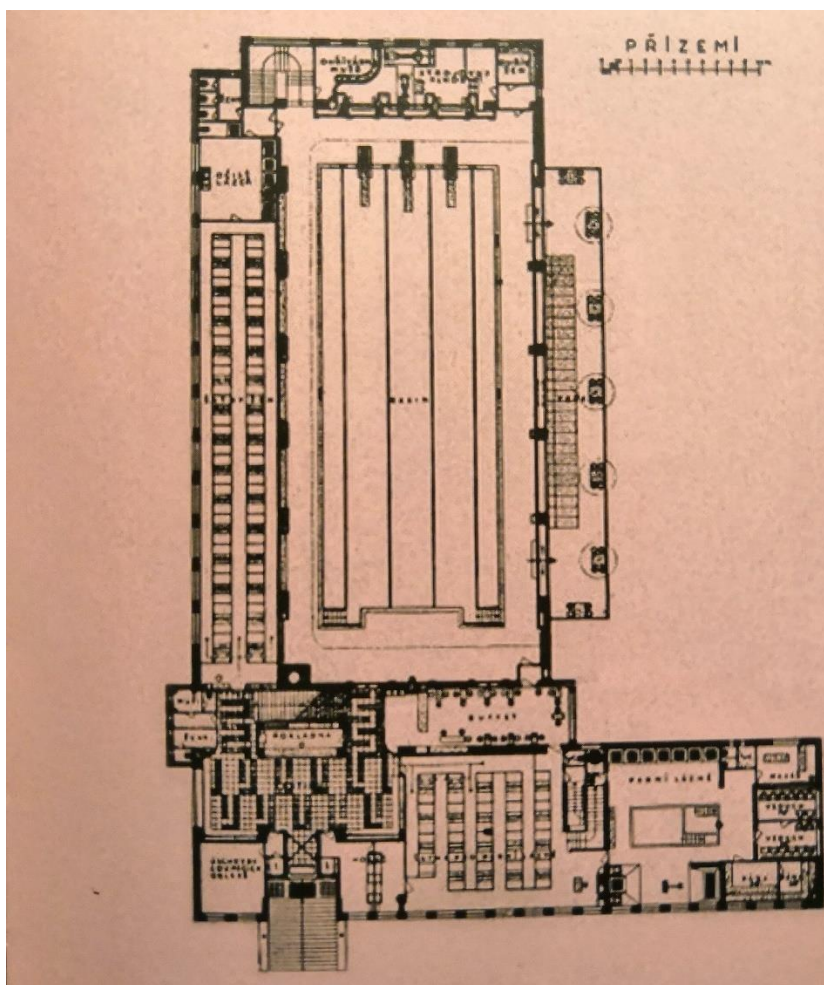
Obr. 34 Kenzo Tange, Yoyogi center, Tokio 1960-1961, fotografie.

Obr. 35 Matthew Nowicki, Dorton Arena, Raleigh 1950, fotografie.

Obr. 36 Oldřich Liska, Městské lázně v Hradci Králové, Hradec Králové 1932-1933, fotografie.

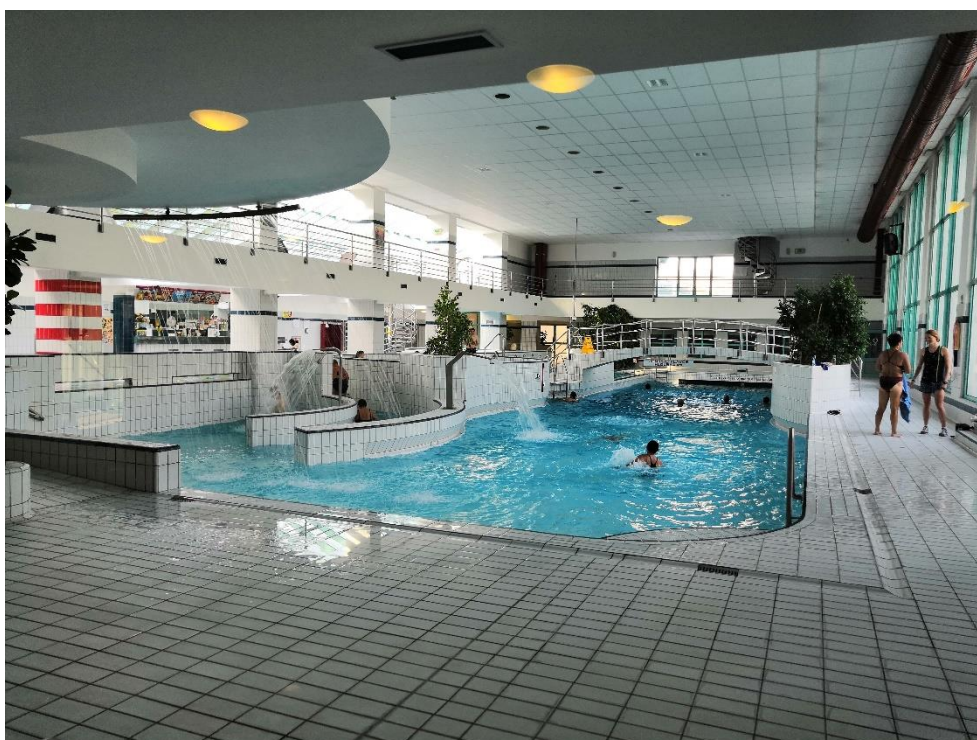
Obr. 37 Oldřich Liska, Městské lázně v Hradci Králové, Hradec Králové 1932-1933, půdorys.

Obr. 38 Oldřich Liska, Městské lázně v Hradci Králové, Hradec Králové 1932-1933 – závody, fotografie

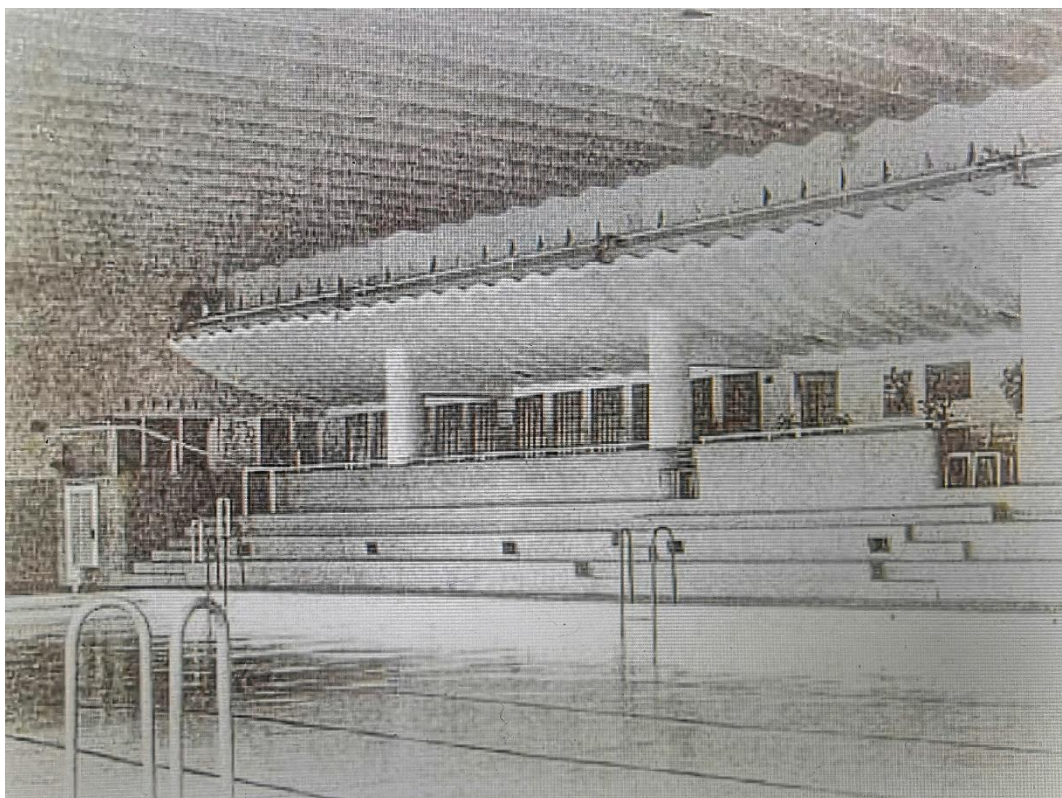
Obr. 39 Oldřich Liska, Městské lázně v Hradci Králové, Hradec Králové 1932-1933, fotografie.

Obr. 40 Oldřich Liska, Městské lázně v Hradci Králové, Hradec Králové 1932-1933, přestavba na akvapark, fotografie.

Obr. 41 Vladimír Karfík Městské lázně ve Zlíně, Zlín 1946-1952, fotografie.

Obr. 42 Vladimír Karfík Městské lázně ve Zlíně, Zlín 1946-1952.

Obr. 43 Vladimír Karfík Městské lázně ve Zlíně, Zlín 1946-1952, fotografie.

Obr. 44 Vladimír Karfík Městské lázně ve Zlíně, Zlín 1946-1952, fotografie.

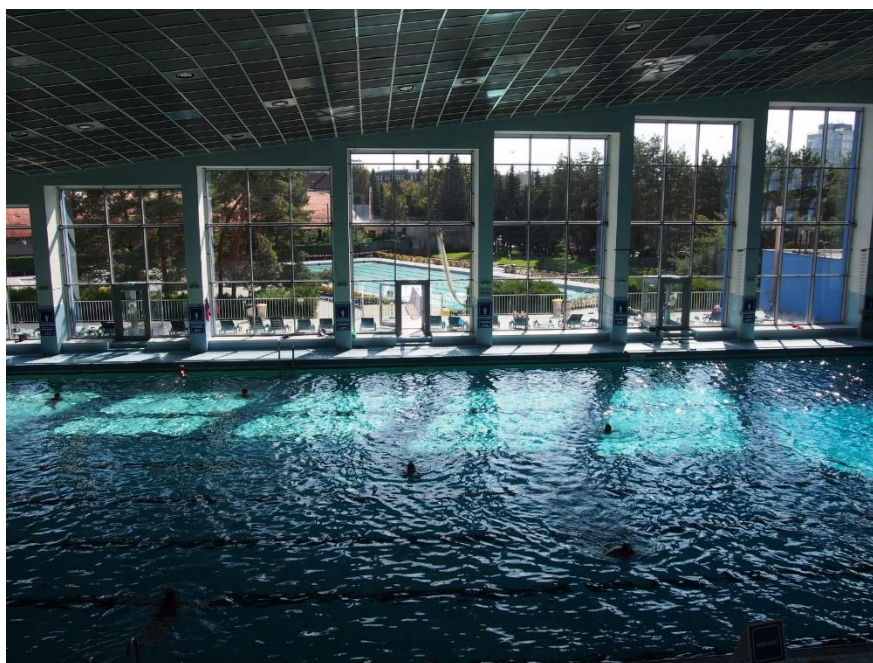
Obr. 45 Jiří Kotásek, Plavecký bazén, Zlín 1984, fotografie.

Obr. 46 Jaroslav Nováček – Jan Kapitán, Plavecký bazén, Olomouc 1959-1964, stavba fotografie.

Obr. 47 Jaroslav Nováček – Jan Kapitán, Plavecký bazén, Olomouc 1959-1964, fotografie.

Obr. 48 Jaroslav Nováček – Jan Kapitán, Plavecký bazén, Olomouc 1959-1964, fotografie.

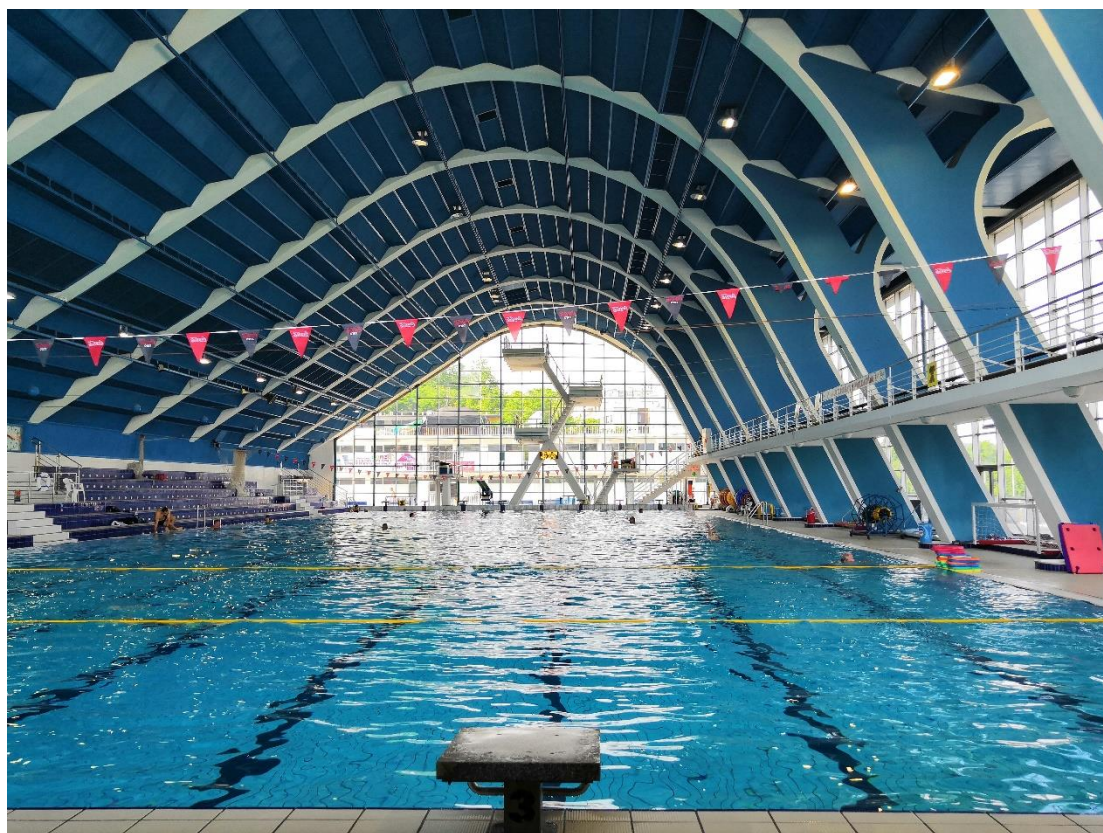
Obr. 49 Jaroslav Nováček – Jan Kapitán, Plavecký bazén, Olomouc 1959-1964
fotografie.

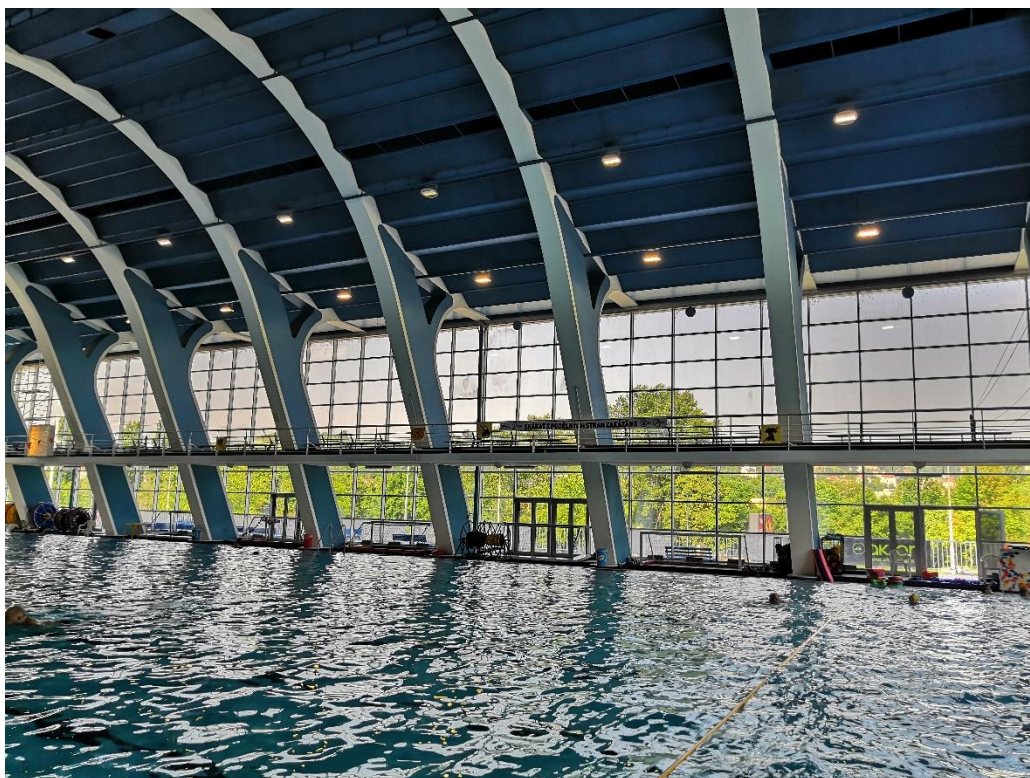
Obr. 50 Richard Podzemný – Gustav Kuchař, Plavecký stadion v Praze – Podolí, Praha
1958-1965, fotografie.

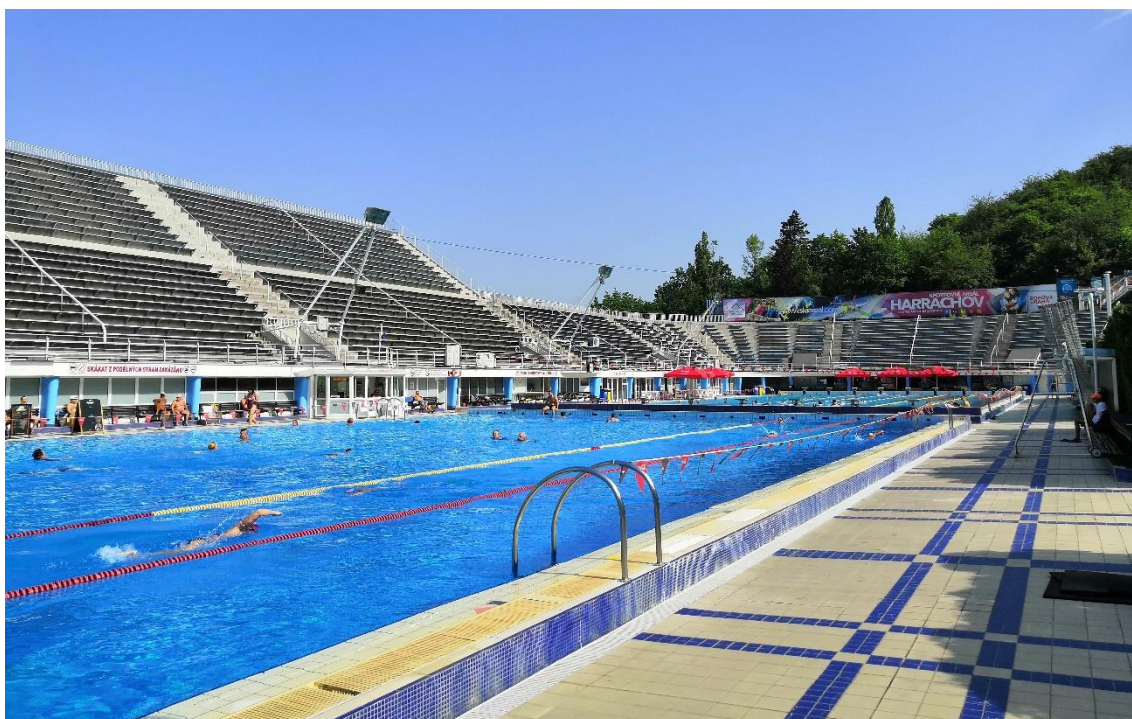
Obr. 51 Richard Podzemný – Gustav Kuchař, Plavecký stadion v Praze – Podolí, Praha
1958-1965, fotografie.

Obr. 52 Richard Podzemný – Gustav Kuchař, Plavecký stadion v Praze – Podolí, Praha
1958-1965, fotografie.

Obr. 53 Richard Podzemný – Gustav Kuchař, Plavecký stadion v Praze – Podolí, Praha
1958-1965, fotografie.

Obr. 54 Richard Podzemný – Gustav Kuchař, Plavecký stadion v Praze – Podolí, Praha
1958-1965, fotografie.

Obr. 56 Richard Podzemný – Gustav Kuchař, Plavecký stadion v Praze – Podolí, Praha
1958-1965, fotografie.

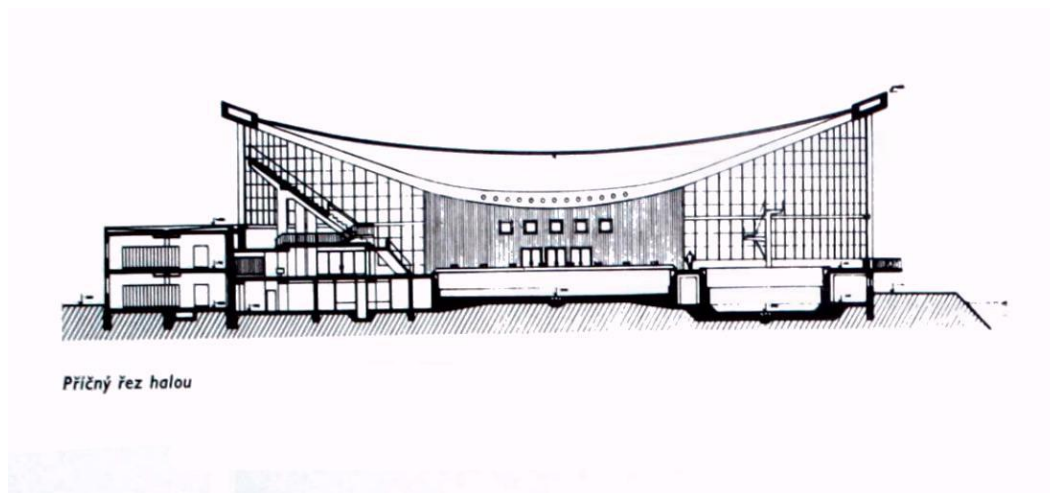
Obr. 57 Bohumil Böhm, Plavecký stadion v Českých Budějovicích, České Budějovice
1958-1971, fotografie.

Obr. 58 Bohumil Böhmm, Plavecký stadion v Českých Budějovicích, České Budějovice
1958-1971, fotografie.

Obr. 59 Bohumil Böhmm, Plavecký stadion v Českých Budějovicích, České Budějovice
1958-1971, fotografie.

Obr. 60 Bohumil Böhm, Plavecký stadion v Českých Budějovicích, České Budějovice
1958-1971, příčný řez.

Obr. 61 Otakar Oplatek – Ferdinand Lederer, Plavecký stadion v Brně – Za Lužánkami,
Brno 1969-1980, fotografie.

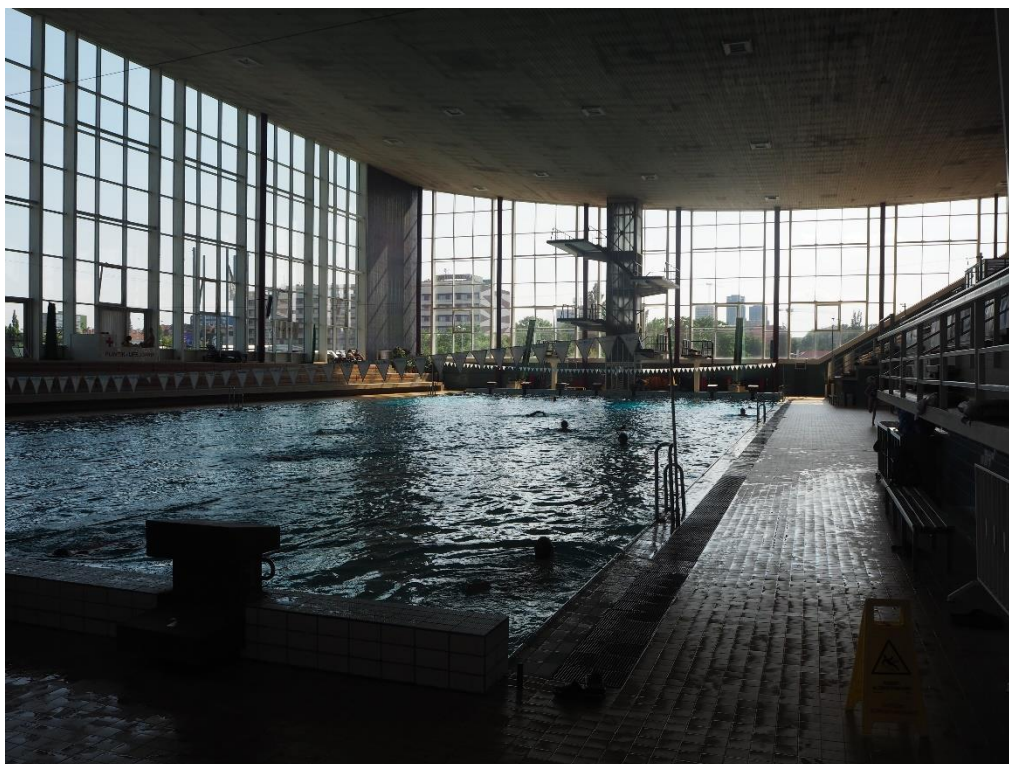
Obr. 62 Otakar Oplatek – Ferdinand Lederer, Plavecký stadion v Brně – Za Lužánkami,
Brno 1969-1980, fotografie.

Obr. 63 Otakar Oplatek – Ferdinand Lederer, Plavecký stadion v Brně – Za Lužánkami,
Brno 1969-1980, fotografie.

Obr. 64 Otakar Oplatek – Ferdinand Lederer, Plavecký stadion v Brně – Za Lužánkami,
Brno 1969-1980, fotografie.

Obr. 65 Otakar Oplatek – Ferdinand Lederer, Plavecký stadion v Brně – Za Lužánkami,
Brno 1969-1980, fotografie.

Obr. 66 František Šaman, Plavecký bazén v Novém Jičíně, Nový Jičín 1970, fotografie.

Obr. 67 František Šaman, Plavecký bazén v Novém Jičíně, Nový Jičín 1970, fotografie.

Obr. 67 František Šaman, Plavecký bazén v Novém Jičíně, Nový Jičín 1970, fotografie.

Obr. 69 František Šaman, Plavecký bazén v Novém Jičíně, Nový Jičín 1970, fotografie.

Obr. 70 František Šaman, Plavecký bazén v Novém Jičíně, Nový Jičín 1970, fotografie.

Obr. 71 Jiří Eisenreich, Městské lázně v Chomutově, Chomutov 1967-1980, fotografie.

Obr. 72 Jiří Eisenreich, Městské lázně v Chomutově, Chomutov 1967-1980, fotografie.

Obr. 73 Jiří Eisenreich, Městské lázně v Chomutově, Chomutov 1967-1980, fotografie.

Obr. 74 Jiří Eisenreich, Městské lázně v Chomutově, Chomutov 1967-1980, fotografie.

Obr. 75 Jiří Eisenreich, Městské lázně v Chomutově, Chomutov 1967-1980, fotografie.

Obr. 76 Jiří Eisenreich, Městské lázně v Chomutově, Chomutov 1967-1980, fotografie.

Obr. 77 Pavel Švancer, Plavecký bazén v Liberci, Liberec 1967-1985, fotografie.

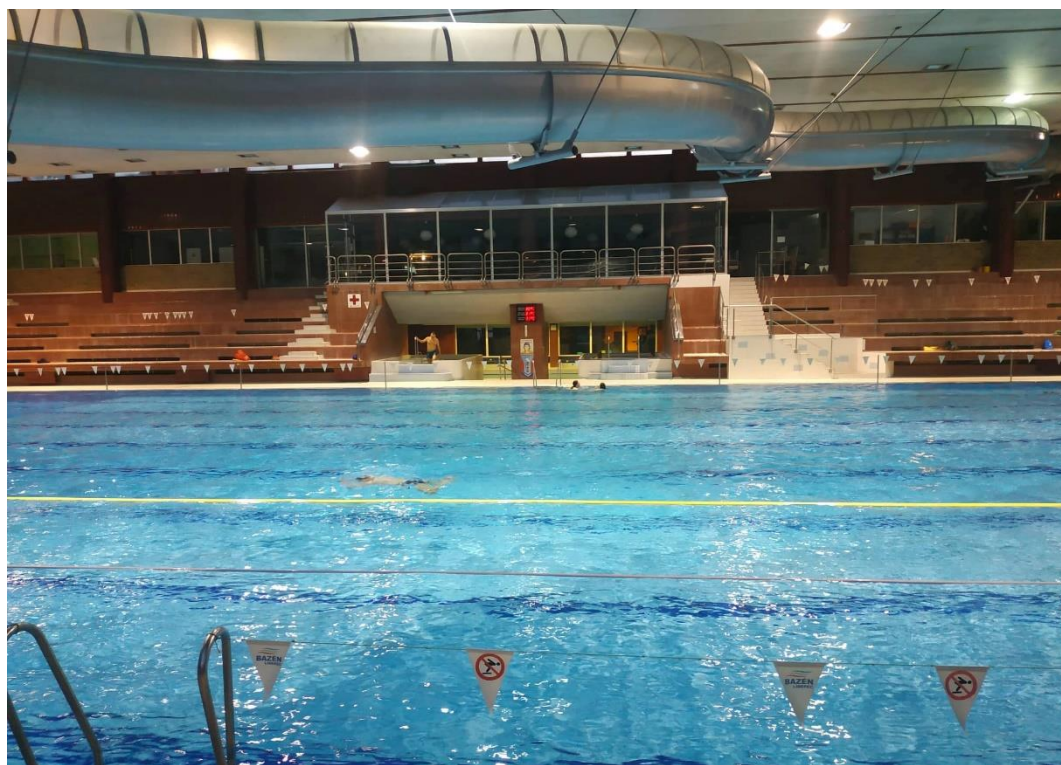
Obr. 78 Pavel Švancer, Plavecký bazén v Liberci, Liberec 1967-1985, fotografie.

Obr. 79 Pavel Švancer, Plavecký bazén v Liberci, Liberec 1967-1985, fotografie.

Obr. 80 Pavel Švancer, Plavecký bazén v Liberci, Liberec 1967-1985, fotografie.

Obr. 81 Pavel Švancer, Plavecký bazén v Liberci, Liberec 1967-1985, fotografie.

Obr. 82 Antonín Buchta, Plavecký stadion Ostrava – Poruba, Ostrava 1881-1887, fotografie.

Obr. 83 Antonín Buchta, Plavecký stadion Ostrava – Poruba, Ostrava 1881-1887, fotografie.

Obr. 84 Antonín Buchta, Plavecký stadion Ostrava – Poruba, Ostrava 1881-1887, fotografie.

Obr. 85 Antonín Buchta, Plavecký stadion Ostrava – Poruba, Ostrava 1881-1887, fotografie.

Obr. 86 Antonín Buchta, Plavecký stadion Ostrava – Poruba, Ostrava 1881-1887,
fotografie.

Obr. 87 Antonín Buchta, Plavecký stadion Ostrava – Poruba, Ostrava 1881-1887,
fotografie.

Obr. 88 Antonín Buchta, Plavecký stadion Ostrava – Poruba, Ostrava 1881-1887,
fotografie.

Obr. 89 Antonín Buchta, Plavecký stadion Ostrava – Poruba, Ostrava 1881-1887,
fotografie.

Obr. 90 Eduarda Schleger – Lukáš Liesler, Městský bazén v Tachově, Tachov 1983-1990, fotografie.

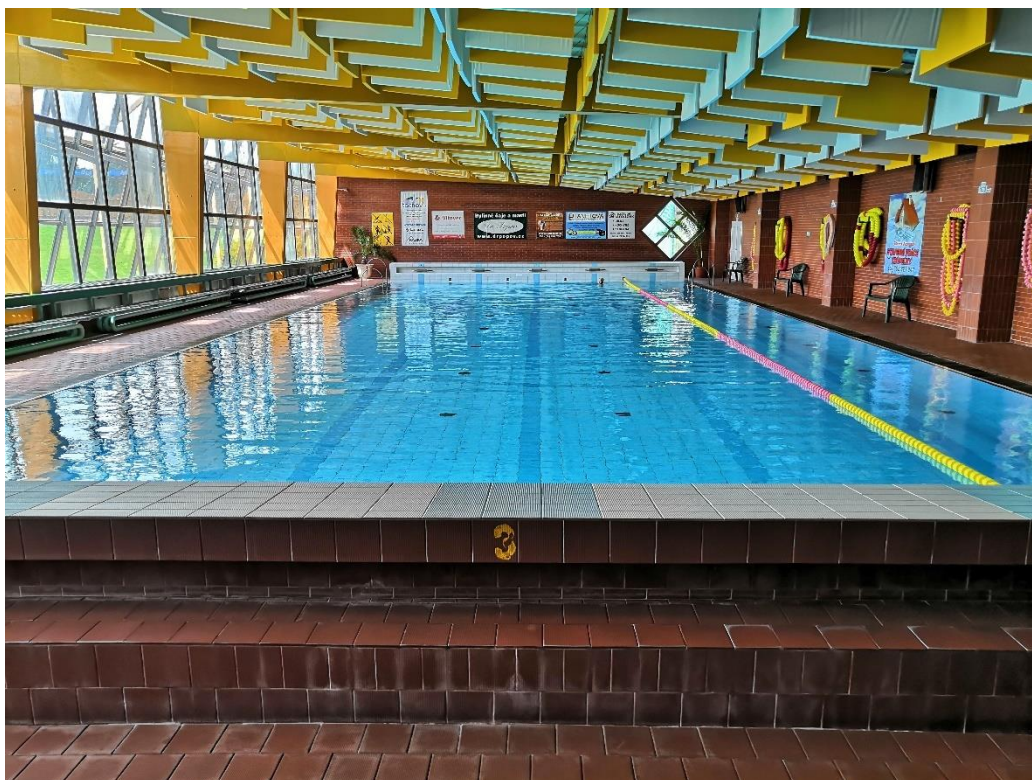
Obr. 91 Eduarda Schleger – Lukáš Liesler, Městský bazén v Tachově, Tachov 1983-1990, fotografie.

Obr. 92 Eduarda Schleger – Lukáš Liesler, Městský bazén v Tachově, Tachov 1983-1990, fotografie.

Obr. 93 Eduarda Schleger – Lukáš Liesler, Městský bazén v Tachově, Tachov 1983-1990, fotografie.

Obr. 94 Eduarda Schleger – Lukáš Liesler, Městský bazén v Tachově, Tachov 1983-1990, fotografie.

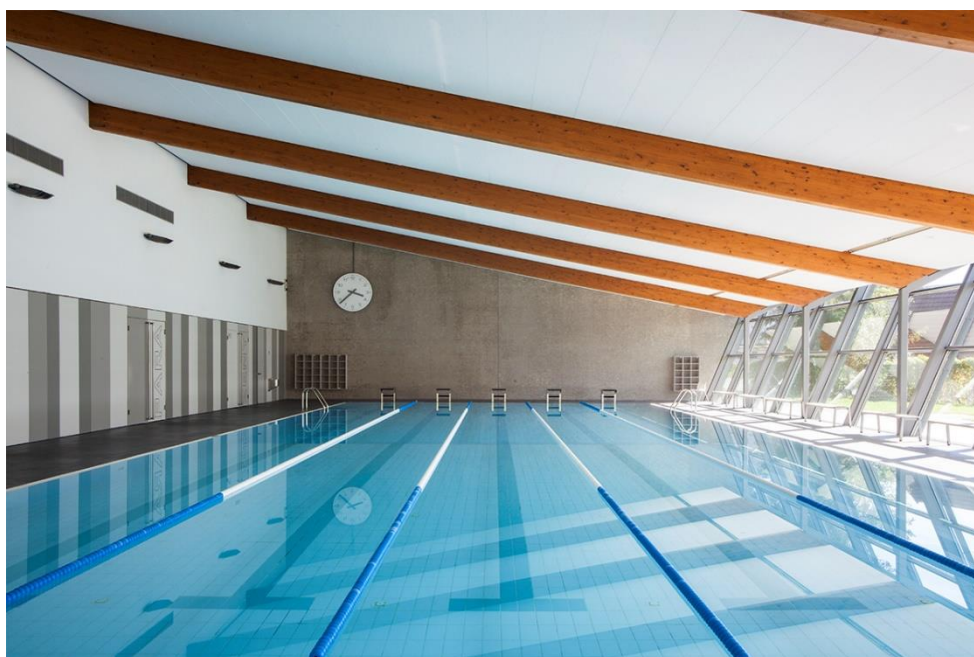
Obr. 95 Eduarda Schleger – Lukáš Liesler, Městský bazén v Tachově, Tachov 1983-1990, fotografie.

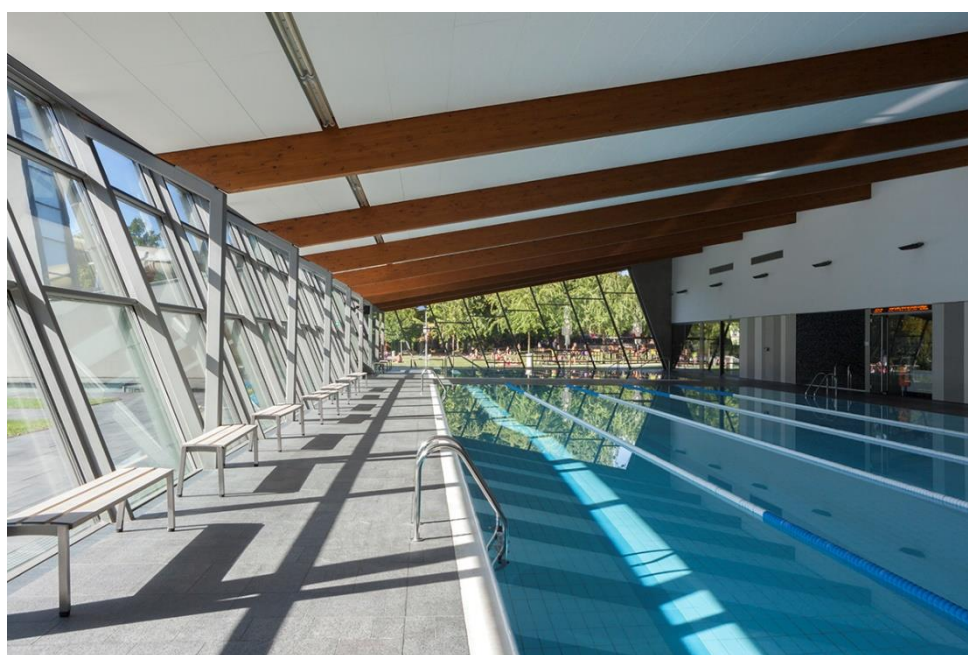
Obr. 96 Atelier DRNH, Městský bazén v Litomyšli, Litomyšl 2006-2010, fotografie.

Obr. 97 Atelier DRNH, Městský bazén v Litomyšli, Litomyšl 2006-2010, fotografie.

Obr. 98 Atelier DRNH, Městský bazén v Litomyšli, Litomyšl 2006-2010, fotografie.

Obr. 99 Atelier DRNH, Městský bazén v Litomyšli, Litomyšl 2006-2010, fotografie.

Anotace

Jméno a příjmení:	Jana Kiesewetterová
Obor:	Dějiny výtvarných umění
Instituce:	Katedra dějin umění, Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci
Vedoucí práce:	prof. PhDr. Rostislav Švácha, CSc.
Rok obhajoby:	2019

Název práce:	Architektura krytých plaveckých bazénů na území České republiky
Název v angličtině:	Architecture of swimming pools in the Czech Republic
Anotace práce:	Práce si klade za cíl zmapovat dějiny typu sportovních staveb, jehož význam vzrostl po druhé světové válce. Velkým architektonickým tématem se plavecké bazény staly jednak díky novým konstrukcím, které umožnily zastoupit jejich velký prostor, a jednak díky vzrůstající míře volného času, která umožňovala i obyčejným lidem prodloužit jejich den. Hlavním výstupem bude načrtnutí vývoje krytých bazénů od jejich počátků v 19. století až do současnosti zejména v českých zemích. Vybrané stavby budou rozebrány.
Klíčová slova:	Plavecký bazén, volný čas, plavání, plavecký stadion, městské lázně, vývoj architektury, sportovní stavby, konstrukce.

Anotace v angličtině:	The aim of this thesis is to map the history of the type of sports buildings whose importance grew after World War II. Swimming pools have become a great architectural theme thanks to new constructions that have made it possible to substitute their large space and, on the other hand, thanks to the increasing amount of leisure time that allowed even ordinary people to extend their day. The main output will be a sketch of the development of indoor swimming pools from their beginnings in the 19th century to the present, especially in the Czech lands. Selected buildings will be discussed.
Klíčová slova v angličtině:	Swimming pool, leisure, swimming, swimming stadium, city baths, architecture development, sports building, construction.
Rozsah práce:	149 stran
Počet znaků včetně mezer:	126 529
Přílohy vázané v práci:	Obrazová příloha (49 stran), vložené CD
Počet titulů bibliografie:	71
Jazyk práce:	čeština